Seat	Sat	D
No.	Set	<u> </u>

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 AGPM

	Agr	onor	ny	and Biotechnological <i>I</i> (MSC26)	-	ects in Plant Protection – I)
•				ay, 21-05-2024 02:00 PM		Max. Marks: 80
Instr	uctio	2	2) At	. Nos.1 and 2 are compulsor tempt any Three questions f gures to the right indicate ful	rom	
Q.1	A)	Cho 1)	a)	correct alternativeculture is used to raise vi Embryo Leaf	b)	free plants. Anther Meristem
		2)	•	crop known as desert ca Sorghum Soybean	b)	Wheat Groundnut
		3)	,	is the Father of tissue cu Bonner Haberlandt	b)	e. Laibach Gautheret
		4)	a)	e crop does best soil for grou Black cotton Red	b)	out is soil. Sandy loam Rocky
		5)	a)	robacterium tumefaciens cau tumour gall rust	b)	disease to plants. anthracnose smut
		6)	a)	e botanical name of Bringal o Solam melongena Solanum melongena	b)	Solanum melong
		7)		eedom from inert matter and Genetic purity Germination purity	b)	ective seeds Physical purity Disease free purity
		8)	kno a)	inting of sugarcane is done in own as Adsali Pre seasonal	b)	e month of January/ February is Suru Post seasonal
		9)		e Oily spots disease in Pome Fungi Nematodes	_	nate is caused by Virus Bacteria
		10)		e Tikka disease in Groundnu Bordeaux mixture Zineb or Maneb	b)	controlled by chemicals. Ziram All of these

	В)	1) Mancozeb is type of fungicide. 2) Alternaria solani caused due to disease of tomato. 3) in culture medium helps to intitiate root formation. 4) Electroporation is method of gene transfer. 5) is economical plant part of. 6) The resistance of a host to all the races of a pathogen is called	
Q.2	Ans a) b) c) d)	Write note on Horizontal Resistance. Write ecological factor on Cabbage. Note on Somatic Hybridization. Write seed and sowing of Tomato crop.	16
Q.3	Ans a) b)	wer the following. Write the tissue culture technique. Explain the type of disease resistance.	16
Q.4	Ans a) b)	swer the following. Enlist the method of hybrid seed production method explain back cross method. Write the concept of genetic engineering.	16
Q.5		wer the following. Write the cultivation practices in sorghum crop. Explain Anther culture techniques.	16
Q.6	Ans a) b)	swer the following. Define seed technology explain classes of seed. Write agronomical practices of sugarcane crop.	16
Q.7	a)	swer the following. Write advantages and disadvantages of tissue culture technique. Write soil, climate, seed and sowing, harvesting of pomegranate	16

Seat	Sat	D
No.	Set	

		M.Sc.	(Se	emester - II) (CBCS) Exa APPLIED GE			l-2024
				Watershed Managem			
				y, 21-05-2024 02:00 PM		(Max. Marks: 80
Inst	ructio	2) Att	estion no. 1 and 2 are compu empt any three questions fror ure to right indicate full marks	n Q.		
Q.1	A)	Choo 1)	Hova)	Correct Alternative. (MCQ) w grassland is converted in to By overgrazing By less water	b)	stubs? By climatic changes None of the above	10
		2)	a) b) c)	e source of energy in an ecos decomposition of animals ar photosynthesis by plants fermentation by sugar sun light			
		3)	a)	e careful management of wate more desertification less waste of water	b)	more deforestation	in
		4)	gro a)	e body of permeable rock whi undwater called as water table fold	b)	an store and transmit the aquifer Both b & c	ne
		5)	a)	ich of the following crop requ Jawar Sugarcane		nore water? Wheat Cotton	
		6)	gro	e body of permeable rock whi undwater called as Aquifer Tank		an store and transmit tl Water table Both b & c	ne
		7)		e ratio of the volume of water will yield by gravity to the vol specific yield porosity	lume	•	
		8)	a)	racing is an effective method Plains Riverine areas	b)	oil conservation: Desert areas Hilly areas	

		9)	Material deposited by flowing water is called a) Alluvium b) Alluvial Fans c) Albedo d) None of these	
		10)	 What is the object of watershed management? a) An increase in agricultural production which maintains the quantity of affordable food available to majority of population b) Increasing or maintaining standard of buying of growing population c) Increasing Gross National Product and employment opportunities in all areas of nation d) All of the above 	
	B)	Fill i 1) 2) 3) 4) 5) 6)	in the blanks or write true/ false The cutting down trees over a large area is an area where the vegetation is dominated by graces. The porous soil of tropical grasslands is Porosity is defined as ability of rock to transmit water from pores (True/False) Human activity does not affect the watershed, (True / False) Carbon dioxide (CO2) is the primary greenhouse gas causes global warming. (True/False)	06
Q.2	Ans a) b) c) d)	Write Peop Write	the following. e a short note on Soil Erosion and its causes. ples participation in watershed management. e short notes on bunding, terracing and continuous contouring. e a note on Grazing.	16
Q.3	Ans a) b)	Write	the following. e a detail note on factors influencing watershed management. e in detail rain water harvesting and its positive and negative impacts.	08 08
Q.4	Ans a) b)	Write	the following. e a detail note on dryland farming. ic engineering measures for soil and water conservation.	08 08
Q.5	Ans a) b)	Disc	the following. cuss Rational and cook's method for estimation runoff rate. e a note on rainfall pattern of India.	80 80
Q.6	Ans a) b)	Write	the following. e in detail about aquifer and its types. e detail not on drainage patterns.	08 08
Q.7	Ans a) b)	Write	the following. e detail note on hydrological cycle. nagement of grass land.	08 08

Seat No.	Set	Р
140.	J L	

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

			BIOINFO	RM <i>F</i>	ATICS .
		Pro	ogramming in Object Orie	ente	d languages (MSC27210)
•			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Insti	ructic		1) Question no. 1 and 2 are cor 2) Attempt any three questions 3) Figure to right indicate full m	from	
Q.1	A)		tiple choice questions. The original name of Java is a a) Joke c) Lok	b) d)	Oak Carba
		2)	JDK stands for a) Java Design Kit c) Java Development Kit	,	Java Derived Kit Java Database Kit
		3)	Perl is the natural outgrowth (a) 1990 c) 1986	of a p b) d)	roject started by Larry Wall in 1985 1995
		4)	Perl is an language. a) Procedural c) Proprietary	b) d)	Mark up Interpreted
		5)	Scalar variable names begin a) dollar c) hash	with a b) d)	star slash
		6)	WORA stands for a) Write-Once-Read-Anywher b) Write-Once-Run-Again c) Write-Often—Run-Anywher d) Write-Once-Run-Anywher	ere	
		7)	Lightweight processes, called a) Threads c) Depth	b)	 Approach Constructor
		8)	Public void main (String) constant c) protected	b)	s []) static vary
		9)	The most commonly used Jara) javar c) javac	b)	mpiler is javaj javam
		10)	expression are pattern a) Regular c) Mathematical	b)	e matched against a string. Irregular equation

			SLR-IC-5
	B)	Fill in the blanks. 1) CGI stands for 2) is the operating system Apple computers. 3) JAVA stands for 4) 4 byte = bits. 5) Every simple statement must end with a 6) is the reserved memory locations to store values.	06
Q.2	a) b) c)	swer the following Describe syntax of java? Write data types PERL. Enlist java tools for Bioinformatics. What is mean by Inheritance? Explain its types.	16
Q.3	a)	swer the following. Write simple java program on Operator and explain its types. Describe introduction to PERL in detail.	16
Q.4	a)	swer the following. Write short note on "Java an-OOP Language". Explain features of java.	16
Q.5	a)	swer the following. Write conditional statements in PERL. Explain BioPerl in detail.	16
Q.6	a)	swer the following. Explain in details java in Bioinformatics. Write short note on Applet	16
Q.7	a)	swer the following. Describe decision making statements in Java with program. Write brief account on Perl and Subroutine.	16

Seat	Sat	D
No.	Set	

		M.Sc	Semester - II) (CBCS) E: BIOST		
			Statistical Metho	ds (I	MSC16208)
•			esday, 21-05-2024 To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Insti	ructio	2	Q. Nos. 1 and 2 are compulsor Attempt any three questions from Figure to right indicate full man Use of calculator is allowed.	om Q	. No. 3 to Q. No. 7.
Q.1	A)	Cho (1)		•	unit time for T_1, T_2, T_3 duration of pute average speed of train per Geometric mean Median
		2)	Let <i>X</i> is a random variable reproblement when an unbiased covalue taken by <i>X</i> is a) 16 c) 3		ting the number of heads ossed 4 times, then a maximum 4 0
		3)	Quartile deviation (QD) is equal a) Interquartile range (IQR) c) Half the IQR	_	
		4)	If one regression coefficient is a) Less than 1 c) Greater than 1	greate b) d)	er than 1, then other must be Equal 1 Equal to -1
		5)	In a popular shopping center, to machine is found to be uniform minutes. What is the probability use the ATM? a) 0.25 c) 0.75	ıly dis	•
		6)	The mean of exponential distribution only when the exponential distribution on the exponential distribution on the exponential distribution on the exponential distribution of the exp		equals the mean of Poisson al distribution has a mean equal to 0.5 2.0
		7)	For large samples, the test for is based on distribution. a) Poisson c) Normal	-	aring two population proportions Binomial t
		8)	Which one of the following is the hypothesis? a) Accept H_0 c) Reject H_0 when H_0 is true	b)	cond kind error in testing of Reject H_0 Accept H_0 when H_0 is false

		 9) If there are zero differences in sign test, they may be a) discarded b) treated half of them as positive c) treated half of them as negative d) All the above 											
		10)	To test to a) Sign c) Run		omness o	k)	propria Signed Mediar	-rank	is	··		
	B)	 Fill in the blanks. If 25% of the items are less than 10 and 25% are more than 40, then quartile deviation is The correlation coefficient is the mean of two regression coefficients. If there are 10 symbols of two types, equal in number, the maximum 										06	
		4) 5) 6)	possible If the corcoefficie The deg of order The num	number relation nt betwe rees of follows:	of runs i coefficie en -X a reedom i	is nt betwo nd $-Y$ is for a χ^2	 een <i>X</i> s statis	〈 and 〉 stic in o	is 0.8 t	the corre	latior	n able	
Q.2	An a) b)	Define The tw Find t if stan The fo	swer the following. Define range as a measure of dispersion. State merits and demerits of range. The two regression coefficients b_{xy} and b_{yx} are 1/6 and 3/2 respectively. Find the correlation coefficient between X and Y and standard deviation of Y if standard deviation of X is 5. The following data pertaining to the number of members in a family. Find the median size of family.										
		Freq	nbers X) uency (f)	1 2		4 5 6 10	6 13	7 9		9 10	11	12	
0.2	d)	Discu	ss Wilcox	Ū	ned-rank	test for	a sin	gle sa	mple.				
Q.3	a)	What 1) A 2) G	ne follow do you m rithmetic i eometric armonic r	ean by n mean mean ar		s of cen	tral te	endenc	y? Defii	ne.			08
	b)	Follov	ving is the late the a	distribu		ersons a	accor	ding to	differe	nt incom	e gro	ups.	08
		Income (Rs.10		0-10	10-20	20-3	0 ;	30-40 12	40-50 7	50-60) 6	0-70	
		110. 01	1 0130113	U		10		14		-		5	

Q.4 Answer the following.

a) What is kurtosis? Explain different type of kurtosis with suitable diagram.

80 80

b) Compute quartile deviation from the following data.

8-12

10

12-16	16-20	20-24	24-28	28-32	32-36	36-40
18	30	15	12	10	6	2

Answer the following.

f

4-8

6

a) What is Correlation? Explain with suitable examples the difference between positive and negative correlation. Explain how scatter diagram is used to study correlation between two variables.

80

b) In an evaluation of answer script the following marks are awarded by the examiners. Compute Spearman's rank correlation coefficient.

08

Examiner- 1	88	95	70	96	50	80	75	85
Examiner-2	84	90	88	55	48	85	82	72

Q.6 Answer the following.

Define uniform distribution over the interval (a, b). The radius X of a ball bearing has uniform distribution over the interval (0,1.5). Find

08

- P(X > 0.5)1)
- 2) P(X < 0.4)
- 3) P(0.3 < X < 1.2)
- b) In two factories A and B located in the same industrial area, the average daily wages (in Rs.) and the standard deviations are as follows

80

Factory	Average	Standard deviation	No. of workers
Α	34.5	5	476
В	28.2	4.5	524

- 1) Which factory A or B pays out a larger amount as daily wages?
- 2) Which factory A or B has greater variability in individual wages?

Q.7 Answer the following.

What is run? Explain how the hypothesis of randomness of a sample of numerical observations may be tested based on number of runs.

80

b) Define a contingency table. A survey was conducted to investigate whether alcohol drinking and smoking are related. The following information was compiled for 600 persons.

80

	Smoker	Non-smoker
Drinker	193	165
Non-Drinker	80	153

Using 5 % level of significance test the null hypothesis that alcohol drinking are smoking are not related. [The critical value χ_1^2 for $\alpha = 0.05$ is 3.841].

Seat No.	Set	Р
	•	

	ľ	VI.SC	. (Ser	, ,	Examina HNOLO(ation: March/Aprii-2024 SY	
			lmmu			iques (MSC33210)	
•			•	21-05-2024 2:00 PM		Max. Mark	s: 80
Instr	ructio	2	2) Atter	os. 1 and 2 are compul npt any three questions re to right indicate full n	s from Q. N	Io. 3 to Q. No. 7	
Q.1 A)	A)	Cho 1)	Non-a antige a)	orrect alternative. Intigen specific host de en known as Adaptive immunity Innate immunity	b)	t exist prior to exposure to an Acquired immunity MALT	10
		2)	a)	e of protection from a μ Immunity Hapten	b)	nfectious disease called as Antigen Adjuvant	_•
		3)	a)	_ is secondary lymphoid byed and blood-borne a Thymus Spleen	•		
		4)	antibo called		complex,	ed and bound by a particular or TCR ligand- CD1 complex is epitope	
			•	hapten	ď)		
		5)	requir a) c)	_ • •		ell-surface molecules that are ells and for rapid graft rejection. CD FAS	
		6)	a)	is enzyme that break 3a and C3b. C3 convertase Isozyme	s down the b)		
		7)	differe a)	ttribute of a given singlent target cells is knowr Pleiotropy Synergy	-	with different biological effects of Redundancy Antagonism	n
		8)		is a hypersensitivity n sickness. Allergy Energy	reaction th b) d)	at can include hay fever, asthma Anergy Enthalpy	,

		10)	a)	is a sell tissue tra individual. Xenograft Allograft	b) d)	Autograft Isograft		
		10)	antibo a)	is a highly sensiti ^o ody that involves cor ody. ELISA Radioimmunoassa	mpetitive bind	ng of radiolabeled	•	
	B)	1) 2) 3) 4)	Thyme An ep structo Pernic Antige Live-a pieces	Ifalse. us is a primary lympoitope of an antigen i ure. cious anemia is an cen - antibody interace attenuated vaccines is taken from a killed clonal antibodies are	interacts with organ specific ition is covaled are made from virus or bacte	autoimmune disont and permanent and permanent a protein or otheria.	rder. er small	06
Q.2	a)	First line of Defense Immunogenicity and antigenicity Tumour Immunology Immunodiffussion						
Q.3	Ans a) b)	Desc	ribe S	l owing. tructure and function perties of cytokines		ymphoid organs.		10 06
Q.4	a)	Write	in det	l owing. tail about Hypersens detail principle of EL	•			80 80
Q.5	Ans a) b)	Write DNA	e a con , recor	lowing. nparative account or nbinant vector vacci cond line of Defense	ines.	/accines: subunit	, conjugate,	10 06
Q.6	Ans a) b)	Expla path	ain Pro way.	lowing. becassing and present chanism of allograft		enous antigen by	endocytic	08 08
Q.7	Ans a) b)	Explaimmu Explai	ain Prii unoele ain AB	l owing. nciples of antigen-ar ctrophoresis. O and Rh blood gro f new born.	•			08 08

	_	
Seat No.	Set	Р

	I.	VI.3C.	BOTANY	111-2024
			Advances in Plant Pathology (MSC24208)	
•			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM	Max. Marks: 80
Insti	ructio	2	1) Q. Nos. 1 and 2 are compulsory. 2) Attempt any three questions from Q. No. 3 to Q. No. 7 3) Figure to right indicate full marks.	
Q.1	A)	Cho 1)	oose correct alternative. The computerized disease assessment training programmer a) DISTRAIN b) LOPAT c) DAS-ELISA d) EPIDEM	10 me is
		2)	Hyperplasia refers to a) Increased cell division b) Cell death c) Cell enlargement d) Decreased cell of	division
		3)	An internally seed borne fungal disease a) Smut of Ragi b) Red rot of Suga c) Loose smut of Wheat d) Grain smut of Jo	
		4)	Phytoplasmas contain a) RNA only b) DNA only c) RNA+DNA d) RNA or DNA	
		5)	Most widely used fungicide for rust fungi a) Vitavax b) Plantvax c) Bavistin d) Dithane M-45	
		6)	Fungi causing Downy mildew diseases are differentiated of a) Sporangiophore character and germination of spora b) Teliospore characters c) Appendages attached to the cleistothecia d) Conidia characters	
		7)	Systemic fungicide used for the control of Powdery milde a) Calixin b) Vitavax c) Sulphur dust d) Bavistin	w disease
		8)	Phytoplasmas are transmitted in nature through insect ve a) Mites b) Plant hoppers c) Aphids d) Leaf hoppers	ectors
		9)	Solar heat treatment of seeds is recommended for the coa) False smut of Paddy b) loose smut of W c) Downy mildew of ragi d) Grain smut of so	heat
		10)	Late blight of Potato is caused by a) Alternaria solani b) Phylophthora in: c) Synchytrium endobioticum d) Septoria lycopei	

	В)	Fill in the blanks. 1) Most widely used fungicide for smut fungi 2) Grain smut of Sorghum is caused by 3) TMV is transmitted through 4) Father of modern Plant Pathology 5) Blast disease of Rice was first recorded in country. 6) Citrus canker caused by	06				
Q.2	a) b)	wer the following. What is the concept of plant pathogen? Write down identification technique of MLOs? What is disease forecasting? Structure of TMV	16				
Q.3	Ans a) b)	Comment upon: 1) Slow and rapid epiphytotic. 2) Genetic resistance in plants. Comment upon: 1) Symptoms of GSD. 2) Symptoms of Blight disease.	16				
Q.4	Ans a) b)	wer the following. Write down causal organism, symptoms, control measures of Citrus canker. Write down causal organism, symptoms, control measures of Smut of jowar.					
Q.5	Ans a) b)	Comment upon: 1) Symptoms of Red rust disease. 2) Symptoms of downy mildew. Comment upon: 1) Control measures of 'White rust' disease of Potato. 2) Control measures of 'Fruit rot' disease.	16				
Q.6	Ans a) b)	swer the following. Explain in brief structural & physiological defense mechanism against pathogen by plants. Explain in brief classification and characteristics of MLO.	16				
Q.7	Ans a)	Swer the following. Comment upon: 1) Symptoms of little leaf disease. 2) Symptoms of powdery mildew disease.	16				
	b)	Comment upon: 1) Role of environmental factors on disease development. 2) Identification Techniques of MLOs					

Seat			
No.			

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 CHEMISTRY ALL BRANCHES Analytical Chemistry – II (MSC05210)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

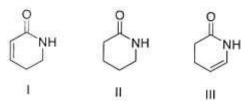
Instructions: 1) Q. Nos. 1 and 2 are compulsory.

- 2) Attempt any three questions from Q. No. 3 to Q. No. 7
- 3) Figure to right indicate full marks.

Q.1 A) Answer the following question:

10

1) Arrange the following compounds in order to their increasing wave number of absorption due to >C=O stretching in the following compounds.

- a) |>||>|||
- c) |||>||>|

- b) |>|||>||
- d) ||>|>||
- 2) Which of the following are considered to be the lowest frequency form of Electromagnetic radiation?
 - a) IR radiation

b) Micro waves

c) UV radiation

- d) Radio wave
- 3) Which of the following statements regarding IR spectroscopy is wrong?
 - a) Infrared radiation is higher in energy than UV radiation
 - b) Infrared spectra record the transmission of IR radiation
 - c) Molecular vibrations are due to periodic motions of atoms in molecules, and include bond stretching, torsional changes, and bond angle changes.
 - Infrared spectra give information about bonding features and functional groups in molecules.
- 4) The coupling constant range between ortho protons in aromatic ring ranges in _____.
 - a) 0-1 Hz

b) 0-3 Hz

c) 6-9 Hz

- d) 13-18 Hz
- 5) A proton Hb is coupled to three equivalent protons Ha. The multiplicity and the relative intensity of lines in the signal Hb is?
 - a) Doublet, 1:3

- b) Triplet, 1:3:1
- c) Quintet, 1: 4: 6: 4:1
- d) Quartet, 1:3:3: 1
- 6) ¹⁹F and ³¹P have nuclear spin equal to
 - a) 1/2

b) 1

c) 5/2

d) 3/2

		7)	Deuterated solvent in an NMR sample is used to a) To stabilize the magnetic field b) To set chemical shift reference c) To minimize background signals d) All of these	
		8)	DEPT is a) Distortion less enhancement polarisation technique b) Distortion less enhancement polarisation transfer c) Different enhancement polarisation transfer d) All above	
		9)	In a 2D experiment, what is sandwiched between two evolution times? a) Preparation period b) Mixing period c) Decoupling period d) Detection period	
		10)	In mass spectrum having two isotopic peaks [M] and [M+2] are in same intensity then which of following halogen is present? a) Cl b) Br c) I d) F	
	B)	Write		06
		1)	positional isomers of xylene exhibits signals respectively 4, 5 and 3.	
		2)	The molecular ion peak [M ⁺] always appears as intense peaks as compared to the other peaks in Mass spectrum.	
		3) 4)	Rocking is out of plane bending vibration mode in IR spectroscopy? Radiations of radio frequency region are higher in energy than UV radiation.	
		5)	The gyromagnetic ratio of ¹³ C nuclei is less than ¹ H nuclei in NMR Spectroscopy.	
		6)	Chemical shifts are larger when shielding effects are greater.	
Q.2			he following.	16
	a)	Discu amin	uss the different modes of vibrations in primary, secondary and tertiary	
	b)		t is reference standard in NMR? Why TMS used as reference standard	
	c)	Discu	uss the fragmentation pattern of benzamide which shows peak in the	
	d)		s spectrum at m/z = 121, 105, 77, 44. e a short note on anisotropy effect in NMR.	
Q.3	Ans	wer th	he following.	
	a)	An or	3 (· · · -/ 3	80
		data: 2.2 H	$^{\circ}$ 1 HNMR: δ 2.50 (s, 3H), 7.40 (d, J = 8.6 Hz, 1H), 8.04 (dd, J = 8.6 and Hz, 1H), 8.38 (d, J = 2.2Hz, 1H). Find out the Structure of the compound iven data.	
	b)		out the Structure of the compound for given data. Nolecular Formula: C10H12O2	80
		¹H NI	MR (δ in ppm): 7.80 (2H, d, J= 8 Hz), 6.80 (2H, d, J = 8 Hz), 4.10 (2H, $=$ 7.2 Hz), 2.4 (3H, s), 1.25 (3H, t, J = 7.2 Hz).	

Q.4	Answer the following.						
	a)	Which of the following given compound will show a molecular ion peak at m/z =102 and significant fragments peak at m/z = 71, 58, 57, 43 and 29 in the EI mass spectrum? Discuss the mention fragments peaks in detail. a) 4-methylbutanol b) 3-ethylbutanol c) 3-ethylpentanol d) 2-methylpentanol	80				
	b)	What is COSY 2D-NMR technique? Discuss with example.	80				
Q.5	Ans a)	wer the following. What is first order and second order spectra? Discuss AB ₂ , AX ₂ spin systems in the ¹ H NMR?	08				
	b)	What are the various factors affecting on chemical shift (δ) in NMR?	80				
Q.6	Ans a) b)	wer the following. Discuss different modes of fragmentation in mass spectroscopy? What is coupling constant? Discuss various factors affecting on coupling constant in NMR spectroscopy?	80 80				
Q.7	Ans	wer the following.					
	a)	Find out the structure of organic compound for given spectroscopic data. Molecular Formula: $C_3H_6O_2$ IR (\bar{v} in cm ⁻¹): 1200, 1725, 3000. ¹ H NMR (100 MHz; CDCl ₃ , δ in ppm): 1.3 (t, 12 mm), 4.2 (q, 8 mm), 8.1 (s, 4 mm); ¹³ C NMR (50 MHz; CDCl ₃ , δ in ppm): 13,60,162 MASS: m/z = 29,31,45 (base peak, 100%), 74.	80				
	b)	Find out the structure of organic compound for given spectroscopic data. Molecular Formula: $C_9H_{10}O$ IR (\overline{v} in cm ⁻¹): 750,1715. 1H NMR (200 MHz; CDCl ₃ , δ in ppm): 2.1 (s, 6 mm), 3.6(s, 4mm), 7.2(m,10mm) ^{13}C NMR (50 MHz; CDCl ₃ , δ in ppm): 30,52,126,130,133,208 DEPT(θ =135):30,126,133 (up),52 (down) MASS: m/z = 43 (base peak, 100%), 91,134	08				

Seat	Set	D
No.	Set	

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

	IV	1.30.	(Sei			<u>-</u>
				Office Automation (M	ISC	18209)
•			•	v, 21-05-2024 2:00 PM		Max. Marks: 80
Instr	uctio	2)	Atte	los. 1 and 2 are compulsory. mpt any three questions from C rres to the right indicate full man		3 to Q. No.7
Q.1	A)	Choo 1)		he correct alternative. ch of the following is not a font s bold underline	style? b) d)	italic superscript
		2)	Bord a) c)	der can be applied to Cell Paragraph	b) d)	Table All of these
		3)	a) c)	is called as Brain of Comput Hard Disk Random Access Memory	er. b) d)	Central Processing Unit DVD
		4)	An E a) c)	Excel Workbook is a collection of Worksheets Charts	of b) d)	 Worksheets and Charts Workbooks
		5)	Whica)	ch of the following component o Name box Menu bar	lispla ₎ b) d)	ys the contents of active cell? Formula bar Status bar
		6)	Pow a) c)	erPoint is best described as Presentation Software Database Software	b) d)	PowerPoint is best described as? Desktop Publishing Software
		7)		at is shortcut Key of Paste spec Alt+ V Shift+ V		Ctrl+ V Ctrl+ Alt+ V
		8)	By d a) c)	lefault, your documents print in Page Setup Portrait	b) d)	_ mode. Print View Landscape
		9)	You a) c)	can detect spelling and gramm Press Shift +F7 Press Control +F7		or by Press Alt +F7 Press F7
		10)	poss	do not like the style which Wor sible to change it? Yes	d 201 b)	0 uses as default. Is it

	B)	Write True / False.				
		 The buttons on the standard toolbar in Word are shortcuts to the most frequently used main menu commands including those for editing. Until you save your document, there is possibility of losing all the text 				
		Until you save your document, there is possibility of losing all the text you have typed.				
		3) Print preview is used to view a document after printing.				
		 4) You can not include pictures in PowerPoint slides. 5) In PowerPoint presentation, the same options for slide transition can be applied to all the slides with the click of single button. 				
		6) The graduated scale above the text area is called Ruler.				
Q.2	Ans	swer the following.	16			
	a)	State the functions of Print Preview and Insert table tool buttons on the Standard Toolbar in Microsoft Word.				
	b) c)	What is a presentation? Explain with example. What are the applications of Computer?				
	d)	Why MS- Access is used? What are the advantages of MS- Access?				
Q.3	Ans	swer the following.	16			
	a)	How to create a table using MS-Excel with the fields as Employee name, Basic pay, HRA, DA, Total Salary. HRA is 20% of salary, DA 10% of salary, PF 10% of basic pay. Calculate Net Salary.				
	b)	What is form? Explain how to create form in MS-Access.				
Q.4	Ans	swer the following.	16			
	a)	How to create 4 Slides on "Traffic Rules" and apply different Custom Animation Schemes.				
	b)	How to import data from MS Excel into MS-Access? Explain with example.				
Q.5	Ans	swer the following.	16			
	a)	How to create a presentation with 5 slides describing Inter College Competitions and use slide sorter view to present the slide show.				
	b)	What is data type? Explain data types in MS-Access.				
Q.6	Ans	swer the following.	16			
	a) b)	Explain characteristics of Microsoft Excel. What is pivot table? Explain with example.				
Q.7	Ans	swer the following.	16			
	a) b)	What is report? What are the types of reports in MS-Access? How to create invitation for freshers meet and send to your 10 friends?				

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.Sc. (Semester- II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		ELECTRO Signals and Syste		
-		uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM	,	larks: 80
Instruc	tions:	 Q.1 and Q.2 are compulsory. Attempt any three questions fr Figure to the right indicate full 		
Q.1 A) Ch 1)		ne equation y(t) = ax(t) + b is b) linear if b > 0 d) non-linear	10
	2)	If G(f) represents the Fourier Translation and odd symmetric in time, there a) complex c) imaginary	ransform of a signal g (t) which is real n G (f) is b) real d) real and non-negative	l
	3)	Index of an array in MATLAB stands a) 0 b) 1 c) Depends on the class of array in MATLAB stands are consistent as a standard array in MATLAB stands are consistent as a standard array in MATLAB standard in		
	4)	is conditions of discrete to represents the double-sided decaptor a > 1 c) a <-10	time in terms of real constant 'a' caying exponential signal. b) 0 < a <1 d) -1 < a < 0	
	5)	 In the following conditions a) odd function × odd function b) odd function × even function c) even function × even function d) odd function × odd function 	n = odd function on = odd function ion = odd function	
	6)	The function of discrete to order to store the previous input a) Adder c) Unit Delay	time systems are requires memory in t. b) Signal Multiplier d) Unit Advance	I
	7)	Character is used to prin a) \n c) \nml	nt new line in a fprintf statement. b) \nl d) \nxt	
	8)	The type of systems which are of quantized at certain levels are of a) Analog c) Continuous	characterized by input and the output called as systems. b) Digital d) Discrete	t

- 9) A LTI system is causal if and only if h(n)=0 for ____.
 - a) n=0

b) n > 0

c) n < 0

- d) None of these
- 10) The given discrete-time system $y(n)=x(n^2)$ is .
 - a) causal system
- b) non-causal system
- c) dynamic system
- d) None of the mentioned

B) State true or false.

06

- 1) The straight line equation is example of the multi-dimensional signa.
- 2) y(n)=5x(n) the system is static system.
- 3) The parabolic function can be obtained by integrating ramp function.
- 4) In Matlab command window is also known as Graphics window.
- 5) Integration operation is not associated with the computation process of linear convolution.
- 6) The representation of signal by mathematical expression is known as deterministic signal.
- Q.2 Answer the following.

16

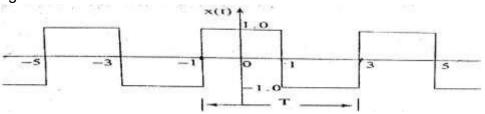
- a) Distinguish between analog and digital signal processing.
- **b)** Explain time scaling operation of the signal.
- c) Write a note on Dirichlet conditions.
- **d)** What is MATLAB? What are the applications of MATLAB?
- Q.3 a) Derive the expression for representation of periodic signal in Fourier series. 08
 - **b)** State and prove Parseval's theorem for complex exponential Fourier series.
- Q.4 a) What are the different types of basic sequences? Explain each in detail.
 - **b)** State and prove linearity property of the systems.

06

80

80

Q.5 a) Find the trigonometric Fourier series for the periodic signal x(t) is shown in figure.

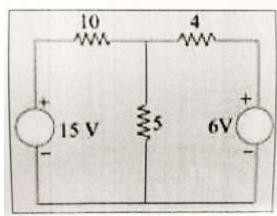
- b) Use discrete convolution to find the response to the input $x(n) = a^n u(n)$ of a LTI system with impulse response $h(n) = b^n u(n)$.
- **Q.6** a) Define convolution integral. Show that $y(t) = x(t)^*h(t)$.
 - b) Explain tabulation method of linear convolution. Compute the convolution y(n) = x(n)*h(n) where $x(n) = \{1,1,0,1,1\}$ and $h(n) = \{1,-2,-3,4\}$ using tabulation method.
- Q.7 a) Prove that folding and time delaying or advancing of a signal are not commutative operations.
 - b) Explain MATLAB file types. 06

Seat No.	Set	Р

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

			ELECTRO	NICS SCIE	NCE	
			Fundamentals of I	Electronics	(MSC02210)	
•			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM			Max. Marks: 80
Insti	uctio	ons:	1) Q. Nos. 1 and 2 are comp 2) Attempt any three questio 3) Figure to right indicate full	ns from Q. N	o. 3 to Q. No. 7	
Q.1 A)			noose correct alternative. The circuit in which currencircuit.	nt has a comp	elete path to flow is ca	10 alled
			a) short c) closed	b) d)	open open loop	
		2)	Separation of charge crea a) Current c) Resistance	tes b) d)	Voltage Friction	
		3)	Inductor is element a) Active c) Linear	b) d)	Passive Polar	
		4)	KCL is based on the fact t a) There is a possibility for b) There cannot be an acc c) Charge accumulation is d) Charge accumulation m	r a node to st cumulation of s possible at i	charge at a node. node	
		5)	A junction where two (or) where two (or) where two (or) and an analysis analysis analysis analysis analysis analysis analysis	more than tw b) d)	o network elements n Branch Mesh	neet is
		6)	Which of the following is n a) P=VI c) P=V ² /R		sion power? P=I ² R P=I/R	
		7)	For maximum transfer of particles should be a) Equal to load resistance b) Less than the load resist c) Greater than the load red d) None of the above	e stance	al resistance of the so	ource
		8)	A semiconductor is formed a) Covalent c) Co-ordinate	b)		
		9)	Op-Amp is coupled a) AC c) ADC	l voltage type b) d)		

10) Astable Multivibrators has _____ Stable states. a) Zero b) One c) Two d) Three B) Write true or false. 06 Reverse saturation current or diode current of Photodiode is directly proportional to the intensity of light. 2) The feedback component in an op-amp integrator is a capacitor. The charge carriers in a junction field effect transistor (JFET) will flow from source to drain in a p-channel and from drain to source in an n-The h parameters of a transistor changes when the operating point of 4) the transistor changes. The output of an op-amp comparator will be zero when the input 5) voltage exceeds the reference voltage. Energy is equal to power multiplied by voltage. 6) Q.2 Answer the following. 16 Explain the ideal Characteristics of Op-amp. Explain the following network laws with suitable example. b) 1) KCL KVL 2) Describe briefly: LED. c) Write a note on Op-Amp regulator. Answer the following. Explain the operation of PN junction diode under forward and reverse bias 80 condition. What is transistor? Explain its static characteristics. 80 Q.4 Answer the following. Explain how op-amp can be used as 10 Integrator 1) 2) Differentiator Comparator With a neat diagram, explain the working of solar cell. 06 Q.5 Answer the following. State Theyenin's theorem and its limitations. Apply this theorem to calculate 10 the current through the 4Ω resistor of the circuit of following figure.

b) With a neat diagram, explain the construction and working of 555 timer as monostable operation

06

Q.6	Ans	swer the following.	
	a) b)	With a necessary equation and circuit explain emitter bias of transistor. What is Op-Amp? Explain V-I converter and derive an expression for its	80 80
Q.7	Δng	output current in terms of input voltage. swer the following.	
٠	a)	What is FET? Explain it's static characteristic in detail.	08
	b)	Explain in detail Instrumentation amplifier.	08

Seat	Sat	D
No.	Set	<u> </u>

		M.Sc	Semester - II) (CBCS) E. Environmen		•	
			Hydrology & Watershed N			
•		ite: Tu	esday, 21-05-2024 1 To 02:00 PM	•	Max. Marks	s: 80
Insti	ructio	2) Question no. 1 and 2 are comp) Attempt any three questions fr) Figure to right indicate full mai	om Q		
Q.1	A)	Mult 1)	iple choice questions. What is called for the collection a) Rain collection c) Rain digging		ainwater for use? Rainwater harvesting Rain water pumping	10
		2)	Cultivation of crops in regions called as a) Rainfed farming b) Dry farming c) Dryland farming d) Wet farming	with a	annual rainfall less than 750 mm is	
		3)	Temporary moisture less cond a) Drought c) Aridity	ition i b) d)	n soil is called as Famine Dry spell	
		4)	ICRISAT was established in that a) 1972 c) 1974	b) d)	nr? 1985 1982	
		5)		due to	e unable to absorb water from soil the high osmotic pressure of soil Agricultural drought Physiological drought	
		6)	In India nearly m.ha of I a) 185 c) 175	and is b) d)	s subjected to degradations. 145 165	
		7)	Presence of deep cracks is se a) Red c) Clay	en in _. b) d)	soils. Sandy Sandy loamy	
		8)	Drought is a situation when the more than twice the mean dev a) Troll c) Thornthwaite		al seasonal rainfall is deficient by given by Ramdas Kanitkar	
		9)	type of drought is due to accompanied by hot dry winds a) Permanent drought c) Contingent drought		air humidity and frequently Seasonal drought Meteorological drought	

		10)	when plants show wilting symptoms during the not part of the day when transpiration exceeds absorption temporarily for a short period called as a) Physiological drought b) Mid-day depression c) Ultimate wilting point d) Atmospheric drought	
	B)	Write 1) 2) 3) 4) 5) 6)	Dry farming areas are basically arid regions with a growing season (period of adequate soil moisture) Crop production in regions with annual rainfall more than 1150 mm is termed as More than one third of total geographical area in India receive rainfall Cultivation of crops in regions with annual rainfall more than 750 mm is termed as Collecting and storing water for subsequent use is known as A line joining the points of equal elevation is called	06
Q.2	a) b) c)	Monss Explai What	he following. son pattern in Weather is Watershed development? r Budget.	16
Q.3	a)	Explai	he following. in design of water harvesting tanks and ponds. is Land management and cultural practices on watershed hydrology?	16
Q.4	Ans a) b)	How to Explai	he following. to evaluate and monitor the watershed programs? in Sediment yield estimation and measurement from a watershed and nent yield models.	16
Q.5	Ans a) b)	Define Define	he following. e rainwater conservation technologies - in-situ and storage? e water yield assessment and explain watershed characteristics physical ar iorphologic?	16 nd
Q.6	Ans a) b)	Define Neat S	he following. e Hydrology. Explain "Hydrological Cycle" and its Components with Sketch. e the term "Infiltration". Describe the factors affecting for infiltration rates.	16
Q.7	Ans a) b)	Explai Explai	he following. iin in detail organic farming and organic fertilizers. iin how people participation and NGOs are important for watershed igement with case study.	16

					SLR-I	G-29
Seat No.					Se	t P
	M.A./I	•	GEO	GRAP		4
•		Regio Tuesday, 21-05 AM To 02:00 Pl	5-2024	ony ot	I ndia (MAG210) Max. Ma	rks: 80
सूचना	2) प्रश		श्यक आहेत. कोणतेही तीन सो पुर्ण गूण दर्शवित			
प्र.1 3	,	ग्य पर्याय निवडा भारताचे स्थान	गोालर्धात	आहे.		10
	,	अ) उत्तर पूर्व		ब)	दक्षिण व पश्चिम दक्षिण व उत्तर	
	2)	टिस्को लोहपोत अ) जमशेटपूर क) रूरकेला		ब)	थापन झाला आहे. भिलाई बेल्लारी	
	3)	हा उच्च अ) अँन्थ्रासाई क) पीट	प्रतीचा दगडी को ट	ब)	कार आहे. बिटुमिनस लिग्नाईट	
	4)	भारतातील पहि अ) सोलापूर क) मुंबई	ली सुती कापडिंग	ब)	—— येथे उभारण्यात आली. नागपूर पुणे	
	5)	या उद्यो अ) सिमेंट क) साखर	गाला पायाभूत उ	ब)	हणून संबोधले जाते. लोह पोलाद कोळसा	
	6)	लोकसंख्या वैषि अ) ऐतिहासिक क) प्राकृतिक		ब)	नेल्या विभागास —— असे संबोधतात. लोकसंख्याशास्त्रीय यापैकी नाही	
	7)	भारताचा क्षेत्रफ अ) 8 क) 9	ळाच्या दृष्टीने ज	गात — ब) ड)		
	8)		ध्यम आकाराचे अ	, सतात. ब)	मेसो यापैकी नाही	

	9) भारतातील पहिली तेलविहीर —— येथे खोदण्यात आली. अ) लुनेज ब) दिग्बोई क) नहारकटीया ड) अंकलेश्वर	
	7 10) —— यांनी भारताचे 7 हवामानविषयक उपविभाग पाडलेले आहेत. अ) स्टॅम्प ब) कोपेन क) त्रिवार्था ड) थॉर्नथवेट	
	 ब) रिकाम्या जागा भरा. 1) भारतीय हिमालयातील —— हे सर्वात उंचीचे पर्वत शिखर आहे. 2) कृष्णा ही भारतातील —— वाहिनी नदी आहे. 3) —— हे भारतातील गव्हाचे सर्वात जास्त उत्पादन घेणारे राज्य आहे. 4) चंदन वृक्षांचे जंगल —— राज्यात आढळते. 5) भारतास —— कि. मी. लांबीची भू—सीमा लाभलेली आहे. 6) —— राज्याचा भारतात भौगोलिक क्षेत्रफळात पहिला क्रमांक आहे. 	06
Я.2	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. अ) भारताच्या स्थानाची थोडक्यात माहिती द्या. ब) भारतातील गहू उत्पादनाचा थोडक्यात आढावा घ्या. क) प्रदेशाची संकल्पना काय आहे. ड) महाराष्ट्रातील साखर उद्योग	16
Я.3	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. अ) सुंदरबन त्रिभूज प्रदेशाचे थोडक्यात वर्गीकरण करा. ब) भारतातील सुती कापड उद्योग	16
Я.4	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. अ) भारतातील मृदा प्रकाराचे वर्णन करा. ब) भारतातील कालवा जलसिंचनाची माहिती विशद करा.	16
Я.5	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. अ) भारतातील लोहपोलाद उद्योगाचा थोडक्यात वृत्तांत लिहा. ब) भारतातील कोपेनचे हवामान वर्गीकरण करा.	16
Я.6	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. अ) भारतातील कृषी हवामान विभागाचा थोडक्यात आढावा घ्या. ब) भारतातील औद्योगिक प्रदेशाचे वर्णन करा.	16
Я.7	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. अ) भारतातील कोळशाचे वितरण आणि उत्पादन याचे तपशिलवार वर्णन करा. ब) छत्तीसगड राज्याचा भौगोलिक वृत्तांत लिहा.	16

Seat	
No.	

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

				GEOGRAPH	Υ	
			Regional G	eography of Ir	dia (MAG210)	
•			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM		Max. M	larks: 80
Instr	uctio	ns:	1) Q.1 and Q.2 are co 2) Attempt any three 3) Figures to the righ	questions from Q.		
Q.1	A)		oose the Correct All India is located in a) North and Easte c) South and Easte	hemisphere.	South and Western None of these	10
		2)	Tisco steel plant is lo a) Jamshetrur c) Raurkela	ocated in b) d)	Bhilai Bellari	
		3)	is the highestAnthracitePeet	grade of coal. b) d)	Bituminous Lignite	
		4)	The first cotton textile a) Solapur c) Mumbai	e industry was esta b) d)	ablished India in Nagpur Pune	
		5)	industry is reg	garded as basic ind b) d)	lustry. Iron and Steel Coal	
		6)	The region delineate region. a) Historical c) Physical	d on the basic of p b) d)	opulation features are known a Demographic None of these	as
		7)	India is the lar a) 8 c) 9	rgest country the v b) d)	vorld about area. 7 10	
		8)	regions are that a) Micro c) Macro	e moderate in size b) d)	e. Meso None of these	
		9)	The first oil well in Ina a) Lunez c) Naharakatiya	dia was dugat b) d)	 Digboi Ankaleshwar	
	,	10)	sub-divided Ira) Stampc) Trewartha	ndia into 7 climate b) d)		

	В)	Fill in the blanks. 1) is the highest mountain peak in India Himalaya. 2) Krishna is the flowing river in India. 3) the largest wheat producing state of India. 4) Sandal wood forests are found in state. 5) India has land frontier of about km.	06
Q.2	a) b)	6) state ranks first in geographical area in India. wer the following Questions. Comment on location of India in brief. Give an account of wheat production in India. What is the concept of region? Sugar industry in Maharashtra.	16
Q.3	Ans a) b)	wer the following Questions. Explain Sunderban Delta region in India. Cotton textile industry in India.	16
Q.4	Ans a) b)	wer the following Question. Explain the types of soils in India. Give an account of canals irrigation in India.	16
Q.5	Ans a) b)	wer the following Question. Give an account of Iron and steel industries in India in brief. Koppen's climatic classification of India.	16
Q.6		wer the following Question. Give a brief account of Agro-climatic regions of India. Describe Industrial regions of India.	16
Q.7	Ans a) b)	wer the following Questions. Describe in detail the distribution and production of coal in India. Write a geographical essay on Chhattisgarh state.	16

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 GEOGRAPHY Geography of Maharashtra (MAG211)

Geography of Ma	harashtra (MAG211)	
Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Time: 11:00 AM To 02:00 PM		Max. Marks: 80
सूचना : 1) प्रश्न 1 व 2 आवश्यक आहेत. 2) सर्व प्रश्नास समान गुण. 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा. 4) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे. 5) प्रश्न 3 ते 7 पैकी कोणतेही तीन सो		
प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून खालील वाक्य प 1) महाराष्ट्राच्या पश्चिम बाजूस —— अ) विन्द्या क) सातपुडा	- ,	10
2) —— हि मृदा कापूस उत्पादनार अ) तांबडी क) काळी	न उपयुक्त असते. ब) रेगुर ड) वालुकामय	
 3) शहराला महाराष्ट्राचे म्यान्वं अ) मुंबई क) पुणे 	वेस्टर म्हणतात. ब) सोलापूर ड) इचलकरंजी	
4) हि महाराष्ट्रातील महत्त्वार्चअ) गोदावरीक) गंगा	ो नदी आहे. ब) कोशी ड) यमुना	
5) छोटा नागपूर हे पठार —— सा अ) जलाशय क) वनस्पती	ठी प्रसिध्द आहे. ब) खनिजे ड) यापैकी नाही	
6) रत्नागिरीतील उंबरशेत या गावात अ) म्याग्निज क) बॉक्साईड	ा —— हे खनिज सापडते. ब) लोह ड) सोने	
7) बॉम्बेयहाय प्रदेश —— साठी प्री अ) लोह क) चांदी	सेध्द आहे. ब) चुना ड) खनिजतेल	
8) म्याग्नेटाईट हा —— प्रकारच्या अ) लोह क) बॉक्साईड	खनिजाचा प्रकार आहे. ब) म्यागनेज ड) यापैकी नाही	

	!	9) महाराष्	ट्रात सर्वात जास्त क	ापड गिरण्य	। —— शहरा	त आहेत.	
		अ) सो	ालापूर	ब)	पुणे		
		क) मुंब	गर्इ	ਫ)	कोल्हापूर		
	10		लिल्ह्यात प्रामुख्याने			ने जाते.	
		अ) ऊ क) के		•	तांदुळ संत्री		
	ৰ) 1	रेकाम्या ज		- /			06
	,		हे —— प्रकारचे पिव	७ आहे.			
		•	ला फळांचा राजा म्ह	_			
		,	घरण —— जिल्ह्य		- a nd		
		,	ळेश्वर —— प्रकारच्य ते नागपूर शहरांना ज			ਸਵਾਗਰਾਰ	
		T	मध्ये होणाऱ्या पर्यटन			·Q·Ididi.	
प्र.2	टिपा 1	लेहा.					16
		नहाराष्ट्राती	ल हवामान				
	•	ऊर्जा साधने					
	-	खाद्यान्न शेर्त					
	<i>s)</i> (औद्योगिक प	पयटन				
Я.3	खाली	ल प्रश्नांची	उत्तरे लिहा.				16
	=		ल प्राकृतिक घटकांर्च				
	ৰ) য	नहाराष्ट्राती	ल प्रमुख पर्यटन स्थव	ठाची माहित	चा.		
Я.4	खाली	ल प्रश्नांची	उत्तरे लिहा.				16
	,	, ,	ल साखर उद्योगाविष				
	ৰ) য	नहाराष्ट्राती	ल खनिज संपत्ती विष	त्रयी माहिती	लिहा.		
प्र.5	खाली	ल प्रश्नांची	उत्तरे लिहा.				16
	,	, ,	ल हवामान व जलसं	_			
	ৰ) য	नहाराष्ट्राती	ल रस्ते वाहतुकीचा १	योडक्यात अ	ाढावा द्या.		
Я.6			उत्तरे लिहा.				16
	· -		ल जलसिंचनांच्या सु				
	ৰ) ফ	महाराष्ट्र <u>ा</u> ती	ल कोळसा उत्पादनाः	या आढावा	ધ્યા.		
प्र.7			उत्तरे लिहा.	_			16
	•	, ,	ल वस्त्रोउद्योग विषय		त्रेहा.		
	ਕ) ਾ	ग्यटनाचे अ	गर्थिक महत्व विशद	करा.			

Seat No.	Set	P
----------	-----	---

	IVI. <i>F</i>	- ₹/ IV	1.50	. (Semeste	, ,	GRAPH		viarch/Ap	prii-202 4	
				Geogra	aphy of M	aharash	tra (MAG2	11)		
•				day, 21-05-20 o 02:00 PM)24				Max. Marks: 80)
Instr	uctio	ons:	2) A 3) [4) (Q.1 and Q.2 a All questions of Draw neat sha Use of stencils Solve any 3 of	carry equal rapes where so is allowed.	narks. necessary				
Q.1	A)	Co	omp	lete the follo	wing sente	nce by ch	oosing the c	correct op	tion. 10)
	,	1)	a)		_	_	ern side of Ma Sahyadri Himalayas	-		
		2)	C)	•	ıl far aattan	,	•			
		2)	a) c)	soli is useit Red Black	ul for cotton	b) d)	n. Regur Sandy			
		3)	•	city is call Mumbai Pune	ed Manches	ster of Ma b) d)	harashtra. Solapur Ichalkaranji			
		4)	a) c)	Godavari	ortant river in	n Maharas b) d)	shtra. Koshi Yamuna			
		5)	a)	hota Nagpur p Reservoirs Plants	olateau is fa	mous for _. b) d)	 Minerals None of the	ese		
		6)	,	mineral is f Manganese Bauxite	ound in Um	b)	llage in Ratna Iron Gold	agiri.		
		7)	The a) c)	e Bombay reg Iron Silver	ion is famou	us for b) d)	 Lime Petroleum			
		8)		gnetite is a ty Iron Bauxite	pe of minera	al. b) d)	Manganese None of the			
		9)		harashtra has Solapur Mumbai	the largest	number o b) d)		in the city (of	
		10)		Nagpur distric Sugar cane Banana	t mainly		f crop is grow Rice Orange	'n.		

	B)	Fill in the blanks.	06
		1) Sugarcane is a crop.	
		2) is called the king of fruits.	
		3) Ujani dam is located in district.	
		4) Mahabaleshwar is a city ofair.	
		5) The road connecting the cities of Mumbai to Nagpur is called	
		6) Tourism in agriculture is called	
Q.2	Wri	te Notes.	16
	a)	Weather in Maharashtra	
	•	Energy tools	
	-	Food agriculture	
	ď)	Industrial tourism	
Q.3	۸nc	swer the following questions.	16
Q.S	a)	Discuss the natural elements of Maharashtra.	10
	a) b)	Give information about major tourist places in Maharashtra.	
	D)	Oive information about major tourist places in Maharashtra.	
Q.4	Ans	swer the following Question.	16
	a)	Discuss about sugar industry in Maharashtra.	
	b)	Write information about mineral wealth of Maharashtra.	
Q.5	Ans	swer the following Question.	16
	a)	Explain the climate and water resources of Maharashtra.	
	b)	Give a brief overview of road transport in Maharashtra.	
	IJ,	Cive a biler everylew of read transport in Manaraentra.	
Q.6	Ans	swer the following Question.	16
	a)	Give information about irrigation facilities in Maharashtra.	
	b)	Review coal production in Maharashtra.	
Q.7	Δns	swer the following Question.	16
~	a)	Write in detail about textile industry in Maharashtra.	
	b)	Explain the economic importance of tourism	
	,	·	

Seat	
No.	

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 **MATHEMATICS**

Fundamentals in Mathematics (MSC15208)

Day 8	ն Date:	Tuesday,	21-05-2024
Time:	11.00	ΔM To 02	.UO DM

Max. Marks: 80

e: 11:00 AM To 02:00 PM

Instructions: 1) Q. Nos. 1 and 2 are compulsory.

- 2) Attempt any three questions from Q. No. 3 to Q. No. 7.
- 3) Figure to right indicate full marks.

O	1	Δ)	Choose	correct	alternative
w.		\sim	CHOOSE	COLLECT	aiteillative

10

Every square matrix A can be written as _____. a) $\frac{1}{2}(A + A')$ b) $\frac{1}{2}(A - A')$ 1)

a)
$$\frac{1}{2}(A + A')$$

b)
$$\frac{1}{2}(A - A')$$

c)
$$\frac{1}{2}(A+A')+\frac{1}{2}(A+A')$$

c)
$$\frac{1}{2}(A+A')+\frac{1}{2}(A+A')$$
 d) $\frac{1}{2}(A+A')-\frac{1}{2}(A-A')$

2) Which of the following is non-linear equation?

a)
$$x + y + z = 5$$

b)
$$3x + 4y - 6z + 2w = 18$$

c)
$$2x - 3y + 5z = 8$$

d)
$$2x - 3y^2 + z = 10$$

- If two matrices A and B of same order are obtained from each other by 3) performing elementary row operations, then matrices A and B are called
 - a) Row equivalent
- b) Column equivalent

c) Singular

- d) Non-singular
- If V has a basis of n elements, then every set of p vectors of V, with p > n, 4)
 - a) Linearly Independent
 - b) Linearly Dependent
 - c) May be Linearly Dependent
 - d) None of these
- Every field is a vector space over its 5)
 - a) Super field

b) Subfield

c) Ring

- d) Group
- A vector space V(F) is said to be direct sum of it's subspaces W_1 and W_2 6)
 - a) $V = W_1 + W_2$
- b) $W_1 \cap W_2 = \text{Zero space}$
- c) Both a and b
- d) None of these
- 7) Solution of simultaneous equations, 4x - 5y = 17 and x - 5y = 8 is _____.
 - a) x = 3, y = -1
- b) x = 2, y = 3
- c) x = 4, y = 1
- d) x = 5, y = 4
- 8) Which of the following is not a vector space?
 - a) C(R)

b) $\{0\}(Q)$

c) R(Q)

d) Q(C)

		9) A necessary condition for $T: U(F) \to V(F)$ to be one-one and onto is that				
		a) $dim U \le dim V$ b) $dim V \le dim U$ c) $dim U < dim V$ d) $dim U = dim V$				
		 10) Any homogeneous system of linear equation has solution. a) at most one b) one c) at least one d) at most two 				
	B)	 Fill in the blanks. 1) The dimension of null space of <i>T</i> is called of <i>T</i>. 2) Number of vectors in any basis of finite dimensional vector space is known as of <i>V</i>. 3) If <i>T</i>: <i>V</i>₁ → <i>V</i>₂ is a linear transformation, then <i>T</i>(<i>x</i> + <i>y</i>) = 4) If any two rows of a determinant are identical then value of the determinant is 5) If <i>T</i>: <i>U</i> → <i>V</i> be a linear map from a finite dimensional vector space <i>U</i> to a vector space <i>V</i>. Then dim <i>R</i>(<i>T</i>) + dim <i>N</i>(<i>T</i>) = 6) If <i>A</i> is a square matrix of order 'n' and 'k' is any number then k. A = 	06			
Q.2	An: a)	swer the following. If matrix $A = \begin{bmatrix} 2 & 5 \\ 3 & 1 \end{bmatrix}$ then find $A^2 - 3A - 13I$?	16			
	b) c) d)	Write a note on singular and non-singular transformation. Find value of α where $(3,1,\alpha)$ is Linear combination of $(1,0,1)$ and $(1,1,2)$. Show that the inverse of a matrix is unique.				
Q.3	a)	swer the following. If $A = \begin{bmatrix} 8 & 1 & 2 \\ 4 & 0 & 5 \end{bmatrix}$, and $B = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \\ 5 & 0 \end{bmatrix}$ verify that $(AB)' = B'A'$, where A' and B' denote the transpose matrix of A and B respectively. Show that the subset $\{(a,b,c): a+b+c=0\}$ of $R^3(R)$ is a subspace of $R^3(R)$.	08			
Q.4	An: a)	swer the following. Show that the vectors $(1,1,-1)$, $(2,-3,5)$, $(0,1,4)$ of $R^3(R)$ are linearly independent.				
	b)	Solve the system of equation by matrix method. 5x + 7y + 2 = 0, 4x + 6y + 3 = 0.	80			
Q.5	An: a)	swer the following. Show that the mapping $T: \mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}^3$ defined by $T(x,y) = (x+y,x-y,y)$ is linear.	06			
	b)	Solve the system of equation by matrix method. x + 2y + 3z = 4, $x + 4y + 9z = 6$, $x + y + z = 3$	10			
Q.6	An: a)	swer the following. Show that $\{(1,1,1), (1,1,0), (1,0,0)\}$ is a basic of \mathbb{R}^3 and then express $(2,-3,5)$ in terms of basis elements.				
	b)	Express the following matrix as a sum of a symmetric and skew symmetric matrix. $\begin{bmatrix} 1 & 6 & 8 \\ 2 & 3 & 4 \\ 5 & 7 & 9 \end{bmatrix}.$	08			

Q.7 Answer the following.

Define the following terms:

80

- Linear transformation
- 2) Null space of linear transformation
- 3) Range space of linear transformation4) Identity transformation

Find the inverse of the matrix $\begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 3 & 3 \\ 1 & 2 & 4 \end{bmatrix}$. b)

80

Seat No.	Set	Р
NO.		

	ı	WI.SC	MICROBIOLO	OGY (C	•				
			IPR and Scientific	Writing	g (MSC01210)				
•	Pay & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: 8 ime: 11:00 AM To 02:00 PM								
		ons: 1) Question no. 1 and 2 are co 2) Attempt any three questions 3) Figure to right indicates full	s from Q.					
Q.1	A)	Cho 1)	websites that allow the user a) Routers c) Web server		entence again. ch for data on keywords is Chat engines Search engine	10			
		2)	Good research journal must a) Result factor c) Impact factor		Value factor Citation factor				
		3)	While writing materials and must be used. a) Present c) Future	methods b) d)	of research paper tense Past Continuous present				
		4)	Scientific paper is organized a) Reference c) Reinvestigation	d in IMRA b) d)	AD method in which 'R' stands for Result Review				
		5)	Which is a statement or set experiments or observation a) Theory c) Concept		nents based on repeated Hypothesis Scientific law				
		6)	Which type of document car publication of research? a) Conference report c) Research paper	n be subi b) d)	mitted to a research journal for Project report Review article				
		7)	Which is the part of researcha) Environmentally controlb) Dependent and independentc) Variablesd) Uncontrolled variables	led varia	bles				
		8)	In which part of research pa included? a) Results c) Reference	per HPL b) d)	C technician name should be Acknowledgement Author's name				

	9)	a)	Copyright	tellectual pro	perty riξ b) d)	gnts taken by ceil phone compani Patent Industrial design	es'?
	10)	pap	er?		nicals u	·	-
		,			b)	Introduction Conclusion	
B)	Writ 1)	Prep	paration of the	e final bibliog	ıraphy is	s a first step of research report	06
	2) 3) 4) 5) 6)	Res Mate Plac Pate	ults are the p erials and me giarism is not ent Cooperati	thods are a page of a scientific monogerise the screen	part of r niscondo used foo	nain text of the research layout. uct. international patent application.	
An: a) b) c) d)	Write Write Expla	a sh a sh ain br	ort note on a ort note on co iefly importan	onclusion of the order	the rese ation in	earch paper. research paper.	16
a)	Expla	ain in	brief about fir	•		•	10 06
a)	Expla	ain in	brief about o	•		•	10 06
a)	Write	in br	rief about tens				10 06
a)	Write	in br	rief about layo				10 06
An: a)	Write	in br	rief about idea		nd Meth	nods' and 'Results and	10
b)					natter.		06
	Ana) b) Ana) b) Ana) b) Ana) b) Ana)	Answer fa) Write b) Write c) Explaid) Write c) Explaid Write c) Explaid Write c) Explaid Write c) Writ	a) c) 10) Wh page a) c) B) Write Tru 1) Prep writi 2) Res 3) Mat 4) Plage 5) Pate 6) Boo Answer the for a) Write a sh b) Write a sh c) Explain in b) Write a no Answer the for a) Explain in b) Write a no Answer the for a) Explain in b) Write a sh b) Write a sh Answer the for a) Write in bi b) Write a sh Answer the for a) Write in bi b) Write a sh Answer the for a) Write in bi b) Write a sh	a) Copyright c) IC layout 10) Which section manager? a) Materials and c) Results and d) Preparation of the writing. 2) Results are the page of the section of the writing. 2) Results are the page of the section of the writing. 2) Results are the page of the section of the writing. 2) Results are the page of the section of the writing. 3) Materials and mead of the section of the writing. 4) Plagiarism is not of the section	a) Copyright c) IC layout 10) Which section mentions cher paper? a) Materials and methods c) Results and discussion B) Write True or False. 1) Preparation of the final bibliog writing. 2) Results are the part of main to 3) Materials and methods are a page of the final bibliog writing. 2) Results are the part of main to 3) Materials and methods are a page of the final bibliog writing. 3) Materials and methods are a page of the final bibliog writing. 5) Patent Cooperation Treaty is page of the following. a) Write a short note on authorship for the following. a) Write a short note on authorship for the final bibliog writing. a) Explain briefly importance of punctual did write a short note on different types. Answer the following. a) Explain in brief about first 5 steps of the following. a) Explain in brief about oral, poster are b) Write a note on basic principles of the following. a) Write in brief about tenses used in the following. a) Write in brief about layout of the problem of the following. a) Write in brief about layout of the problem of the following. a) Write in brief about layout of the problem of the following. a) Write in brief about layout of the problem of the following. a) Write in brief about layout of the problem of the following. a) Write in brief about layout of the problem of the following. a) Write in brief about ideal 'Material and Discussion' of the research paper.	a) Copyright c) IC layout d) 10) Which section mentions chemicals upaper? a) Materials and methods b) c) Results and discussion d) B) Write True or False. 1) Preparation of the final bibliography is writing. 2) Results are the part of main text of the sum of the project reptory with a short note on authorship format of the power than the following. a) Write a short note on authorship format of the project reptory write a note on basic principles of experimental write a short note on audio-visual aids used for punctuation in the project reptory write a short note on different types of Intel considerable. Answer the following. a) Explain in brief about first 5 steps of research write a note on audio-visual aids used for punctual in the project reptory write a short note on ideal abstract of the research paper. Answer the following. a) Write in brief about layout of the project reptory write a short note on reference section of the project reptory write in brief about layout of the project reptory write in brief about ideal 'Material and Metholiscussion' of the research paper.	a) Copyright c) IC layout d) Industrial design 10) Which section mentions chemicals used for the research in a report or paper? a) Materials and methods b) Introduction c) Results and discussion d) Conclusion B) Write True or False. 1) Preparation of the final bibliography is a first step of research report writing. 2) Results are the part of main text of the research layout. 3) Materials and methods are a part of main text of the research layout. 4) Plagiarism is not a scientific misconduct. 5) Patent Cooperation Treaty is used for international patent application. 6) Book rights can be protected by the Trademark type of IPR. Answer the following. a) Write a short note on authorship format of the research paper. b) Write a short note on conclusion of the research paper. c) Explain briefly importance of punctuation in research paper. d) Write a short note on different types of Intellectual Property Rights (IPR). Answer the following. a) Explain in brief about first 5 steps of research process. b) Write a note on audio-visual aids used for presentations. Answer the following. a) Explain in brief about oral, poster and written presentations. b) Write a note on basic principles of experimental designs. Answer the following. a) Write in brief about tenses used in various sections of research paper. Answer the following. a) Write in brief about layout of the project report. b) Write a short note on reference section of the research paper. Answer the following. a) Write in brief about ideal 'Material and Methods' and 'Results and Discussion' of the research paper.

	_	
Seat	Sat	D
No.	Set	F

	IV	1.SC.	(Semester - II) (CBCS) Exa MICROBIO			
			Bioinformatics & Biosta	tistic	s (MSC23210)	
•			sday, 21-05-2024 To 02:00 PM		Max. Marks	: 80
Instr	uctio	2)	Q. Nos. 1 and 2 are compulsory. Attempt any three questions from Figure to right indicate full marks	n Q. N	lo. 3 to Q. No. 7	
Q.1	A)	Choo 1)	ose the correct alternative. In the work is carried or a) Mobile c) Dry	ut by u b) d)	using chemicals, drugs and water. Web Wet	10
		2)	By Genomic library can be a) Shotgun experiment c) Colony hybridization	b)	PCR technique	
		3)	When mean, median and mode distribution is known as a) Chi-square c) Right skewed	lie in b) d)	the centre of the curve, the Normal Left skewed	
		4)	Pharmacogenomics is the ident study. a) Structure c) Genomic	ification b) d)	0 0	
		5)	is another name of biosta a) Biometry c) Biocounter	atistics b) d)	s. Bioinformatics Biotechnology	
		6)	is the deposition of CDI a) Silencing c) Microarray	b)	o the inert structure. Splicing Mapping	
		7)	Protein analysis system is a) In PASY c) PAS	 b) d)	ExPASY SAPy	
		8)	PubMed is a database. a) Protein c) Analytical	b) d)	Nucleic acid Literature	
		9)	is form of graphical presenta) Bar diagramb) Line diagram	entatio b) d)	on of data. Pie diagram Histogram	
		10)	is first step in calculatinga) Arrange datac) Delete data	media b) d)	an. Calculate range Count the data	

	B)	Give True or False. 1) Cluster sampling is often used in marketing research. 2) The sum of the absolute deviation about mean is always positive. 3) Phylogenic relationship can be shown by Histogram. 4) BLAST is an example of homology and similarity tool. 5) Mode is the average of set of values. 6) DDBI is a public database of Nucleotide sequences.	06
Q.2	Ans a) b) c) d)	wer the following. Give in detail applications of Bioinformatics in Drag discovery. Describe in brief Gene Bank. Describe the content formats of database entries. Describe the primary and secondary data. Attempt any three of the	16
Q.3	Ans a) b)	following. wer the following. Describe in detail tests for goodness of fit and standard error. Describe in detail PubMed.	16
Q.4	Ans a) b)	wer the following. Describe in detail Proteomics. Describe in detail role of NCBI.	16
Q.5	Ans a) b)	wer the following. Describe in detail Probability. Discuss in detail functional genomics.	16
Q.6	Ans a) b)	wer the following. Describe in detail correlation and regression. Describe in brief protein arrays.	16
Q.7	Ans a) b)	wer the following. Comment on sequence and structure databases. Discuss in brief Taxonomy and Phylogeny.	16

	_	
Seat	Set	D
No.	Set	r

		/I.JC	۰. (د	, ,	ICROBIOLO			1-2024
				Microbial Na	notechnolog	у (MSC23211)	
_				day, 21-05-2024 o 02:00 PM				Max. Marks: 80
nstı	ructio	2	2) A). Nos. 1 and 2 are outlempt any three qualities indicated in the contract of	estions from Q.	. No	o. 3 to Q. No. 7	
Q.1	A)	Cho 1)	E a)	e correct alternative indoscopic imaging of the Thermal Pressure	uses se b		Optic fibre	10
		2)	,	converts bioch Amplifier Transducer	b	into o) d)		S.
		3)	m a)	he biological respor nembrane. Physical Artificial	b	nso) d)	or is determined by _ Chemical Bio catalytic	
		4)	a)	lano membranes ha 1-10 100-150	·	of _ o) d)		
		5)		technique is u Microlithography Nanofabrication			chip. Electroplating Assembling	
		6)	a)	he compounds that Detergent Soap	b		tension of liquid are Surfactant Wetting agent	e called
		7)	N a) c)	lano pores are made Carbon Silicon	b	o) d)	Titanium Gold	
		8)	a) c)	metal is used Zink Titanium	b	les o) d)	for antibiotic deliver Gold Silver	y.
		9)	aı a)	•	ction of protein a	_	n affinity to their targ alysis are called Cofactor Peptomers	
		10)	a) c)	nanomaterial i Probe Cellotape	s used in remed b d)	tion of Waste. TiO2 Nanotubes	

SLR-IC-36 B) State true or false. 06 1) RNA probes are molecular beacons. TEM is transmission electric microscope. 2) Nano silver can be used in medical sector. 3) The Fullerene are Carbon based carriers. 4) Microorganisms cannot synthesis nanoparticles. 5) Bucky balls are made up of Carbon. 6) Q.2 Write Short Notes on. 16 Characterisation of gold nanoparticles. Nanowires. b) C) Physical and chemical properties of Silver nanoparticles. d) Uses of Nanoparticles in Drug targeting. **Q.3** a) Comment on Concept and future Prospectus of Nano medicine. 80 Discuss the uses of Nanotechnology in manipulation of cell and 80 b) biomolecules. Q.4 Describe in detail MRI. 80 a) Explain in detail nanotechnology in protein detection. 80 b) Give an account on Microarray. 80 Q.5 a) Describe in brief Chemical synthesis of Nanoparticles. 80 b) **Q.6** Describe in detail nanotechnology in Waste management. 80 a) Describe in detail X-ray Diffraction. 80 b)

Discuss in detail construction and working of Biosensors.

Explain in detail health risk associated with nanoparticles.

Q.7

a)

b)

80

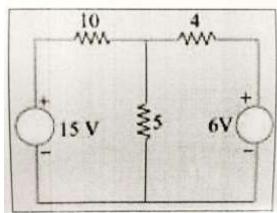
80

	T	, , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	
Seat		Cat	D
No.		Set	P
110.			ı

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

			PHYSICS ALI Fundamentals of Ele		_	
			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM		-	x. Marks: 80
			1) Q. Nos. 1 and 2 are compuls	on/		
111311	uctio	Jiis.	2) Attempt any three questions3) Figure to right indicate full management	from Q. N	o. 3 to Q. No. 7	
Q.1	A)	Ch 1)	oose correct alternative. The circuit in which current had circuit.	as a comp	olete path to flow is called	10
			a) short c) closed	b) d)	open open loop	
		2)	Separation of charge creates a) Current c) Resistance	b) d)	Voltage Friction	
		3)	Inductor is element. a) Active c) Linear	b) d)	Passive Polar	
		4)	KCL is based on the fact thata) There is a possibility for ab) There cannot be an accumc) Charge accumulation is podd) Charge accumulation may	node to st nulation of ossible at	charge at a node. node	
		5)	A junction where two (or) mo known as a a) Node c) Loop	re than tw b) d)	o network elements mee Branch Mesh	t is
		6)	Which of the following is not a a) P=VI c) P=V ² /R	b)	sion power? P=I ² R P=I/R	
		7)	For maximum transfer of power should be a) Equal to load resistance b) Less than the load resistance c) Greater than the load resistance d) None of the above	nce	al resistance of the sourc	e
		8)	A semiconductor is formed by a) Covalent c) Co-ordinate	yb b) d)	onds. Electrovalent None of the above	
		9)	Op-Amp is coupled vo a) AC c) ADC		of amplifier. DC DAC	

10) Astable Multivibrators has _____ Stable states. a) Zero b) One c) Two d) Three B) Write true or false. 06 Reverse saturation current or diode current of Photodiode is directly proportional to the intensity of light. 2) The feedback component in an op-amp integrator is a capacitor. The charge carriers in a junction field effect transistor (JFET) will flow from source to drain in a p-channel and from drain to source in an n-The h parameters of a transistor changes when the operating point of 4) the transistor changes. The output of an op-amp comparator will be zero when the input 5) voltage exceeds the reference voltage. Energy is equal to power multiplied by voltage. 6) Q.2 Answer the following. 16 Explain the ideal Characteristics of Op-amp. Explain the following network laws with suitable example. b) 1) KCL KVL 2) Describe briefly: LED. c) Write a note on Op-Amp regulator. Answer the following. Explain the operation of PN junction diode under forward and reverse bias 80 condition. What is transistor? Explain its static characteristics. 80 Q.4 Answer the following. Explain how op-amp can be used as 10 Integrator 1) 2) Differentiator Comparator With a neat diagram, explain the working of solar cell. 06 Q.5 Answer the following. State Theyenin's theorem and its limitations. Apply this theorem to calculate 10 the current through the 4Ω resistor of the circuit of following figure.

b) With a neat diagram, explain the construction and working of 555 timer as monostable operation

Q.6	Answer the following.				
	a) b)	With a necessary equation and circuit explain emitter bias of transistor. What is Op-Amp? Explain V-I converter and derive an expression for its output current in terms of input voltage.	80 80		
Q.7	Answer the following.				
	a)	What is FET? Explain it's static characteristic in detail.	08 08		
	b)	Explain in detail Instrumentation amplifier.	UO		

Seat	Set	D
No.	Set	

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 PHYSICS ALL BRANCHES Conventional & Non Conventional Energy (MSC03211)

		Coi	nventional & Non Conve	ntional Energy (MSC03211)	
			uesday, 21-05-2024 И То 02:00 РМ	Max. Ma	arks: 80
Insti	uctio	4	1) Q. Nos. 1 and 2 are compul 2) Attempt any three questions 3) Figure to right indicate full n	from Q. No. 3 to Q. No. 7 narks.	
Q.1	A)	Cho 1)	Pose correct alternative. The Kinetic Energy of the wire a) $E = \frac{1}{2}\rho u^{2}$ c) $E = \frac{1}{2}A\rho u^{3}$	nd is b) $E = \frac{1}{2}\rho u^3$ d) None of these	10
		2)		on of the solar cell is known as b) solar array d) solar eye	•
		3)	Beta- delayed neutrons allow by and of contral a) insertion, withdrawal c) extraction, reactor	b) neutron, proton	on
		4)	The useful part of energy is of a) energy c) waste	called b) anergy d) exergy	
		5)	Fossil fuels are rich in carbor a) nitrogen c) methane	n and b) hydrogen d) oxygen	
		6)	The first steam engine is dev a) Watt c) Hero	ised by b) Huygen d) Savery	
		7)	What are three relevant band a) UV, infrared and far infr b) Ultrasonic, infrared and c) UV, visible and infrared d) UV, ultrasonic and near	ared visible	
		8)	In Sunlight, photons at the reare absorbed by in lear a) triglycerides c) carbohydrate	d and blue ends of the visible spectru eves of plants. b) chlorophyll pigments d) polysaccrides	ım
		9)	On large scale combustion a for a) biogas and heat c) only heat	nd gasification of Biomass is utilized b) heat and electricity d) Both a) and b)	

		 10) According to first law of thermodynamics: a) Energy exists in many forms b) In an energy conversion process one form of energy is transformed to another c) Energy cannot be created newly and cannot be destroyed d) All of the above 	
	B)	 State True or False. Nozzle pipes and nozzle needles are used in Pelton turbines. (True / False) In hydroelectric power plants, medium head scheme is suitable for run of the river. (True/False) The natural gas is not an example of renewable energy. (True/ False) Energy gap is overlapped between valance band and conduction band in semiconductors. (True/ False) The nuclear energy is measured as MeV. (True/ False) On a global scale, the intensity of solar radiation is higher at poles. (True/False) 	06
Q.2	a) b) c)	wer the following (Any Four) Write a note on bio fuel. Write a note on solar spectrum. Distinguish between conventional and non-conventional energy sources. Explain chain reaction in brief.	6
Q.3	a)	1 71 1 71 7	0
Q.4		·	10 06
Q.5		37 1	10 06
Q.6	Ans a) b)	1 0 0,	10 06
Q.7	Ans a) b)	,	08 08

Seat	Sat	D
No.	Set	

		WI.SC	(Semester - II) (CBCS) EX STATIS		
			Statistical Metho	ds (I	MSC16208)
-			esday, 21-05-2024 To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Insti	ructio	2	Q. Nos. 1 and 2 are compulsor Attempt any three questions fro Figure to right indicate full mark Use of calculator is allowed.	m Q	. No. 3 to Q. No. 7.
Q.1 <i>i</i>	A)	Choo 1)		-	unit time for T_1, T_2, T_3 duration of pute average speed of train per Geometric mean Median
		2)	Let <i>X</i> is a random variable reprobtained when an unbiased coivalue taken by <i>X</i> is a) 16 c) 3		ting the number of heads ossed 4 times, then a maximum 4 0
		3)	Quartile deviation (QD) is equal a) Interquartile range (IQR) c) Half the IQR		Double the IQR None of these
		4)	If one regression coefficient is (a) Less than 1 c) Greater than 1	greate b) d)	er than 1, then other must be Equal 1 Equal to -1
		5)	In a popular shopping center, the machine is found to be uniform minutes. What is the probability use the ATM? a) 0.25 c) 0.75	ly dis	•
		6)	The mean of exponential distribution only when the expo a) 1.0 c) 0.25		n equals the mean of Poisson al distribution has a mean equal to 0.5 2.0
		7)	For large samples, the test for cis based on distribution. a) Poisson c) Normal	b)	aring two population proportions Binomial t
		8)	Which one of the following is the hypothesis? a) Accept H_0 c) Reject H_0 when H_0 is true	b)	Reject H_0

		9)	a) dis b) tre c) tre d) All	scard ated ated	led half c half c	of ther	n as	positi	ve	st, the	y may	/ be ₋	<u> </u>			
		10)	To test a) Sig c) Ru	gn	rando	mnes	s of	b)	opropri Signed Mediai	l-rank			_•		
	B)		the bl								,					06
		1)	If 25% quartile				less	than	10 a	ind 25%	% are	mor	e than	40, t	hen	
		2)	The co	rrela	ition c		ient i	s the ₋		mean	of tw	o reg	gressio	on		
		3)	coeffic			mbols	s of t	wo tvr	es.	egual i	n nun	nber.	the m	axim	um	
		·	possib	le nu	mber	of rur	ns is į									
		4)	If the coeffic							X and Y	/ is 0	.8 the	e corre	elatio	n	
		5)	The de	gree	s of fr					stic in	case	of co	ntinge	ncy t	able	
		6)	of orde			ıns in	seai	ience	4 R	RAAA	4 R <i>R</i>	ΔΔΙ	RRRA	1 Raı	re	
		0)		-· -·	. 0110		ooqu	201100	11 2	<i>D</i> 11111	100		, , ,	I D G		
Q.2	An a) b)	The tw Find the if stan The fo	ne follo e range vo regre he corre dard de bllowing n size c	as a essio elatio eviatio data	meas n coef n coef on of 2 n perta	fficien fficien X is 5	ts b_x It bet	_y and ween	<i>b_{yx} ∈</i> <i>X</i> ar	are 1/6 nd <i>Y</i> ar	and nd sta	3/2 r ndar	espect d devi	tively ation	of <i>Y</i>	16
		_	nbers	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12]
		Freq	X) uency (f)	1	3	5	6	10	13	9	5	3	2	2	1	
	d)	Discu	ss Wilco	oxon'	s sign	ed-ra	nk te	est for	a sir	ngle sa	mple	-				
Q.3	a)	1) A 2) G 3) H	do you rithmeti eometri armonio	mear c me c me c mea	n by m an an an an	ıd								o gro	NUDC.	08
	b)		<i>i</i> ing is tl late the					30113 6	1000	iding to	unie	i CIIL	11100111	e gro	ups.	UU
		Income (Rs.10	0)		0-10	10-2	20	20-30)	30-40	40-		50-60	6	0-70	
		No. of	Person	s	6	8		10		12	1 7	7	4		3	1

Q.4 Answer the following.

- a) What is kurtosis? Explain different type of kurtosis with suitable diagram.
- 08 08

b) Compute quartile deviation from the following data.

C.I	4-8	8-12	12-16	16-20	20-24	24-28	28-32	32-36	36-40
f	6	10	18	30	15	12	10	6	2

Q.5 Answer the following.

- a) What is Correlation? Explain with suitable examples the difference between positive and negative correlation. Explain how scatter diagram is used to study correlation between two variables.
 - en **08** to
- b) In an evaluation of answer script the following marks are awarded by the examiners. Compute Spearman's rank correlation coefficient.

80

Examiner- 1	88	95	70	96	50	80	75	85
Examiner-2	84	90	88	55	48	85	82	72

Q.6 Answer the following.

- a) Define uniform distribution over the interval (a, b). The radius X of a ball bearing has uniform distribution over the interval (0,1.5). Find
- 80

- 1) P(X > 0.5)
- 2) P(X < 0.4)
- 3) P(0.3 < X < 1.2)
- b) In two factories A and B located in the same industrial area, the average daily wages (in Rs.) and the standard deviations are as follows

80

Factory	Average	Standard deviation	No. of workers
Α	34.5	5	476
В	28.2	4.5	524

- 1) Which factory A or B pays out a larger amount as daily wages?
- 2) Which factory A or B has greater variability in individual wages?

Q.7 Answer the following.

a) What is run? Explain how the hypothesis of randomness of a sample of numerical observations may be tested based on number of runs.

80

b) Define a contingency table. A survey was conducted to investigate whether alcohol drinking and smoking are related. The following information was compiled for 600 persons.

80

	Smoker	Non-smoker
Drinker	193	165
Non-Drinker	89	153

Using 5 % level of significance test the null hypothesis that alcohol drinking are smoking are not related. [The critical value χ_1^2 for $\alpha = 0.05$ is 3.841].

	_	
Seat	Set	D
No.	Set	r

	I	M.S	c. (Semester - II) (CBCS) E ZOOI	Examina [:] LOGY	tion: March/April-2024
			Computational Bi		ISC31210)
-			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Insti	ructio		1) Q. Nos. 1 and 2 are compuls2) Attempt any three questions3) Figure to right indicate full management	from Q. N	o. 3 to Q. No. 7
Q.1	A)	Ch 1)	noose correct alternative is the most repeated of a) Mode c) Median	observation b) d)	Mean
		2)	The sum of observation divid as a) Median c) Mean	ed by num b) d)	ber of observations is defined Mode All the above
		3)	The difference between large is called a) Range c) Coeff. Of Range		ation and smallest observation Q.D. None of these
		4)	The correlation coefficient lie a) 0 to 1 c) 0 to ∞	s between b) d)	
		5)	If X and Y are independent that a) 0 c) -1	nen Correla b) d)	ation between X and Y is 1 All the above
		6)	If $P(A) = 0.2$ then $P(A^c)$ is a) 0.2 c) 0.4	 b) d)	0.8 None of these
		7)	For Normal Distribution a) Mean = Median = Mode c) Mean < Median < Mode	,	Mean > Median > Mode All the above
		8)	Highly- ve correlation can be a) -0.64 c) -0.52	determine b) d)	ed if value of r is -0.42 -0.99
		9)	is defined as square rotthe deviation from the mean. a) Correlation c) Z test		arithmetic mean of the squares of Standard deviation Dispersion

Populationmean Populationvariance

b) d)

10) t' test is used for testing __a) Samplemeac) Sample variance

	B)	 Write true or false. Mode is a mostly occurred value in the data. The difference between the smallest and largest value is a range of the data. When the two observations of the data move in opposite direction it is the examples of positive correlation. +1 indicates the perfect negative correlation. The standard deviation is a measure of central tendency. 	06
Q.2	Ans a)	6) In a binomial distribution, the successive trials are independents. Ewer the following. Find out the mode from the given data. 45, 44, 45, 43, 46, 45, 47, 48, 45, 46	16
	b) c) d)	Define the perfect positive correlation with scattered diagram. Describe the range with its coefficients. Define the term arithmetic mean with formula for continuous series data.	
Q.3	Ans a) b)	wer the following. What are the different measures of central tendency? Give the merits of mean. Write a note on quartile deviation.	10 06
Q.4	Ans a) b)	wer the following. Give an account of standard deviation of continuous series data from mean. Describe the Karl Pearson coefficient of correlation.	10 06
Q.5	Ans a) b)	wer the following. Describe the term probability and state the properties of probability. What is spearman rank correlation? State the merits of rank correlation.	10 06
Q.6	Ans a) b)	Give an account on different measures of dispersion. Explain the different types of hypothesis testing.	10 06
Q.7	Ans a) b)	wer the following. Describe the term correlation with different types of scattered diagram. Describe the term Normal distribution and state its properties.	10 06

	_	
Seat	Set	D
No.	Set	r

M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

	•		o. (Goillootoi II) (ZOOLOGY	2024
	Rese	earc	ch Methodology a		Property Right (MSC31211)
-			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Insti	uctio		1) Q. No. 1 and 2 are 2) Attempt any three (3) Figure to right indic	questions from Q. I	No. 3 to Q. No. 7
Q.1	A)	Ch 1)	oose correct alterna The empirical data time is called as a) Primary	that is collected fro	m place of the origin for the first Secondary
			c) Quaternary	ď)	Tertiary
		2)	Evaluation of scien working in the same a) Evaluation c) Assessment	-	 !
		3)	DST Stands for a) Department of S b) Department of S c) Department of S d) Department of S	cience & Telemedi cience & Technolo	cine
		4)	application s visualization & mar a) MS-Word c) MS-Publisher		
		5)	Row heading of a to a) Data c) Stub	able is known as _ b) d)	 Columns Stum
		6)	A short summary o a) Article c) Publication	f the technical repo b) d)	rt is called as Research abstract Guide
		7)	Last stage of resea a) Research desigr c) Data analysis	<u> </u>	 Report of Thesis writing Review of literature
		8)	0 0	and artistic works, artistic works, and artistic works, artistic works, and artistic works, and artistic works, artistic works, and artistic works, artistic works	reations of their minds such as and symbols, names and Intellectual Possessions Rights Intellectual Proprietary Rights
		9)		wn reference mana b) d)	, , ,

		 The is a measure of the frequency with which the average article in a journal has been cited in a particular year. a) Impact factor (IF) b) Citation Index c) H-Index d) Google Index 	
	B)	 Write true or false. 1) Rights of authors of literary and artistic works are protected by copyright 2) The first step after the identification of a research problem is to write a thesis. 3) List of technical terms used in the thesis are called as glossary. 4) UGC stands for University Grants Committee. 5) Google Scholar provides a simple way to broadly search for scholarly literature. 6) P-value measure of strength of evidence the sample data provides 	
		against the null hypothesis.	
Q.2	Ans a) b) c) d)	wer the following. Peer Review process Bibliography and citation styles Collection of literature Short communication	16
Q.3	Ans a) b)	wer the following. Write an account on digital library. Discuss tabulation of data & its significance.	10 06
Q.4	Ans a) b)	wer the following. Discuss impact factor and importance of the same in research publication with suitable examples. Explain an account on the revocation of neem patent.	08
Q.5	Δns	wer the following.	
Q. 10	a) b)	Give an account on patenting of biological material with examples. Discuss data management and analysis using EXCEL application software.	10 06
Q.6	Ans a) b)	wer the following. Write an account on collection of literature with reference to Google Scholar, PubMed, Inflibnet. Give a detailed account on the thesis structure and add a note on various	10 06
	IJ,	referencing styles.	00
Q.7	Ans a) b)	wer the following. Discuss the preparation of research manuscript with various components and submission procedure. Define Geographical Indications, trade secrets & layout designs and add a note on patenting procedure.	08 08

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		ECONOMICS ((CA	MPUS)
		Financial Markets and In	stitu	utions (MA13209)
-		e: Tuesday, 21-05-2024 0 AM To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Instr	uction	ns: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full	mark	KS.
Q.1	Cho	ose the correct alternative.		16
	1)	market provides the long terma) Money Marketc) Capital Market	fund b) d)	ds. Primary Market Secondary Market
	2)	helps to establish the link in bMarketingReal Market		en of savers and Investors in Market. Financial Market All the above
	3)	is playing very important role government and money market. a) Reserve Bank of India c) Cooperative bank	as ar b) d)	•
	4)	NBFIs stands a) Non-Banking Financial Industries b) Non-Banking Financial Institution c) Non-Board Financial Industries d) Non-Board Financial Institutions	n	
	5)	Which is creating the credit? a) Reserve Bank of India c) Commercial Banks	b) d)	Foreign Bank Private Bank
	6)	is a market for old issues. a) Money Market c) Secondary Market	b) d)	Primary Market All the Above
	7)	is a process of admitting securexchange. a) Portfolio c) Admission	rities b) d)	for trading on a recognised stock Listing Registration
	8)	has statutory powers to regulara) SEBIc) Merchant Banks	ate a b) d)	nd promote the Indian Capital Market. RBI All the Above
	9)	The Indian financial system can be ca	lassi b) d)	fied into be Unorganized sector only None of (A) and (B)

10)	The Component of Formal Financial a) Financial institution onlyc) Financial instruments only	b)		
11)	acts as intermediary in compl merger and acquisitions. a) Investment bank only		nancial transactions such as Merchant bank only	
	c) Both (A) and (B)	d)	None of (A) and (B)	
12)	is a market for short-terms. a) Call Money Market c) Dividend stock	b) d)	Stock funds Real estate	
13)	is also known as discount ma a) Treasury bill market c) Call money market		The commercial bills market None of theses	
14)	SEBI stands a) Security equity Board of India b) Security Exchange Board of Ind c) Security equality Board of India d) Security Exchange Board of Inve		ent	
15)		•		
	a) Central Bankc) Commercial Banks	d)	Co-operative banks All the above	
16)	RBI is the lender of last resort for a) Stock Market c) Commercial Bank	 b) d)	Central Government All the above	
Writ 1) 2) 3) 4) 5)	te Short Answer. (Any 4 out of 6) What is financial market? What is monetary policy? What is capital market? What is merchant bank? What is devaluation? What is commercial paper?			16
Writ 1) 2) 3) 4)	te Short answers. (Any 2 out of 4) What is structure of financial system? What is role of development banks? What is role of insurance regulatory a What is international liquidity?		evelopment authority?	16
	te The Detail Answer (Any One) at are the functions of central bank?	,		16
Wha	OR at is SEBI? Explain the functions of SE			
	te the Detail Answer at is credit creation? Explain the variou	s fac	tors influencing the credit creation.	16

Q.2

Q.3

Q.4

Q.5

			• •	
Seat No.		Set	Р	
	•	r - II) (CBCS) Examination: March/April-2024		

Indian Tourism (MA19208) Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: 80 Time: 11:00 AM To 02:00 PM **सचना** : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात. प्र.1 योग्य पर्याय निवडा. 16 कोणत्या भारतीय लेणी ही शैल्य स्थापत्यसाठी प्रसिध्द आहेत? अ) खजुराहो ब) हंपी क) अजिंटा व वेरुळ ड) पितळखोरा युनेस्को आहे अ) संयुक्त राष्ट्र शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि सांस्कृतिक संघटना ब) संयुक्त राष्ट्र पर्यावरण, वैज्ञानिक आणि सांस्कृतिक संघटना क) संयुक्त राष्ट्र शैक्षणिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक संस्था ड) संयुक्त राष्ट्र शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि नागरी संघटना प्रसिद्ध रामलिंगप्पा लांबतुरे संग्रहालय --- या ठिकाणी आहे. अ) औरंगाबाद ब) तेर ड) यापैकी नाही क) पैठण खालीलपैकी कोणत्या किल्ल्याला 'हिरकणी ब्रुज' आणि भव्य महा दरवाजा 4) नावाची प्रसिध्द भिंत आहे? अ) रायगड किल्ला शिवनेरी किल्ला ৰ) क) दौलताबाद किल्ला ड) प्रंदर किल्ला पीएटीए म्हणजे ---. 5) अ) पॅसिफिक एशिया ट्रॅव्हल असोसिएशन ब) पॅसिफिक आफ्रिकन ट्रॅव्हल असोसिएशन क) पॅसिफिक आफ्रिकन ट्रॅव्हल एजन्सी ड) यापैकी काहीही नाही खालीलपैकी कोणते मंदिर द्रविड शैलीतील वस्तुकलेचे नमुना आहे? 6) अ) सूर्य मंदिर बृहदीश्वर मंदिर ब) क) दशावतार मंदिर खजुराहो मंदिर ਫ) खालीलपैकी --- हे थंड हवेचे ठिकाण आहे. 7) माथेरान अ) जुन्नर ब) क) त्रंबकेश्वर ड) इगतपुरी महाराष्ट्रात रोजगार निर्मितीची सर्वात मोठी क्षमता असलेले सूर्योदय क्षेत्र आहे?

ब) सरकारी नोकरी

ड) बँकिग

अ) पर्यटन

क) वैद्यकीय

9)	माळढोक पक्षी अभयारण्यक्षेत्र ि	नल्ह्य	ात आहे.	
	अ) कोल्हापूर		सोलापूर	
	क) सातारा	. 1	सांगली	
10)	एम्टीडीसीचे मुख्यालय —— येथे आः			
	अ) पुणे	•	मुंबई औरंगाबाद	
	क) नाशिक	,		
11)	मुंबईजवळील —— लेणी हे पर्यटकांचे अ) कार्ले		भण आह. - एलिफंटा	
	क) भेडसे	,	पांडवलेण <u>ी</u>	
12)	,	٥,		
12)	अ) भारतीय पर्यटन विकास महामंडव	5		
	ब) आंतरराष्ट्रीय पर्यटन विकास महा			
	क) पर्यटन विभागाचा परिचय			
	ड) यापैकी नाही			
13)				
			रायगड किल्ला	
,	क) शिवनेरी किल्ला	•	सिंहगड किल्ला	
14)	महाराष्ट्रातील कोणत्या ऐतिहासिक आ म्हणतात?	णि प	वित्र शहराला 'दक्षिण काशी' असेही	
	अ) सातारा	ब)	पंढरपूर	
	क) नाशिक		वाई	
15)	अजिंठा लेणी जिल्ह्यामध्ये आहे			
,	अ) पुणे	ब)	नाशिक	
	क) औरंगाबाद	ਫ)	जळगाव	
16)	राष्ट्रीय संग्रहालय स्थापन वर्ष ——.			
	अ) 15 ऑग्स्ट 1949	,	26 जानेवारी 1950	
	क) 26 जानेवारी 1951	ड)	15 ऑगस्ट 1947	
थोद	क्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)			16
	पर्यटनातील नवप्रवाह			
,	पर्यटनाचे राजकीय महत्व			
•	पर्यटन संस्थांचे काम			
	रायगड किल्ला			
٠,	पर्यटनाची व्याप्ती I.T.D.C चे काम लिहा.			
₹)	व काम लिए।.			

ਸ਼.2

Я.3	खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) अ) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाच्या कामाची चर्चा करा. ब) भाजे लेणींचे महत्त्व समजावून सांगा. क) पर्यटनाचे सामाजिक महत्त्व सांगा. ड) कार्ले चैत्याची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.	16
Я.4	खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) अ) महाराष्ट्रातील पर्यटनाची प्रमुख आकर्षणे कोणती आहेत? किंवा	16
	ब) तुम्ही भेट दिलेल्या पर्यटन स्थळ किंवा पुरातत्व स्थळाचा क्षेत्रभेट अहवाल लिहा.	
Я.5	खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर द्या. संग्रहालयाचे प्रकार आणि आधुनिक पर्यटनातील त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.	16

r	T	-	
Seat		Set	D
No.		Sei	<u> </u>

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		/I. <i>F</i> 4.	HISTORY AND AR Indian Tourism	CH	AEOLOGY	
			esday, 21-05-2024 1 To 02:00 PM	(Max. Marks:	80
Instr	uction) All questions are compulsory.) Figures to the right indicate full i	mark	rs.	
Q.1	Sele 1)	Whi a)	opropriate word: ich caves are well known for their Khajuraho Ajanta	b)	an-rock cut architecture? Hampi Pitalkhora	16
	2)	a) b) c)	ESCO is United Nations Educational, Scie United Nations Environment, Sci United Nations Educational, Soc United Nations Educational, Scie	entif al, a	ic, and Cultural Organization and Cultural Organization	
	3)	a)	famous Ramlingappa lamture Mu Aurangabad Paithan	b)	m is situated at Ter None of these	
	4)	imp	osing Maha Darwaja? Raigad fort	b)	vall called 'Hirakani Buruj' and the Shivaneri fort Purandar fort	
	5)	a)	TA means Pacific Asia Travel Association Pacific African Travel Agency	,	Pacific African Travel Association None of these	
	6)	arch a)	ich of the following temple is the e nitecture? Sun temple Dashavatara temple	b)	ple of Dravida style of Brihadisvara Temple Khajuraho Temple	
	7)	Foll a) c)	owing hill station is environmental Junnar Trambakeshwar	pred b) d)	cinct? Matheran Igatpuri	
	8)		sunrise sector with largest potent narashtra is Tourism Medical	tial o b) d)	f creating employment in Government job Banking	
	9)	a)	dhok bird sanctuary located at Kolhapur Satara	b)	District. Solapur Sangali	
	10)		headquarters of MTDC is located Pune Nasik	l at _ b) d)	 Mumbai Aurangabad	

	11)	a) Karle b) Elephanta c) Bhendse d) Pandavleni	
	12)	ITDC Means a) Indian Tourism Development Corporation b) International Tourism Development Corporation c) Introduction of Tourism Department d) None of these	
	13)	Is the birthplace of Chhatrapati Shivaji Maharaj a) Panhala fort b) Raigad fort c) Shivneri Fort d) Sinhagad Fort	
	14)	Which historic and holy city of Maharashtra is also known as 'Dakshin Kashi'? a) Satara b) Pandarpur c) Nashik d) Wai	
	15)	Ajanta cave situated in District. a) Pune b) Nashik c) Aurangabad d) Jalgoan	
	16)	National Museum established year a) 15 August 1949 b) 26 January 1950 c) 26 January 1951 d) 15 August 1947	
Q.2	Writ a) b) c) d) e) f)	te Short Answer. (Any Four) New trends in Tourism Political importance of tourism. Work of tourist agencies Raygadh Fort Scope of Tourism Write down work of I.T.D.C	16
Q.3	Anso a) b) c) d)	wer the following Questions. (Any Two) Discuss the work of M.T.D.C. Explain the importance of bhaje caves. Describe the social importance of tourism. Explain the main features of Karie Chaitya.	16
Q.4	a)	wer the following Questions in Detail. (Any One) What are the prime Tourism attractions of Maharashtra? OR	16
Q.5		Write a tour report you visited tourist place or archaeological site. wer the following Question in Detail. lain the types of museum and its importance in modern tourism.	16

Seat No. Set F

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		RURAL DEVEI Social Marketing		
-		e: Tuesday, 21-05-2024 00 AM To 02:00 PM	, (Max. Marks: 80
Instr	uction	ns: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full	marl	KS.
Q.1	Mult 1)	tiple Choice questions: Which of the following is not consider a) Advertising c) Personal selling	b)	16 part of marketing communication mix. Sales promotion Pricing policy
	2)	DSA means a) Detective Service Agency c) Direct Supplying Agent	b) d)	Direct Selling Agent Distribution & Sales Agency
	3)	State is one of agencies of So a) Government c) International	b)	Marketing. None-government Corporate
	4)	BAIF, Pune is a a) State c) International agencies		Corporate agencies NGO's
	5)	Which of the following does not include a) Cause c) Communication	b)	Cs of soical marketing? Channel Customer
	6)	Which of the following is not a criteria a) Demographicsc) Order size	a for b) d)	Psychographics
	7)	Social marketing is primarily concern a) Changing culture c) Motivating volunteers	b)	Changing the status
	8)	Social marketing is mainly concerned a) Changing social status c) Influencing behavior	d wit b) d)	h Profit All the above
	9)	What is the second step of marketing a) Develop research planc) Make the decision		earch process? Define the problem Report writing
	10)	Robert F. Lauterborn has written a fa a) Marketing for non-profit organiza b) Integrating Marketing Communic c) Social marketing d) Marketing for Social Change	tion	

	11)	a) Primary c) Market	tion collected throug	b)	ervation method is a part of Quantitative Secondary	data.
	12)	Providing social	message at specific	c time	to the target audience is a part	of
		a) Segmentati c) Advertising	on	b) d)	Positioning Marketing	
	13)	Which of the foll a) Product c) Price	lowing does not incl	ude fo b) d)	ur 'Ps' of Marketing? Purpose Promotion	
	14)	Market is essen a) Educational c) Special	tially a institu I	ution. b) d)	Social None of these	
	15)	b) Informationc) Information	form of IEC? Education and Com Election and Comm Education and Coo n Education and Co	nunica ordinati	tion on	
	16)	Which of the foll a) Advertising c) Personal se	J		art of marketing communication Sales promotion Pricing policy	mix?
Q.2	Writ a) b) c) d) e) f)	e Short Answers 4 Cs Segmentation Meaning of socia Target Group Strength of SWC Co-ordinating	al Marketing			16
Q.3	Anso a) b) c) d)	What are the soo What is meant by What are the fun	g questions. (Any cial aspects of marke y Strategy formation oction of Internationa plays an important ro	et? i? al donc	<u> </u>	16
Q.4	a) '	What is Ethnic an	g question. (Any O d Social Packaging spects of market in	?		16
Q.5		wer the following ain the role of sta	g question. te in social marketin	ng.		16

Seat No.	Set	Р
110.		

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

Writing and Communication Skills (MA23208)							
-			uesday, 21-05-2024 M To 02:00 PM			Max. Marks: 80	
सूचन	सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.						
Я.1	योग्य 1)	चव अ) ब) क)	य निवडा. इत्या संवादाच्या प्रक्रियेत संदेश — खालून वरती वाहतो वरुन खाली वाहतो वरील सदस्यांमध्ये देवाण—घेवाण यापैकी नाही			16	
	2)	अ)	करीच्या अर्जासोबत —— जोडतात करिक्युलम वाईटी मेमो	ब)	अजेंडा यापैकी नाही		
	3)	अ)	गदात भावना म्हणजे —— होय. संवादक संदर्भ	ब) ड)	संदेश अडथळा		
	4)	अ)	-– हे संवादाचे माध्यम असू शकत लेखी चिन्हे	नाही. ब) ड)	बोलणे यापैकी नाही		
	5)	अ)	टीस बोर्ड हे —— साठी उपयुक्त जनसंवाद आत्मसंवाद	ब)	उतरता संवाद यापैकी नाही		
	6)	अ)	-– हा विश्वसाचा प्रकार नाही. स्वतः कमी	ब) ड)	अति यापैकी नाही		
	7)	अ)	ान हा —— चा प्रकार आहे. आत्मसंवाद जनसंवाद	,	गट संवाद यापैकी नाही		
	8)	अ)	गदामध्ये देहबोली ही ———% इतव 7% 55%	ब)	ाते. 38% यापैकी नाही		
	9)	अ)	वनाच्या प्रक्रियेत —— टप्पे असत तीन दोन	ात. ब) ड)	पाच यापैकी नाही		

	10)	अ)	गदातील अशाब्दिक दृक संकेत रंग	संकेत म्हणजे	ब)	•	
	11)	अ)	देशाचे शाब्दिकमधून वाहिनीकरण सांकेतिकरण	अशाब्दिक संव	ब)	। हस्तांतरण करणे म्हणजे —— होय. मध्यस्थी निसंकेतिकरण	
	12)	अ)	-– व्यक्ती जनसंवा अनगिनत शंभर	दात सहभागी ः	असतात ब) ड)	दोन	
	13)	अ)	टेकेट्स मध्ये —— संदेश देणे जाहिरात	चा अंतर्भाव हे	ब)	खरेदी यापैकी नाही	
	14)	अ)	र्त्रेमध्ये आपण —— वाद अनादर	करणे आवश्यव	ब)	ु दुस-यांच्या मतांचा आदर यापैकी नाही	
	15)	अ)	-– हे पी.पी.टी. चे स्मार्ट आर्ट क्लिप आर्ट	वैशिष्टय नाही.	•	ट्रांझीशन यापैकी नाही	
	16)	अ)	-– हे पारंपारिक व वारली चित्रे ओवी	ञ्लेचा प्रकार अ	ब)	लावणी यापैकी सर्व	
Я.2	1) 2) 3) 4) 5)	संवाद मुलार आत्म प्रभाव आत्म	गश्नांची संक्षिप्त उत्त राचे महत्व स्पष्ट क खतीचे तंत्र यावरती विश्वासावरती लिहा ो लेखनाचे घटक व संवाद यावरती लिह उपचार पद्धती म्हा	न्स. संक्षिप्त टिप वि : कोणते आहेत? इा.		ार)	16
Я.3	1) 2) 3)	सका पॉवर वेळेचे	प्रश्नांची उत्तरे लिहा रात्मक विचारसारर्ण पॉईट प्रेझेंटेशनची व्यवस्थापन यावरत् राची प्रक्रिया स्पष्ट	ो ही संकल्पना प्रमुख वैशिष्ट्ये ती संक्षिप्त टिप	स्पष्ट १ कोण		16
Я.4	तणा	वाचे व	की कोणत्याही एका व्यवस्थापन कसे क	रावे? वि	लिहा. जंवा		16
	वाच	न कौ	शल्यावर चर्चा करा				
प्र.5	संवा	द म्हा	णजे काय? चांगल्य	ा संवादासाठीचे	7 सी	कोणते आहेत?	16

Seat	
No.	

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		MASS COMMU Writing and Communicat		_	
•		e: Tuesday, 21-05-2024 0 AM To 02:00 PM		Max. Marks:	: 80
Instr	uctior	ns: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full	mark	is.	
Q.1	Multi 1)	iple Choice Questions. In upward communication messages a) Flow from the bottom to top b) Flow from the top to bottom c) Exchanges between top membe d) None of these			16
	2)	attached with the application (a)Curriculum VitaeMemo	•	o. Agenda None of these	
	3)	Emotions is in communicational Sender c) Context	on. b) d)	Message Barrier	
	4)	a) Written c) Signs		nication. Spoken None of these	
	5)	Notice Board is useful in a) Mass communication c) Intrapersonal communication	b) d)	Downward communication None of these	
	6)	is not the type of confidence.a) Selfc) Low	b) d)	Over None of these	
	7)	Meditation is type of a) Intrapersonal communication c) Mass communication	b) d)	Group Communication None of these	
	8)	In Communication process body lang a) 7% c) 55%	guag b) d)	e is of%. 38% None of these	
	9)	a) Three c) Two	of re b) d)	9	
	10)	The non verbal code for communicate a) Visual cue c) Colour	tion is b) d)	s Picture All of these	
	11)	Transferring messages into verbal in	to n	on-verbal signs is referred to as	
		a) Channelization c) Encoding	b) d)	Mediation Decoding	

	12) persons involved in mass communication.						
		a)			b)	Two	
		c)	Hundred		d)	One	
	13)	Ne	etiquettes includes				
	,		Messaging		b)	Shopping	
		c)	Advertisement		ď)	None of these	
	14)	In (discussion we mu	ıst .			
	,		Argue		b)	Understand Other's Opinion	
		c)			ď)	None of these	
	15)		is not the cha	racteristic of I	PPT.		
	,	a)	Smart Art		b)	Transition	
		c)	Clip Art		ď)	None of these	
	16)		it type of a fol	k art.			
	- /	a)	Warli Paintings		b)	Lavani	
		c)	_		ď)	All of these	
Q.2	a) b) c) d)	Exp Wri Wri Wh	hort Answers. (A plain the significar ite short note on 'l ite on Self Confide at are the elemen ite on Intra-Comm at is Speech The	nce of Communterview Techence. Its of Effective unication.	nnique'.		16
Q.3	 Answer the following Questions. (Any Two) a) Explain the concept of Positive Thinking. b) What are the key features of Power Point Presentation? c) Write short note on 'Time Management'. d) Explain the process of Communication. 			16			
Q.4			the following Qu Manage Stress?	iestions in D	etail. (A	ny Two)	16
		lO IV	viariage Otress:		OR		
	Disc		on Reading Skills		OR		

	_	
Seat	Sat	D
No.	Set	<u> </u>

M.A. (Tabla/Pakhavai) (Semester - II) (CBCS)

Examination: March/April-2024					
Acc	companiment with Light Music	-			
Day & Date	e: Tuesday, 21-05-2024 O AM To 02:00 PM	•	Max. Marks: 80		
• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.				
1)	पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. उ. झाकीर हुसेन हे —— या वादयाशी अ) पखवाज	ब) म्	रृदंगम्		
2) अ क	,	,	+		
3)	, तबला वादयाला एकुण —— गट्ठे असत अ) दोन क) सहा	ात.	वार		
	लावणी या लोककला प्रकारावर आधारीत अ) सैराट क) नटरंग	ब) प	ो चित्रपट —— ग्ल्याडवासी प्रापैकी नाही		
5)	सरस्वती देवीच्या हातातील वाद्य ———. अ) विणा क) तानपुरा	,	सेतार प्रापैकी नाही		
6)	तबला या वाद्याचा उगम ——या वादया अ) ढोल क) नगारा	ब) त	ाला असे मानले जाते. होलक गखवाज		
7)	चित्रपट संगीतात —— हे ताल प्रामुख्या अ) झपताल क) तिनताल	ब) ट			
8)	अभंगवाणी च्या साथीसाठी —— हा ठेक अ) केरवा क) भजनी ठेका	회) 1	रतात. ांधर्व ठेका ग्रापैकी नाही		
9)	गान कोकीळा ही पदवी —— या गायके अ) श्रेया घोषाळ क) मोगुबाई कुर्डीकर	ब) र	ली आहे. मुलोचना चव्हाण नता मंगेशकर		

	10)	तबला वादयाचे खोड —— पासून बनव	तात.		
		अ) धातुपासुन	ब)	फायबरपासून	
		क) लाकडी	•	मातीपासून	
	11)	ज्या वादयामध्ये तारांचा वापर केला जातं अ) सुषीर वादये		शा वादयाना —— म्हणतात. तंतु वादये	
		क) घन वादये		अवनदध वादये	
	12)	, ताल त्रिताल च्या मात्रा किती?	,		
	,	अ) आढ	ब)	बारा	
		क) सोळा	ਫ)	चौदा	
	13)	पं. भातखंडे यांचे पुर्ण नाव?	,	0 0	
		अ) विष्णु नारायण भातखंडे क) विष्णु वाल्मीकी भातखंडे		विष्णु दिगंबर भातखंडे यापैकी नाही	
	44\	या गायनाच्या साथीसाठी मृदंगाचा	•		
	14)	अ) दुमरी		गजल	
		क) धृपद	,	लावणी	
	15)	ही वस्तु तबल्याच्या रचनेत वापरर्ल	ो ज	ात नाही.	
		अ) वादी	•	गहे	
		क) तार 	હ)	खोड	
	16)	हा ताल सहा मात्रांचा आहे. अ) दादरा	ਗ)	केरवा	
		क) भजनी	•	दिपचंदी	
	^		·		
ਸ਼.2		लिहा. (कोणत्याही चार) उस्ताद झाकिर हुसैन			16
	ज <i>)</i> ब)	ताल-करवा			
	क)	पं. किशन महाराज			
	,	ताल–तिनताल			
	इ) ई)	उस्ताद अमिर हुसैन खाँ ताल–धुमाळी			
	₹)	सारा भुगाळा			
Я.3	_	न्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)			16
	अ) ब)	तबला या वादयाची उपयोगिता लिहा. बाज म्हणजे काय? व त्याचे प्रकार लिहा.			
		दादरा व करवा या तालांचे महत्त्व स्पष्ट			
	ভ)	तबल्यातील दिल्ली घराणे याविषयी माहिल			
Я.4	स्रिति	स्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)			16
/I.T		तबल्याचे सचित्र वर्णन करा.			10
	ब)	T भजन या गीत प्रकाराविषयी सविस्तर	माहि	ती लिहा.	
प्र.5	ग्रक्ति	स्तर उत्तर लिहा.			16
A.U		तार उत्तर तिहा. ोय वादय वर्गीकरण या विषयी सविस्तर म	गहिर्त	ो लिहा.	10

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.A. (Tabla/Pakjavaj) (Semester - II) (CBCS) Examination:

March/April-2024						
Essay Writing- (Tabla /Pakhavaj) (MA21209)						
-		e: Tuesday, 21-05-2024 0 AM To 02:00 PM			Max. Marks: 80	
सूचन	π: 1)	सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.				
•	2)	उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात				
Я.1	रिकाम	या जागी योग्य तो पर्याय निवडा.			16	
	1)	तबला वादनात एकूण —— घराणी ः	आहेत			
		अ) 4	ब)	5		
		क) 6	ਫ)	7		
	2)	तबला वादनाचा क्रम हा असत	Ì.			
	_,	अ) दृतकडून विलंबीत		विलंबीत कडून दृत		
		क) अवब दोन्ही	-	यापैकी नाही		
	3)	—— हे पखवाज वादक आहेत.	,			
	3)		ਗ)	पं. योगेश समसी		
			,	पं. भवानी शंकर		
	4)					
	4)	पं. बिरजू महाराज हे या कलेश				
		अ) तबला वादन	•	नृत्य यापैकी नाही		
		क) नाट्य	S)	यापका नाहा		
	5)	लयीचे एकूण —— प्रकार आहेत.				
		अ) 2	ब)	3		
		क) 4	ड)	5		
	 –– हे वाद्य धीरगंभीर व भारदस्त स्वभावाचे म्हणून ओळखले जाते. 					
		अ) पखवाज	ब)	ढोल		
		क) ताशा	ड)	हे सर्व		
	7)	पं. भवानी शंकर यांचा जन्म स	ाली इ	माला.		
	,	अ) 1956	ब)	1957		
		क) 1958	<u>ਭ</u>)	1959		
	8)	पं. राम सहाय हे —— वादक आहेत	,			
	٠,	अ) तबला वादक	ब)	सनईवादक		
		क) संतूर वादक	<i>ड</i>)	यापैकी नाही		

9)	पं. बिरजू महाराज यांचा ज्नम ——— अ) 1938 क) 1940	ৰ)	ो झाला. 1939 1941	
10)	लावणी या प्रकारासाठी —— या वा अ) ढोलक क) संबळ	ब)	वापर करतात. ढोलकी यापैकी नाही	
11)	भजन या गीत प्रकारासाठी —— य अ) दादरा क) भजनी ठेका	ब)	ाचा वापर करतात. केरवा यापैकी नाही	
12)	बनारस घराण्याचे संस्थापक ह अ) अहमदजान थिरकवा क) मोदू खा	ब)	सिद्धार्थ खा पं. राम साहाय	
13)	भगवान शंकर यांच्या हातातील वाद्य अ) संबळ क) डमरू	ब)	पखवाज यापैकी नाही	
14)	तबला वाद्याचा उगम —— या वाद्य अ) संबळ क) डमरू	ब)		
15)	तबला वाद्याला एकूण —— गठ्ठे व अ) 8 क) 6	ग्रापरत ब) ड)	7	
16)	तबला पखवाज बनविण्यासाठी ——— अ) बकऱ्याचे क) बैलाचे	- चम [्] ब) ड)	हरणाचे	
टिपा अ) ब) क) ड) इ)	लिहा. (कोणतेही चार) पं. भवानी शंकर यांचे संगीतातील ये तबला या वाद्याचे महत्व स्वतंत्र तबला वादन क्रम आधुनिक काळात तबल्याचा वादनाम पं. रामसहाय संगीतातील योगदान पं. बिरजू महाराज यांचे संगीतातील	ध्ये झ	ालेले बदल लिहा.	16

Я.2

		SLR-IC-56
प्र.3	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	16
	अ) तबला या वाद्याचे सचित्रं वर्णन करा.	
	ब) तबला वाद्याची चित्रपट संगीतातील उपयोगीता स्पष्ट करा.	
	क) पं. तोफीक कुरेशी यांचे संगीतातील योगदान.	
	ड) तबला व त्याचे लोकसंगीतातील महत्व व उपयोगिता लिहा.	
Я.4	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)	16
	तुम्ही पाहिलेल्या तबला / पखवाज स्वतंत्र वादन कार्यक्रमाचे वर्णन लिहा.	
	किंवा	
	तबला या वाद्यातील वर्ण लिहून त्याचे वर्गीकरण लिहा.	
प्र.5	खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.	16
	तबला वाद्याचे संगीतातील स्थान व महत्व यावर सविस्तर माहिती लिहा.	

Sea No.	t					Set	Р
	M.A	• • •			amination: March/ <i>i</i> bhyas (MA17208)	April-2024	
-		te: Tuesday, 21-06 00 AM To 02:00 P				Max. Marks	s: 80
सूचन	,) सर्व प्रश्न अनिवार्य उजवीकडील अंक	पुर्ण गुण दर्शवितात.				
Я.1	खार्ल	विलेल्या पर्यायांपैव	की एक योग्य पर्याय नि	वि	डा.		16
	1)	पालि बौद्ध संस्का	र पाठात ला स्थ	गन	नाही.		
		अ) शुचिते	ब))	कर्मकांडा		
		क) उपासने	ভ))	मना		
	2)	बौद्ध संस्कार पाठ	हे कोणत्या भाषेत आ	हेत	?		
	•	अ) मराठी	ब))	पालि		
		क) हिंदी	ਤ <u>ੇ</u>)	सिंहली		
	3)	'धम्म' म्हणजे, —-					
	,	अ) स्वभाव	ब))	नियम		
		क) गुण	- ਫ੍ਰ)	हे सर्व		
	4)	'भगवा' म्हणजे क	ाय?				
	-,	अ) रंग	ब))	तृष्णामुक्त		
		क) देव	, ड्र)	ईश्वर		
	5)	बौद्ध संस्कार पाठ	ात किती वेळा नमन अ	गहे	?		
	•,	अ) दोन वेळा			तीन वेळा		
		क) चार वेळा	•		पाच वेळा		
	6)	'गच्छामि' म्हणजे	काय?				
	٠,	अ) मी जातो	ৰ))	गस्त		
		क) गुच्छ	,		यापैकी काहीही नाही		
	7)	,	्र वौथे शील कोणते आहे	,			

अ) अदिन्नादाना वेरमणी ब) कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी

ड) पाणातिपाता वेरमणी

ब) अष्टशील ड) चारित्रशील

क) मुसावादा वेरमणी

8)

अ) पंचशील

क) दसशील

गुहस्थी जीवनासाठी कोणते शील आहे?

9)	बुद्धगुण किती सांगितले आहेत?			
	अ) आठ	ब)	नऊ	
	क) दहा	ਫ)	अकरा	
10)	'भग्ग' म्हणजे काय?			
-	अ) भाग	ब)	भेग	
	क) नष्ट करणे	ਫ)	भोग	
11)	मुसावादा म्हणजे काय?			
• • • •	अ) मूळवादा	ਗ)	असत्य बोलणे	
	क) वादा वाद	•	छान बोलणे	
40)		٥,		
12)	धम्मगुण किती आहेत?	- -1\		
	अ) सहा	ब) \	सात	
	क) आट		ন জ	
13)	उपासक उपोसथा मध्ये किती शीला	चे पार	ग न करतो?	
	अ) पाच	ब)	सहा	
	क) सात	ਫ)	आठ	
14)	अतिता' चा अर्थ काय होतो?			
-	अ) अति	ब)	अमर्याद	
	क) भूतकाळात	ਫ)	सध्या	
15)	'बुद्धत्व' हे काय आहे?			
,	अ) नाव	ਕ)	ईश्वरप्राप्ती	
	क) संन्यास	,	ज्ञानप्राप्ती अवस्था	
40)		-,	<u> </u>	
16)	'वेरमणी' चा अर्थ काय होतो? अ) मनीवैर	ਰ)	मणी ओवणे	
	· ·	_	वेगळेमणी	
	क) अलिप्त रहाणे	ਫ)	पंगळमणा	
टिगा	लिहा. (कोणतेही चार)			16
अ)	पंचशील			
ब)	संस्कार			
कं)	तिसरण			
	अष्टांग मार्ग			
ভ) ছ) ছ)	बुद्धत्व			
ई)	संघानुसति			

Я.2

		SLR-IC-59
Я.3	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	16
	अ) पालि उपोसथ अष्टशील अर्थासहित सांगा.	
	ब) शील म्हणजे काय?	
	क) बुद्धानुसती म्हणजे काय?	
	ड) धम्मपालन गाथा पालित सांगा.	
Я.4	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) धम्म म्हणजे काय सांगून याविषयी सविस्तर लिहा. किंवा गुहस्थी जीवनात तिसरण पंचशीलाचे महत्व स्पष्ट करा.	16
प्र.5	खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. बुद्ध म्हणजे काय सांगून बुद्ध संस्काराचे मानवी जीवनात महत्व स्पष्ट करा.	16
	युक्त रहा जा नगन साहा युक्त सरकारान भाषा आने मेरा ग्रेटरन राज्य	

					OLIX-IO	-00
Seat No.	•				Set	P
N	Л.А.		ester - II) (CBCS नेखित ग्रन्थ संशोधन		xamination: March/April-2024 ध्दती (MA16208)	ı
		te: Tuesday, 21-05 00 AM To 02:00 P			Max. Marks	s: 80
सूचना	,) सर्व प्रश्न अनिवार्य उजवीकडील अंक	र्घ आहेत. पूर्ण गुण दर्शवितात.			
	योग्य 1)	पर्याय निवडून वाव एक लिपि आहे र्ज लिपी —— आहे. अ) सिंधु लिपी क) खरोष्टी लिपि	ो आतापर्यंत वाचली गं ब	г)	त्री नाही असा एक अपवाद असलेली ब्राह्मी लिपि कोणतीही नाही	16
:	2)	अ) बोरुच्या लेखन	वंडी अथवा सोने, चांदी			
;	3)	चुकीचे लेखन दुरु अ) लपेटपट्ट क) कूंची		वाप [,] () इ)	र केला जात असे. वेष्टन हडताल	
•	4)	प्राचीन समयी लेख अ) पाने क) काष्ठ	वन —— यावर केले ब र	1)		
ţ	5)	'ताडपत्र' चा अर्थ अ) पत्त्यातिल पाने क) लिम्बाची पाने	ने ब	,	बेलपात्र पाने ताडवृक्षाची पाने	
(6)	पुष्कळ अशा लिपिं अ) खरोष्ठी लिपि क) सिंधु लिपि	6	T)	-— ही लिपी जाणली जाते. ब्राह्मी लिपि चित्र लिपि	
·	7)	अ) लोह धातुच्या		ाहे.		

8)	'भोजपत्र' याचे दूसरे नाव हे आहे.			
	अ) भूर्जपत्र	ब)	भूमी पत्र	
	क) ताडपत्र	ਫ)	कोणतेही नाही	
9)	'हस्तलिखित' याचा —— अर्थ आहे.			
•	अ) भोजपत्र	ब)	बेलपत्र	
	क) शासकीय लेख	ਫ)	हाताने लिहिलेली प्राचीन पत्रावरील लेख	-
10)	ताडपत्र यांच्यावर —— चा शाईचा व	गपर	आढळतो.	
	अ) काजळ	ब)	माती	
	क) केसर	ड)	कोणतेही नाही	
11)	जास्त आर्द्रता, अंधकार आणि उबदार —— होतात.	युक्त	वातावरणाने पांडुलिपि–हस्तलिखितामध्ये	
	अ) रंग	ब)	बुरशी व कीडे	
	क) काळ पडने	ਫ)	तुटणे	
12)	हस्तलिखितास —— मध्ये गुंडाळुन व	डेवणे	अधिक सुरक्षित मानले जाते.	
	अ) प्लास्टिक		सूती कपडा	
	क) मखमली कपडया	ਫ)	कोणतेही नाही	
13)	पुरातन हस्तलिखितांचे वाचन हे	– याः	वे प्रथम ध्येय आहे.	
	अ) हस्तलिखित विज्ञान	ब)	लेखक	
	क) पाठक	ड)	कोणतेही नाही	
14)	वारंवार हस्तलिखितास हाथ लावल्या	ने व	उलटविल्याने पाने —— असत.	
	अ) तुटत	ब)	गळूण जात	
	क) हरवित	ਫ)	कोणतेही नाही	
15)	प्राचीनकाली पांढरा रंग —— यास प	गसून	बनविले जात असे.	
	अ) काजळ	ब)	पुष्प	
	क) लाकुड	ਫ)	शंख	
16)	लिप्यासन कोमल आणि —— असते.			
	अ) मुलायम	ब)	मृदु	
	क) कठोर	ड)	तुटलेले	
				16
ाटपा अ)	िलिहा. (कोणत्याही चार) प्रतिलिपिकरण			10
ब)		Ì		
कं)	हस्तलिखिते यांच्या प्रशस्ति			
<u>ভ</u>)	हस्तलिखिते यांच्यात असणारे विविध	संवत	सर	
ड) इ) ई)	प्राचीन लेखन साहित्य			
<i>ছ)</i>	हस्तलिखित संपादन सामग्री			

ਸ਼.2

प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) हस्तलिखित संशोधन विज्ञान म्हणजे काय?
- हस्तलिखित विशेषज्ञाकडून अपेक्षा कोणत्या असतात ते स्पष्ट करा.
- क) हस्तलिखित संपादनात मुळ पाठाचा वापर का आवश्यक आहे ते स्पष्ट करा. ड) पाठ संशोधनात शब्द आणि अर्थ यांचे महत्त्व

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

16

- अ) हस्तलिखिते म्हणजे कार्य हे स्पष्ट करून त्याच्या रचनेविषयी आवश्यक लेखन सामग्री विषयक माहिती द्या.
- हस्तलिखित-प्राप्ति आणि संबंधित प्रयत्न त्यासाठी आवश्यक क्षेत्रे, माध्यमे याविषयी चर्चा

प्र.5 दिर्घोत्तरी प्रश्न.

16

हस्तलिखिते म्हणजे काय हे स्पष्ट करुन संशोधकास केले जाणारे कोणते प्रश्न आहेत?

Seat	
No. Set	Ρ
M.A. (Marathi) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 मराठी भाषा व स्पर्धा परीक्षा (MA12208)	ļ
Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks Time: 11:00 AM To 02:00 PM	s: 80
सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.	
प्र.1 योग्य पर्याय निवडा. 1) मानवी विचार व्यक्त करण्याच्या साधनास काय म्हणतात? अ) भाषा	16
क) हातवारे ड) यापैकी नाही	
2) महाराष्ट्र राज्याची स्थापना किती साली झाली?	
अ) 1959	
ক) 1961	
3) 'मराठी भाषेतील आद्यग्रंथ' कोणता?	
अ) ज्ञानेश्वरी ब) लिळाचरित्र	
क) विवेकसिंधू ड) भावार्थदीपिका	
4) मराठी भाषेच्या अस्तित्त्वाचा सर्वात जुना शिलालेख कोणता?	
अ) श्रवण बेळगोळ ब) कुडल	
क) दिवे आगर ड) अक्षी	
5) भाषेचे स्पष्टीकरण करणाऱ्या शास्त्रास काय म्हणतात?	
अ) वितरण ब) व्याकरण	
क) विवेचन ड) उपयोजन	
6) 'मराठी भाषाःउ द्ग म आणि विकास' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?	
अ) मु. श्री. कानडे ब) चिं. वि. वैद्य	
क) कृ. पां. कुलकर्णी 🔻 ड) मो. के. दामले	
7) खालीलपैकी विशेषनाम असलेला शब्द कोणता?	
अ) हिमालय ब) गरिबी	
क) पर्वत ड) मुलगा	
8) मी, आम्ही, आपण, स्वतः ही कोणत्या सर्वनामाची उदाहरणे आहेत?	
अ) संबंधी ब) प्रथम पुरुषवाचक	
क) दर्शक ड) आत्मवाचक	
9) 'माझे पुस्तक' यातील विशेषणाचा प्रकार ओळखा. अ) सार्वनामिक विशेषण	
अ) सार्वनामिक विशेषण	

10)	'मी रस्त्यात पडलो' या वाक्यातील क्रि	यापद	ाचा प्रकार ओळखा?	
-	अ) सकर्मक	ब)	अकर्मक	
	क) संयुक्त	ਫ)	शक्य क्रियापद	
11)	पुढील शब्दांमधील अनेकवचनी शब्द उ	भोळख	т?	
,	अ) बत्तासे	ब)	केळे	
	क) गाणे	ड)	मडके	
12)	पुढील शब्दांमधील स्त्रीलिंगी शब्द ओव	ळखा.		
,	अ) रुमाल	ब)	पागोटे	
	क) पगडी	<u>ਭ</u>)	कंगवा	
13)	'महादेव' हा शब्द कोणत्या समासाचे र	उदाहर	एण आहे?	
,	अ) इंद्व	ब)	तत्पुरुष	
	क) बहुव्रीही		<u>अ</u> व्ययीभाव	
14)	'उथळ पाण्याला खळखळाट फार' या	म्हणी	चा खालीलपैकी कोणता अर्थ आहे?	
/	अ) ज्याच्या अंगी गुण थोडा तो फार		<u> </u>	
	ब) एकमेकींच्या अगदी विरुध्द बाजु			
	क) स्पष्ट असलेल्या गोष्टीला पुरावा			
	ड) अंथरुण आपल्या उंचीइतके असा	वे		
15)	'सुसंगति सदा घडो, सुजनवाक्य कार्न	ो पडो	' या वाक्यातील अलंकार कोणता?	
	अ) उपमा	ब)	उत्प्रेक्षा	
	क) यमक	ਫ)	श्लेष	
16)	'शिपायाकडून चोर पकडला गेला' या	वाक्य	ातील प्रयोग ओळखा?	
	अ) अकर्मक कर्तरी प्रयोग	,	सकर्मक कर्तरी प्रयोग	
	क) कर्म भाव संकर प्रयोग	ਫ)	कर्मकर्तरी प्रयोग	
_	क्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)			16
अ) a)	भाषा ही संकल्पना उलगडुन दाखवा. भाषाभ्यासातील व्याकरणाचे महत्त्व थोर		. . .	
ब) क)	मराठी भाषेतील कोणत्याही पाच म्हणी			
_{ব/)} ভ)	मराठी भाषेतील लिंग व वचनविचार य			
ड) इ)	समास व त्याचे प्रकार उदाहरणांसह र			
ई)	मराठी भाषेतील वृत्तांचा परिचय करून			
••	C			
_	गील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दो	न)		16
अ)	मराठी भाषेची वाटचाल स्पष्ट करा.			
ब) `	व्याकरणाचे स्वरुप व विशेष लिहा.			
क) ~\	मराठी भाषेतील वाक्प्रचारांचे सौंदर्य स			
ਫ)	मराठी भाषेतील अलंकारांचा परिचय व	গ্পন	ଧା.	

Я.2

Я.3

2	1 F	5_	IC	-6	7
J		√ -	IV	-U	•

प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) अ) मराठी शब्दजाती स्वरुप व प्रकार स्पष्ट करा. ब) मराठी भाषा उत्पत्ती विचार स्पष्ट करा.

16

प्र.5 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

मराठीतील विभक्तीचे स्वरुप सांगून त्याच्या प्रकार आणि वादस्थळांची चर्चा करा.

			SLR-IC-	71
Seat No.			Set	P
	M.A. (Hindi) (Sem	- ester - II) (CBCS) E राजभाषा हिंदी (M	xamination: March/April-2024 A15208)	
	& Date: Tuesday, 21-0 : 11:00 AM To 02:00 P		Max. Marks	: 80
सूचना	एँ : 1) सभी प्रश्न अनिव 2) दाई ओर लिखे :	वार्य हैं। अंक प्रश्न के गुण दर्शाते	हैं।	
	निम्नलिखित वाक्यों के विलिखिए। तिखिए। 1) भाषा के —— रू अ) राजभाषा क) मातृभाषा	ज्प है। ब)	से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से संपर्क भाषा सभी	16
;		के बीच विचारों के आदा ब)	 न–प्रदान की भाषा को कहते हैं। संपर्क भाषा राष्ट्रभाषा	
:	3) भाषा विज्ञान की अ अ) राजभाषा क) मातृभाषा	<u>, </u>	को कहते हैं। संपर्क भाषा राष्ट्रभाषा	
	4) हिंदी को संघ की अ) 14 सितम्बर, क) 14 सितम्बर,	1947	कृति —— को मिली है। 15 सितम्बर, 1947 15 सितम्बर, 1949	
:	5) संविधान के 8 वीं अ) 18 क) 22	अनुसूची में —— भाषाएँ ब) ड)	आती है। 20 26	
ı	6) राजभाषा हिंदी, ि अनुच्छेद है। अ) 343 क) 345	ल्लेपि देवनागरी तथा अन्तर ब) ड)	र्गष्ट्रीय अंकों प्रयोग संबंध में —— 344 346	
	7) प्राथमिक स्तर की अ) 343 क) 350	शिक्षा मातृभाषा के संबंध ब) ड)	में —— अनुच्छेद है। 344 346	

ब) बाल गंगाधन खेर

ड) राधाकृष्णन

8) राजभाषा आयोग, 1955 के अध्यक्ष --- थे।

अ) लोकमान्य तिलक

क) प्रेमचंद

	9)	संसदीय राजभाषा सिमिति, 1957 में अखिल भारतीय सेवाओं और उच्चतर केंद्रीय सेवाओं में भर्ती के लिए परीक्षा माध्यम के रूप में अंग्रेजी के साथ वैकल्पिक माध्यम के रूप में —— को लागु करने पर बात की गई। अ) मराठी ब) संस्कृत क) हिंदी ड) उर्दू		
	10)	राजभाषा विभाग अधीनस्थ कार्यालय —— है। अ) केंद्रीय हिंदी प्रशिक्षण संस्थान ब) केंद्रीय अनुवाद ब्यूरो तथा संसदीय राजभाषा समिति सचिवालय क) क्षेत्रीय कार्यान्वयन कार्यालय ड) उक्त सभी		
	11)	राजभाषा सचिव के पद पर —— कार्यरत है। अ) अनुराधा मित्रा ब) डी. एस. भारती क) प्रविण कुमार ड) डॉ. सुनिल कुलकर्णी		
	12)	हिंदी साहित्य सम्मेलन मद्रास का नाम में —— को परिवर्तन किया गया। अ) 1927 ब) 1930 क) 1940 ड) 1945		
	13)	हिंदी विद्यापीठ —— जगह पर है। अ) सोलापुर ब) नागपुर क) मुंबई ड) पुणे		
	14)	राजभाषा भारती त्रैमासिक पत्रिका —— की ओर से निकलती है। अ) केंद्रीय हिंदी निदेशालय ब) राजभाषा विभाग क) हिंदी प्रचार सभा ड) कलकत्ता साहित्य परिषद		
	15)	राष्ट्रपति के द्वारा उत्कृष्ट राजभाषा कार्यान्वय के लिए —— पुरस्कार दिया जाता है। अ) साहित्य अकादमी ब) राजभाषा गौरव क) भारत भारती ड) खेलरत्न		
	16)	देवनागरी लिपि का प्रयोग —— भाषा में नहीं होता है। अ) हिंदी ब) मराठी क) कन्नड ड) नेपाली		
Я.2	निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए। अ) राजभाषा किसे कहते हैं? ब) मातृभाषा से क्या तात्पर्य है? क) अनुच्छेद 344 ड) संसदीय राजभाषा समिति, 1957 इ) गृह मंत्रालय के अंतर्गत राजभाषा विभाग की स्थापना कब हुई? ई) राष्ट्रभाषा प्रचार समिति वर्धा का संक्षिप्त परिचय दीजिए।			

		SLR-IC-71
प्र.3	निम्नलिखित प्रश्नों में किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।	16
	अ) हिंदी राष्ट्रभाषा के लिए उपयुक्त है स्पष्ट कीजिए।	
	ब) अष्टम अनुसूची की भाषाओं पर प्रकाश डालिए।	
	क) संसदीय राजभाषा समिति, 1957 की जानकारी दीजिए।	
	ड) संपर्क भाषा के रूप में हिंदी के महत्त्व को आधोरेखित लिखिए।	
Я.4	निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।	16
	अ) देवनागरी लिपि के वैज्ञानिकता पर प्रकाश डालिए।	
	ब) राजभाषा अधिनियम, 1963 को स्पष्ट कीजिए।	
Я.5	राजभाषा हिंदी के विकास में संस्थागत योगदान को समझाइए।	16

			SLR-IC-	-73
Seat No.			Set	Р
N		ester - II) (CBCS) E दी साहित्य और सिने	xamination: March/April-2024 मा (MA15210)	
•	Date: Tuesday, 21-05 11:00 AM To 02:00 Pl		Max. Marks	s: 80
सूचनाएँ	: 1) सभी प्रश्न अनिव 2) दाई ओर लिखे ३	ार्य हैं। अंक प्रश्न के गुण दर्शाते	हैं	
प्र.1 नि 1)) साहित्य, सिनेमा ३ अ) हरिशकुमार	और समाज इस ग्रंथ के ब)	विष्णु खरे	16
2)	क) अनिल भार्गव) साहित्य और सिने अ) दुःख दूर क) मनोरंजन	मा का मुख्य हेतु लोगों ब)	पूनरचंद भार्गव का —— करना होता है। चैन दूर	
3)	,	पहली नायिका —— है ब)	मान सम्मान नागमती सायराबानु	
4)	•		भिनय किया है। दिलीप कुमार–सायरा बानु मनोजकुमार–वहिदा रहिमान	
5)) 'सूरज का साँतवा अ) मणिकौल क) अमिरखान	ৰ)	1992 में —— के निर्देशन में बनी है। श्याम बेनगेल राज कपूर	
6)) 'आषाढ का एक f अ) मणिरत्नम क) श्याम बेनगेल	देन' इस सिनेमा का निर्वे ब) ड)	र्देशन —— किया है। मणिकौल बासु भट्टाचार्य	
7)) जिस दिन कालिव बारिश का था। अ) श्रावण	रास मल्लिका को छोडक ब)	र गया था, वह दिन भी —— की आषाढ	
8)	क) चैत्र) कार्टुन फिल्म का है।	ड) निर्माण विशेष रुप से —	वैशाख —– को ध्यान में रखकर किया जाता	
	अ) नौकरी क) बच्चों	ब) ड)	शिक्षा स्वास्थ	

9)	'गबन' उपन्यास पर बनी फिल्म के निर्देशक —— है। अ) कृष्णा चोपडा ब) श्याम बेनगे क) मोहन भागवत ड) सत्यजीत रे	
10)	फिल्मों में परिवार से संबंधित विषय होता है। अ) पारिवारिक ब) सामाजिक क) धार्मिक ड) प्रेमप्रधान	
11)	सन 1955 में बनी 'देवदास' फिल्म का नायक —— है अ) दिलीपकुमार ब) मनोजकुमार क) देवानंद ड) प्राण	
12)	हिंदी सिनेमा को —— नाम से भी जाना जाता है। अ) बॉलीवूड ब) हॉलिवूड क) सेयर बाजार ड) रोमांचकारी	दुनिया
13)	भारत में सर्वप्रथम सिनेमा को 7 जुलाई 1886 —— मे अ) कलकत्ता ब) पूणे क) मुंबई ड) नागपूर	दिखाया गया है।
14)	'दे दे खुदा के नाम पर' यह गीत —— फिल्म का है अ) इंद्रसभा ब) शोले बने उ क) आलम मारा ड) सागर	
15)	'हवा में उडता जाये मेरा लाल दुपट्टा' यह गीत —— अ) किस्मत ब) कैदी क) तीसरी कसम ड) बरसात	सिनेमा का है।
16)	हिंदी का पहला मुख सिनेमा —— है। अ) प्यार के नाम ब) ताजमहल क) लंकाधन ड) राजा हरिचं	द्र
निम्न अ) ब) क) ड) ई)	निलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए। फिल्म निर्देशन पर टिप्पणी कीजिए। सिनेमा का स्वरुप स्पष्ट कीजिए। हिंदी सिनेमा और दादासाहब फालके पर टिप्पणी कीरि 'तिसरी कसम' फिल्म पर प्रकाश डालिए। प्रथम सवाक हिंदी फिल्म का परिचय दीजिए। 'कोरिओग्राफर' इस संकल्पना पर प्रकाश डालिए।	
निम्न अ) ब) क) ड)	निलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के दीर्घोत्तरी उत्तर सिनेमा की परिभाषा देकर सिनेमा के प्रकारों पर चर्चा हिंदी रंगीन सिनेमा का विकास लिखिए। हिंदी साहित्यिक कृतियों पर बनी फिल्म का विवेचन के बासु भट्टाचार्य निर्देशत 'तीसरी कसम' इस फिल्म की ड डालिए।	कीजिए । गेजिए ।

Я.2

Я.3

\sim 1	R-	\sim	
<u>_</u>		-	7.7
.71	R =		. /

Я.4	निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।	16
	हिंदी सिनेमा के उद्भव और विकास पर प्रकाश डालिए।	
	अथवा	
	'आषाढ का एक दिन' फिल्म के कथानक पर प्रकाश डालिए।	
π 5	सिनेमा का अर्थ बताते हुए सिनेमा निर्माण की प्रक्रिया का परिचय दीजिए।	16

Sea No.	t					Se	t P		
	M.A	. (Hindi) (Seme	ster - II) (CBCS हिंदी संपेषण की			larch/April-202	4		
-	हिंदी संप्रेषण कौशल (MA15211) Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Time: 11:00 AM To 02:00 PM Max. Marks: 80								
सूचन		सभी प्रश्न अनिवाय दाई ओर लिखे अंव	र्ग हैं। क प्रश्न के गुण दश	ति है	}				
प्र.1			ो <mark>चे दिए गए विकल्प</mark> —— कहा जाता है।		उचित विकल्प चु	नकर लिखिए।	16		
	1)	अ) दादा क) नाना	—— कहा जाता है।	ब) ਫ)	मामा काका				
	2)	उनचास अंक में - अ) 39		ब) =\	49				
	3)	क) 59 नवम्बर—दिसम्बर ग अ) ग्रीष्म क) शरद		ब)	69 बसंत हेमंत				
	4)	,	नानेवालों को	' कह ब)					
	5)	, दीर्घ स्वर —— है अ) इ क) आ	}	,	अ				
	6)	कण्ट्य ध्वनियाँ — अ) क क) ट		ब) ड)					
	7)	संज्ञा —— के भेव अ) व्यक्तिवाचक क) भाववाचक		ब) ड)	जातिवाचक सभी				
	8)	,	म के भेद है।	,	पांच आठ				

	9)	निम्न में से —— अशुद्ध शब्द है। अ) आधार क) आध्यात्मिक	ब) ड)	अतिथि अनपड़	
	10)	निम्न में से —— शुद्ध शब्द है। अ) परिक्षा क) भाशा	ब) ड)	पोधा भाषा	
	11)	निम्न में से शुद्ध शब्द —— है। अ) नीति क) निति	ब) ड)		
	12)	निम्न वाक्यों में से शुद्ध वाक्य ——— अ) श्याम ने मुझे आगरा दिखाई। क) गुफ़ा में बड़ा अंधेरा है।		दस लड़की पढ़ रही हैं। गुफा में घना अंधेरा है।	
	13)	अंग्रेजी में संप्रेषण को —— कहा ज अ) Communication क) Comon	ाता है ब)		
	14)	संप्रेषण में जानकारी को —— रुप व अ) मौखिक क) संकेत	र में संप्रे ब)		
	15)	प्रत्यक्षदर्शी साक्षात्कार में संप्रेषण —— अ) एक ओर से क) चारों ओर से	, — हो ब)		
	16)	में संप्रेषण अधिक प्रभावी होता अ) व्यक्ति के साथ बातचीत क) सभा	, है।		
Я.2	अ) ब)	लिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों एक से दस अंकों के नाम देवनागरी ि सात वारों के नाम हिंदी भाषा में लिखि 'स्वर' किसे कहते हैं? दीर्घ स्वर लिखि 'लिंग' की परिभाषा देते हुए उसके प्रव वाक्य किसे कहते हैं? रचना के आधार 'साक्षात्कार' किसे कहते हैं? साक्षात्कार	हेंदी में इए। इए। हार ब र पर	ताइए। वाक्य के भेद बताइए।	16
Я.3	निम्न अ) ब) क) ङ)	लिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों वे रिश्ते—नाते को उदाहरण के साथ स संज्ञा किसे कहते हैं? संज्ञा के भेद ब समूह चर्चा और सभा में अंतर स्पष्ट संप्रेषण की विशेषताओं को स्पष्ट की	मझाए प्रताइए कीजि	 	16

CI			7 4
ЭL	_R-	IC-	14

Я.4	निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।	16
	मुहावरों को परिभाषित करते हुए उसके दस उदाहरण दीजिए।	
	अथवा	
	'कारक' व्यवस्था पर प्रकाश डालिए।	

प्र.5 संप्रेषण के अर्थ, परिभाषाएं को देते हुए, संप्रेषण प्रक्रियाँ को समझाइए।

Seat No.		Set	P
M		English) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 nancing Soft Skills and Personality Development (MA06208)	
-		e: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: D AM To 02:00 PM	80
Instru	uction	ns: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full marks.	
Q.1	Choo 1)	Non-verbal communication occurs with a) Signs b) Symbols and colours c) Body and facial features d) All of these	16
	2)	refers to communication that takes place through legal channels in an organization. a) Informal communication b) Formal communication c) Non-verbal communication d) Grapevine Communication	
	3)	is a process whereby a reader gets meaning from print. a) Listening b) Speaking c) Reading d) All of these	
	4)	 Which of the following statement defines the role of good communicator? a) Capable of speaking appropriately whilst eye contact with the audiences b) Using confusing dialogues c) Using complex language d) All of the above 	
	5)	The traffic signal is an example of a) Verbal Communication b) Non-verbal communication c) Formal communication d) Informal Communication	
	6)	If the person having straight body position, which revealed level of him. a) Confidence b) Cowardness c) Greediness d) All of the above	
	7)	The aim of intensive reading is to a) Read the text rapidly b) Arrive at a detailed and thorough understanding of the text c) Read the text for an extended period d) None of the above	
	8)	The sharing of information with the help of words is known as a) Extended Communication b) Non-verbal communication	

d) All of these

b) Practice d) All of these

c) Verbal Communication

a) Preparationc) Performance

9)

Which of the following is important for public speaking?

10)	is defined as any communication.Formal Communication.		hat occurs outside of the official Informal Communication	
	c) Upward Communication	,	Downward Communication	
11)	Unclear ideas in the mind of the send a) An effective communication b) Barriers to effective communicat c) Informal communication d) Interactive communication		nay create	
12)	The role of creative writer is a) To criticize b) To analyse c) To inform in a meaningful way the d) All of the above	ıat th	e reader will find enjoyable	
13)	is an unorganized, unofficial, a communication in an organization. a) Formal communication c) Grapevine communication	b)	Downward communication	
14)	Which of the following is count as ba a) Lack of proper style and feedbac b) Noise c) Lack of content d) All of these	rrier	·	
15)	Communication which flows to the hi a) Downward Communication c) Upward communication	b)		
16)	The process of communication basic a) Sender c) Structure	b)		
Ans 1) 2) 3) 4) 5) 6)	wer the following questions in brief Define the concept of 'Downward com Explain the process of communication Discuss the difference between verba Explain the importance of effective co What are the requirements to be good Define the concept of formal commun	nmur n. il and mmi d cor	nication.' I non-verbal communication. Inication in day today life. Inmunicator?	16
Ans 1) 2) 3) 4)	wer the following questions. (Any T Define the concept of SQ3R Techniqu Comment on importance of communic Explain importance of intensive readir What are the benefits of active listenir	ie. catio ng.	n in day today life.	16

Q.2

Q.3

C				lacksquare	7	
J	ᆸ	◥	-1	C-	• /	J

Q.4	An	ISWE	er any	one	of the	foll	owing.
	_	e.					

16

16

Define the concept 'Creative Writing'.

OR

What are the requirements to be effective reader?

Q.5 What is the role of body language in building interpersonal communication.

M.A. (English) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 English for Competitive Exams (MA06209)

		English for Competitive	e Exa	ams (MA06209)	
-		: Tuesday, 21-05-2024 AM To 02:00 PM			Max. Marks: 80
Instru	uction	s: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full	mark	S.	
Q.1		se the correct alternative. ify the part of speech of the underl Satishand <u>lyesha</u> visited <u>Mumbai</u> last	16		
	.,	a) Noun c) Conjunction	b) d)	Pronoun Interjection	
	2)	Rajugave <u>her</u> the book of English. a) Noun c) Conjunction	b) d)	Pronoun Adjective	
	3)	The rose smells <u>sweet</u> . a) Noun c) Adverb	b) d)	Pronoun Adjective	
	4)	Shital pronounced the word <u>quite</u> cor a) Preposition c) Adverb	rrectly b) d)	/. Conjunction None of these	
	5)	We arrived <u>after</u> they had left. a) Preposition c) Verb	b) d)	Adjective Conjunction	
	6)	Let us play <u>football</u> . a) Preposition c) Noun	b) d)	Adjective Adverb	
	7)	I will watch white you sleep. a) Preposition c) Interjection	b) d)	Conjunction Adverb	
	8)	Hina <u>was grinning</u> a little sheepishly. a) Pronounc) Adverb	b) d)	Noun Verb	
	9)	He gave me <u>five</u> mangoes. a) Noun c) Adverb	b) d)	Conjunction Adjective	
	10)	Hurrah! We have won the game. a) Conjunction c) Adverb	b) d)	Interjection Preposition	
	11)	I have not seen him <u>once</u> . a) Adjective c) Verb	b) d)	Preposition Adverb	

	12)	a) Pronoun	b)	Noun	
		c) Adverb	d)	Adjective	
	13)		b)	Noun	
		a) Pronoun c) Adverb	b) d)	Adjective	
	14)	I have been workingas a lecture	,	·	
	14,	a) Noun	b)	Conjunction	
		c) Adverb	ď)	Preposition	
	15)	Not word was said. (Choo	se the co	orrect article)	
		a) A	b)	An Na antiala	
		c) The	d)	No article	
	16)	Virtue is its own reward. (the correct article) An	
		a) A c) The	b) d)	No article	
		5, 1116	۵,	TTO GITGO	
Q.2		te a critical appreciation of the fo	_	` •	16
	a)	My tongue, every atom of my bloo			
		Born here of parents born here from	om parei	nts the same, and their parents	
	the same, I, now thirty-seven years old in perfect health begin, Hoping to cease not till death.				
		Creeds and schools in abeyance			
		Retiring back a while sufficed at v	•	<u> </u>	
		I harbor for good or bad, I permit	•	·	
		Nature without check with origina	i energy-	-vvait vvnitman	
	b)	Turning and turning in the wideni	ng gyre		
		The falcon cannot hear the falcor	ner;		
		Things fall apart; the centre cannot			
		Mere anarchy is loosed upon the	•		
		The blood-dimmed tide is loosed,		erywhere	
		The ceremony of innocence is dro	•		
		The best lack all conviction, while			
		Are full of passionate intensity- W	/.B. Yea	ts	
	c)	You may write me down in hist	ory		
		With your bitter, twisted lies,			
		You may trod me in the very di	rt		
		But still, like dust, I'll rise.			
		Does my sassiness upset you?			
		Why are you beset with gloom?	?		

'Cause I walk like I've got oil wells

Pumping in my living room.-Maya Angelou

d) My name is Ozymandias, King of Kings;

Look on my Works, ye Mighty, and despair! Nothing beside remains. Round the decay Of that colossal Wreck, boundless and bare The lone and level sands stretch far away." -P. B. Shelley

e) Time is endless in thy hands, my lord.

There is none to count thy minutes.

Days and nights pass and ages bloom and fade like flowers.

Thou knowest how to wait.

Thy centuries follow each other perfecting a small wild flower.

We have no time to lose,

And having no time we must scramble for a chance.

We are too poor to be late. -Rabindranath Tagore

f) It had metrics one side, inches the other.

You could see where it started and why it stopped, a foot along, how it ruled the flighty pen,

which petered out sideways when you dreamt.

I could have learned a lot, understood latitude, or the border with Canada, so stern compared to the Southand its unruly river with two names. But that first day, meandering home, I dropped it. -Daniel J. Langston

Q.3 Answer Any Two of the following.

16

- 1) What is punctuation? Write a note on the principal stops.
- 2) Write in detail about rules of punctuation.
- **3)** Write the punctuation rules of the following:
 - a) Dash and Hyphen
 - b) Comma
- **4)** Write the punctuation rules of the following with examples.
 - a) Colon
 - b) Full Stop

16

Q.4 Answer Any One of the following.

a) Paraphrase the following.

Mahatma Gandhi was deeply concerned with the welfare of the 'unprivileged' classes in India as well as in other countries. While striving to promote the good of all in a Sarvodayal society, he directed his first care and attention to the needs of the poorest and the lowliest. Ruskin's maxim of Unto This Last was a source of deep inspiration for his life and work. It was this human approach An Autobiography or My Experiments with Truth which made Gandhiji an uncompromising crusader against racialism and colonialism. He gave us an unfailing 'talisman' for right action: "Whenever you are in doubt, or when the self becomes too much with you, apply the following test: Recall the face of the poorest and the weakest man whom you may have seen, and ask yourself if the step you contemplate is going to be of any use to him.... Then you will find your doubts and self-melting away."

Gandhiji was a firm believer in the democratic way of life. He maintained that true democracy could be evolved only through non-violence and spontaneous cooperation. "The spirit of democracy cannot be imposed from without; it has to come from within." He envisioned a 'world federation' raised on the foundations of integrity and mutual respect in international affairs. While he laboured ceaselessly for India's freedom and renaissance, he was averse to 'isolated independence'. He wanted each nation to imbibe the good qualities of others, without losing her own soul or genius. To quote his own classical expression, "I do not want my house to be walled in or all sides and my windows to be stuffed; I want the cultures of all the lands to be blown about my house as freely as possible; but I refuse to be blown off my feet by any."

OR

b) Write a precis of the passage in about one-third of its original length with a suitable title.

Bahram's horror was not so much for the loss itself, as for the effect it would have on the Mistries, most of all on Shireenbai, who was a keen votary of signs and portents. Bahram's refusal to heed omens and oracles had long been a source of contention between them: she had never made any secret of her belief that it was largely responsible for the greatest of the many disappointments of their marriage: her lack of a son.

Shireenbai had grown up in a family of powerful, self-willed men, and even though they both doted on their two daughters, she had long wanted a boy of her own. To this end she had visited many magical wells, touched a great number of miraculous rocks, tied uncountable threads and sought the blessings of a legion of pirs, fakirs, swamis, sants and saints. That none of these missions had resulted in success seemed only to strengthen her belief in the potency of these intermediaries. She would often plead with Bahram to participate in her efforts to find a cure: but why? pantekain? why won't you come with me?

Once, many years ago, she had overcome his objections and taken him to visit one of her gurus: she had somehow got it into her head that this man would be able to remedy her failure to bear a male child and she had insisted that Bahramgo with her to see him. After resisting for months Bahram had finally relented when she pointed out that her child-bearing years were almost at an end: in the hope of buying some peace at home, he had agreed to visit the miracle-monger. This master of fecundity turned out to be a hirsute, ash-covered sadhu who lived in the jungles of Borivli, two hours from the city: he had asked Bahram many questions and had taken extensive readings of his pulse; then after much cogitation and coaxing he had announced that the cause of the problem had been revealed to him- it lay not with Shireenbai but with him, Bahram. The masculine energies of Bahram's bodily fluids had become depleted, he said, because of his domestic circumstances: it could scarcely be otherwise with a ghar-jamai - a man who lived under the roof of his wife's family was bound to be weakened by his dependency on his in-laws. To make him strong enough to sire a male child would be no easy task, but could be achieved if he, Bahram, were willing to dose himself with potions, apply certain ointments, and of course, contribute very large sums of money to the sadhu's ashram.

Bahram had been uncharacteristically patient in enduring this performance, but at the end of it he let his annoyance show by asking: Are you sure you know what you are talking about?

The old man, whose cataract-clouded eyes contained a surprising glint of shrewdness, had smiled at him sweetly and answered: Why? Do you have any reason to think that your seed is capable of begetting a male child? (504 words)

Q.5 Read the following passage and answer the questions below it.

My father was a tall, dark-skinned man with a straight and stately posture, which I like to think I inherited. He had a tuft of white hair just above his forehead, and as a boy, I would take white ash and rub it into my hair in imitation of him. My father had a stern manner and did not spare the rod when disciplining his children. He could be exceedingly stubborn, another trait that may unfortunately have been passed down from father to son.

My father has sometimes been referred to as the prime minister of Thembuland during the reigns of Dalindyebo, the father of Sabata, who ruled in the early 1900s, and that of his son, Jongintaba, who succeeded him. That is a misnomer in that no such title existed, but the role he played was not so different from what the designation implies. As a respected and valued counselor to both kings, he accompanied them on their travels and was usually to be found by their sides during important meetings with government officials. He was an acknowledged custodian of Xhosa history, and it was partially for that reason that he was valued as an adviser. My own interest in history had early roots and was encouraged by my father. Although my father could neither read nor write, he was reputed to be an excellent orator who captivated his audiences by entertaining them as well as teaching them.

In later years, I discovered that my father was not only an adviser to kings but a kingmaker. After the untimely death of Jongilizwe in the 1920s, his son Sabata, the infant of the Great Wife, was too young to ascend to the throne. A dispute arose as to which of Dalindyebo's three most senior sons from other mothers — Jongintaba, Dabulamanzi, and Melithafa — should be selected to succeed him. My father was consulted and recommended Jongintaba on the grounds that he was the best educated. Jongintaba, he argued, would not only be a fine custodian of the crown but an excellent mentor to the young prince. My father, and a few other influential chiefs, had the great respect for education that is often present in those who are uneducated. The recommendation was controversial, for Jongintaba's mother was from a lesser house, but my father's choice was ultimately accepted by both the Them bus and the British government. In time, Jongintaba would return the favor in a way that my father could not then imagine.

All told, my father had four wives, the third of whom, my mother, Nosekeni Fanny, the daughter of Nkedama from the amaMpemvu clan of the Xhosa, belonged to the Right Hand House. Each of these wives — the Great Wife, the Right Hand wife (my mother), the Left Hand wife, and the wife of the Iqadi or support house — had her own kraal. A kraal was a homestead and usually included a simple fenced-in enclosure for animals, fields for growing crops, and one or more thatched huts. The kraals of my father's wives were separated by many miles and he commuted among them. In these travels, my father sired thirteen children in all, four boys and nine girls. I am the eldest child of the Right Hand House, and the youngest of my father's four sons. I have three sisters, Baliwe, who was the oldest girl, Notancu, and Makhutswana. Although the eldest of my father's sons was Mlahlwa, my father's heir as chief was Daligqili, the son of the Great House, who died in the early 1930s. All of his sons, with the exception of myself, are now deceased, and each was my senior not only in age but in status.

16

- 1)
- Sketch the personality of the author's father. Why was the author's father valued as an adviser? 2)
- 3) Mention the names of the characters in the extract.
- 4)
- What information do you get about Jongintaba? What impressions do you get about the author's father? 5)
- 6) What was a kraal?
- 7)
- What information do you get about the author? What is your view about the role of father in family? 8)

	_	
Seat	Sat	D
No.	Set	<u> </u>

M.A. (Urdu) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 Inshaiya Nigari (MA08208)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the left indicate full marks.

16 سوال نمبر. 1. صحیح متبادل کاامتخاب کرے جوانی پریچ میں کھیے۔ 1)۔۔۔۔۔۔ سرسیّد کا انشائیہ ہے R)گھاگ A)ار ہر کا کھت۔ C)زبان گویا۔ D)رسم ورواج_ 2) کنہیالال کپور کے انشائیے کانام بتائیے۔ A)برج مانو۔ B)زرہ۔ D) حجنگر کا جنازہ۔ C)لالثين_ 3)۔۔۔۔۔ پطرس کا طنزیہ ومزاحیہ انشائیہ ہے۔ _گ[(B A)لاله خُو درو_ C)سویرے جو کل آنکھ میری کھلی۔ D) برف 4)" آزاد کی رائے "کے انشایر اداز کون ہیں؟ B) سرسیّد-A) بطرس بخاری۔ C) کنهیالال کیور۔ D) کوہ طور پ 5)"غالب جدید شعراء کی محفل میں "کس نے لکھا؟ A) كنهيالال كيور ـ B)حالی۔ C)شلی۔ D) آزاد۔ 6)"سائنگل کی سواری" کس کاانشائیہ ہے؟ A)خواجه حسن نظامی۔ B)سرشار۔ C) شرر

D) بطرس بخاری۔

7) سر سیّر کے انشاہے کانام۔۔۔۔۔۔۔۔۔ A)لا ہور کا جغرافیہ۔ B) میں اور تو۔ D) صبح در خشال۔ C) گزراهوازمانه۔ 8) کنہالال کیورنے کونساانشائیہ لکھا؟ B) مائيسكل ـ A)چینی شاعر په D)انداز گفتگو۔ C) آشال۔ 9) بطرس بخاری کے انشایئے کا نام کیاہے؟ B)وصال يار ـ A) تنکے کاسلوک۔ D) ہاسٹل میں پڑھنا۔ C) آواز غیب۔ 10)"أميد كي خوشي "كس نے لكھا؟ A) ملار موزی۔ B)سر سیّد۔ D)خواجه حيدر على آتش_ C) آل احمد سرور 11)"کامریڈشنے چلی"کے انشاء پر اداز کانام بتائے۔ A) دلاور فگار۔ B)راہی معصوم رضا۔ D) کنهیالال کپور۔ C) ابن آدم۔ 12)" میں ایک میاں ہوں" کے مصنف ۔۔۔۔۔ہیں۔ A)عصمت_ B) پطرس بخاری۔ C)منٹو۔ D) آغاحشر۔ 13) انشائیہ کو۔۔۔۔۔ بھی کہاجاتاہے۔ A)مضمون نوسی B)رودادنولیی_ D)سرایه نگاری۔ C)نوچه نگاری۔ 14) ---- لفظ انشاء سے مشتق ہے۔ B)مضمون۔ A)مقالمهه C)سفرنامه۔ D)انشائیه۔

		15) اُردوانشائیہ۔۔۔۔۔۔ 15	
	B)مشرقی ادب_	A) لا طینی ادب۔	
	D)د بومالا ئی ادب_	C) فرانسیسی ادب_	
		16)۔۔۔۔۔کا صحیح ترجمہ مضمون نولیں ہو تاہے۔	
	Article (B	Essay (A	
	Biography (D	Sketch (C	
16		مخضر جواب لکھیئے:(کوئی چار)	سوال نمبر.2.
		1)اردوانشائیہ نگاری سے کیامر ادہے؟	
		2)چند شاہکارانشائیہ نگاروں کا تعارف لکھئے۔	
		3) سر سیّد کے چند شاہ کار انشائیوں کے نام لکھئے۔	
		4) انثائيه ہاسٹل میں پڑھنا، کاموضوع بیان سیجیجیے۔	
		5)انثائيه كامريد شيخ چلى كامخضر خلاصه بيان سيجيجهـ	
		6)انثائيه گزراهوازمانه کامر کزی خیال بیان تیجیجه	
16		مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات کھیئے۔(کوئی دو)	سوال نمبر. 3
		ر این کی انشائیہ پر دازی کی خصوصیات بیان کیجیئے۔ 1) پطر س کی انشائیہ پر دازی کی خصوصیات بیان کیجیئے۔	
		2) سر سیّد کی انشا پر وازی کی خصوصیات بیان سیجیئے۔	
		3)انشائيه سائكل كى سوارى كا جمالى جائزه ليجيّــ	
		4)انشائيه چينی شاعر کااجمالی جائزه لیجئے۔	
16		مفصل جواب لکھئے۔ (کوئی ایک)	سوال نمبر.4.
		1) کنہیالال کپور کی انشائیہ نگاری کا تفصیلی جائزہ کیجئے۔	
	_ <u>25.</u>	2)انشائيه غالب جديد شعراكي محفل ميں كا تنقيدي جائزه.	
16		انشائیه کی تعریف،اہمیت وافادیت پر مفصل نوٹ لکھئے۔	سوال نمبر.5.

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.A. (Urdu) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 Fort William College (MA08209)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM **Instructions:** 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the left indicate full marks. سوال نمبر. 1. صحیح متبادل کا انتخاب کرے جوابی پریے میں کھیے۔ 16 1) ــــ ملاواعظ حسين كاشفى كى روضته الشهداء كاتر جمه اور خلاصه ہے۔ B)گل صنوبر ـ A)گل بکاولی۔ D)گل تر۔ C)گل مغفرت به 2)۔۔۔۔نے میر افسوس کو دوسوروییے ماہوارپر تقرر کیا تھا؟ B) حان گلکرسٹ۔ A) کرنل اسکاوٹ۔ D)لار ڈولزلی۔ C) کرنل ہالرائڈ۔ 3) حیدر بخش حیدری کہاں کے رہنے والے تھے؟ A)اکبر آباد۔ B)حيررآباد_ D)شاہجہاں آباد۔ C)م ادآباد۔ 4) مرغوب القلوب ----زبان كى تصنيف تنيديش كاترجمه ہے؟ A) ماگدھی۔ B)شور سنی ۔ C)سنسکرت۔ D)اپ بھرنش۔ 5)میر شیر علی افسوس کے والد کانام کیا تھا؟ A)سد جعفر حسین۔ B)سيد ظفر حسين ـ C)سيرمظفر حسين -D)سیراسرار حسین_

6) نہال چند لا ہوری۔۔۔۔۔ میں جا بسے۔

B) کرا چی۔ A)لا ہور۔

D) حيررآباد_ C) ڈھاکا۔

<i>u 1</i> 1	
,	7) فورٹ ولیم کالج۔۔۔۔۔کے حکم سے 24 جنوری 4
B)منٹر واکر۔	A)لارڈ ڈلہوزی۔
D) پروفیسر آرنالڈ۔	C) جان گلکر سٹ۔
	8) فورٹ ولیم کالج۔۔۔۔۔صدی کا ادارہ تھا۔
B)ستر ہویں۔	A)سولہویں۔
D)انیسویں۔	C)اٹھارویں۔
	9) مر زاعلی لطف کی مثنوی کانام کیاہے؟
B) بوستان خیال۔	A) قصه مهرافروز ـ
D) نیر نگ خیال ـ	C) يوسف زليخال-
کا حامی تھا۔	10) جان گلرسٹ ہندوستانی کے لیے۔۔۔۔رسم الخط
B)فارسی۔	A)عربی-
D)رو من _	C) ہندی۔
	11) اُردوفار سی شعبے کا پہلا نائب میر منشی۔۔۔۔۔ تھا۔
B)راجستھانی ہندو۔	11)اُردوفارسی شعبے کا پہلانائب میر منثی۔۔۔۔۔ تھا۔ A) گجر اتی ہندو۔
B)راجستھانی ہندو۔ D)مہاراسٹرین ہندو۔	
D)مہاراسٹرین ہندو۔	A) گجر اتی ہندو۔
D)مہاراسٹرین ہندو۔	A) گجر اتی ہندو۔ C) بنگار کی ہندو۔
D)مہاراسٹرین ہندو۔ کادوسرایروفیسر۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔	A) گجراتی ہندو۔ C) بنگار لی ہندو۔ 12) گلگر ست کے انگلشان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی ً
D) مہاراسٹرین ہندو۔ کادوسر اپروفیسر۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔ B) جیمس موئٹ۔	A) گجراتی ہندو۔ C) بنگار لی ہندو۔ 12) گلگر ست کے انگلتان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی ً A)لارڈویلزلی۔
D) مہاراسٹرین ہندو۔ کادوسر اپروفیسر۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔ B) جیمس موئٹ۔	A) مجراتی ہندو۔ C) بنگار لی ہندو۔ 12) گلگر ست کے انگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی کہ A)لارڈویلزلی۔ C) پیٹر سن۔ 13) میر امن کہاں کے رہنے والے تھے؟
D) مہاراسٹرین ہندو۔ کا دوسر اپر وفیسر ۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔ B) جیمس موئٹ۔ D) جیمس جو کس۔	A) گجراتی ہندو۔ C) بنگار لی ہندو۔ 12) گلگر ست کے انگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی ک A)لارڈو بلزلی۔ C) پیٹر سن۔
D) مہاراسٹرین ہندو۔ کادو سر اپر وفیسر۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔ B) جیمس موئٹ۔ D) جیمس جو کس۔ B) تونسہ۔	A) مجراتی ہندو۔ C) بظار لی ہندو۔ 12) گلرست کے انگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی کے الگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی کے الروں میں کہاں کے رہنے والے تھے؟ C) پیٹرسن۔ 13) میر امن کہال کے رہنے والے تھے؟ A) ہاپڑ۔ C) د ہلی۔
D) مہاراسٹرین ہندو۔ کادو سر اپر وفیسر۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔ B) جیمس موئٹ۔ D) جیمس جو کس۔ B) تونسہ۔	A) مجراتی ہندو۔ C) بنگار لی ہندو۔ 12) گلگرست کے انگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی کہ A)لارڈویلزلی۔ C) پیٹرسن۔ 13) میر امن کہال کے رہنے والے تھے؟ (A) ہاپڑ۔
D) مہاراسٹرین ہندو۔ کادوسر اپر وفیسر ۔۔۔۔ کو مقرر کیا تھا۔ B) جیمس موئٹ۔ D) جیمس جو کس۔ B) تونسہ۔ D) کھنو۔	A) تجراتی ہندو۔ (C) بنگار لی ہندو۔ (D) گلرست کے انگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی کے الگلستان لوٹنے کے بعد شعبہ ہندوستانی کے اللہ کارڈو میزلی۔ (C) پیٹرسن۔ (C) میر امن کہاں کے رہنے والے تھے؟ (A) ہاپڑ۔ (C) دہلی۔ (C) دہلی۔ (D) دہلی۔

B)مير بهادر على حسين_ A)مر زا کاظم علی جوان۔ D)مر زاعلی لطف۔ C) نہال چند لا ہوری۔ 16) فورٹ ولیم کالج کا مقصد ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ملاز مین کوہند وستانی زبان سے واقف کر اناتھا۔ A) انگریز۔ B) عیسائی۔ C) مسلمان-D) ہندو_ 16 سوال نمبر.2. مخضر جواب لكھئے: (كوئي جار) 1) میر بہادر علی کے نام سے فورٹ ولیم کالج میں کتنی کتابیں منسوب ہیں؟ 2)"گلشن ہند" کا تعارف۔ 3)م زاعلی لطف کا تعارف۔ 4)"گلزارِ ابراہیم "کا تعارف_ 5) فورٹ ولیم کالج کے قیام کا مقصد بیان سیجیجہ 6) فورٹ ولیم کالج کا قیام کب اور کسے ہوا؟ 16 سوال نمبر. 3 مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات کھئے۔ (کوئی دو) 1) سید حیدر بخش حیدری کے کارناموں کا اجمالی حائزہ لیجئے۔ 2) فورٹ ولیم کالج میں جان گلکرسٹ کا کیامقام ہے؟ 3)میر شیر علی افسوس کے کارنامون کا اجمالی جائزہ لیجئے۔ 4) نہال چندلا ہوری کے کارناموں کا اجمالی جائزہ لیجئے۔ 16 سوال نمبر.4. مفصل جواب لکھئے۔ (کوئی ایک) 1) فورٹ ولیم کالج کے قیام کاپس منظر بیان اپنے الفاظ میں کھیئے۔ 2) فورٹ ولیم کالج کے شعبہ تصنیف و تالیف کا جائزہ لیجئے۔ 16

15) فورولیم کالج کے شعبہ ہندوستانی کے پہلے میر منثی۔۔۔۔۔ تھے۔

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.A. (Urdu) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 Khaka Nigari (MA08210)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.

2) سب سے پہلے میر تقی میر کی۔۔۔۔۔فاکہ نگاری کے چند پہلو نظر آتے ہیں۔ A) نکات الشعراء۔ C) تذکرہ شعرائے اردو۔ C) تذکرہ شعرائے اردو۔

3) انگریزی میں آب حیات کا جو اب جانس کی لا نف آف دی پوئٹس (Life of the Poets) کی۔۔۔۔۔۔ جلدیں ہیں

A) تین ـ (B C) پایخ ـ (C)

4) تذکروں کے بعد انشاء اللہ انشاء کی تصنیف۔۔۔۔۔ میں کر دار نگاری کی چند جھلکیاں نظر آتی ہیں۔ (A) سلک گوہر۔

C)دریائے لطافت۔ (C

5) مر زاہادی رسوااور۔۔۔۔ نے محمد حسین آزاد کی رکھی ہوئی بنیادوں پر عمل کیا۔ (A) محمد حسین آزاد۔ (D)عبدالحق۔ (C)عبدالحق۔

6) خواجہ حسن نظامی نے دلی کے اکثر بڑی شخصیتوں کی تصویر کشی کی ہے جنہیں وہ۔۔۔۔ کہا کرتے تھے۔ A) قلمی چہرے۔ C) روزنامیجے۔

ي نظر آتي ٻيں۔	میں بھی خا کہ نگاری کی جھلکیار	7) محمد حسین آزاد کی مشہور تصنیف۔۔۔۔۔
	B)جہا گیر نامہ۔	A) آئین اکبری۔
	D)بابرنامه۔	C)دربارا کبری۔
	۔ صدی میں ہو ئی۔	8)اردومیں خا کہ نگاری کا با قاعدہ آغاز۔۔۔۔
	B)انیسویں۔	A) اٹھارویں۔
	D)اکیسویں۔	C) بیسویں۔
		9)اردو کے پہلے خا کہ نگار۔۔۔۔۔ہیں۔
داء_	B)مر زابادی رس	A)عبدالحق_
يقي-	D)رشیداحمد صد	C) فرحت الله بیگ۔
م خاکہ ہے۔)"مر زافرحت الله كادوسر اا آ	10) ـــــ کاخا که "ایک وصیت کی تغییل
	B)نذيراحمه	A)شبلی۔
	D) سرسید-	C)وحيد الدين سليم-
-4	کی حیثیت سے نہیں بر تا	11)ئے خا کہ کوایک ادب کی صنف
- (B)انشاپر دازول	A) تذکرہ نگاروں۔
	D) نقادوں۔	C)افسانه نگاروں۔
كالمجموعه شائع ہواہے۔	ے اہم شخصیات پر مضامین <i>ک</i>	12)۔۔۔۔۔کا"وضع داران لکھنو" کے نام
	B)سرشار۔	A)ثررب
	D) ذ كا الله	C)مر زار سوا_
غاکے کی جھلکیاں نظر آتی ہیں۔	ہیں ان میں بھی کہیں کہیں ۔ بے بیں ان میں بھی کہیں کہیں۔	13) محمد حسین آزاد نے چند تمثلی۔۔۔۔۔ لکھ
	B)نوہے۔	A)انشایئے۔
	D) تقريظ-	C)روداد_
خاکے کہاجاتا ہے۔	(Prototype)	14)۔۔۔۔۔کے خاکوں کو پروٹوٹائپ
	B) جرات۔	A) مصحفی۔
	D)انشاء_	C)رستمی۔

		· ·	K-1U-01
	ر قعول کے زیادہ واضح نمونے ملتے ہیں۔	15)عبدالحليم شرر كي تصنيف ميں شخص م	
	B)سیر نسواں۔	A)سیر رجال۔	
	D)فاک	C)سیر رجال ونسواں۔	
	تبار سے ار دو شعر اکے طبقات متعین کیے ہیں۔	16)۔۔۔۔۔میں محمد حسین آزادنے زمانے کے اع	
	B) آب حیات۔	A) د یوانِ ذوق۔	
	D) نیر نگ خیال۔	C) دربارا کبری۔	
16		مخضر جواب لکھئے:(کوئی چار)	سوال نمبر.2.
		1) نورخان کے اخلاق وعادات پر اظہار خیال کیجیجے۔	
		2)وحیدالدین سلیم کی کنجوسی پر اظہار خیال سیجیجے۔	
	ن شيخير -	3)رشید احمه صدیقی اور اقبال کی پہلی ملا قات کامنظر بیاا	
	<i>څے</i> ؟	4) فرحت الله اور وحید الدین سلیم کے تعلقات کیسے کے	
	اضی ہوئے۔	5) نذیر احمد فرحت الله بیگ کوبڑھانے کے لیے کیسے را	
		6) نورخان کی عادت ضیافت پر اظهار خیال سیجیجه	
16		مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھئے۔(کوئی دو)	سوال نمبر. 3
		1)ایک وصیت کی تغمیل کاخلاصه لکھئے۔	
		2) شمس العلماء ڈاکٹر بلگر امی مرحوم کاخلاصہ ککھیئے۔	
	- <u>-</u> - <u>-</u> - <u>-</u> - <u>-</u>	3) رشید احمه صدیقی کی خا که نگاری کی خصوصیات بیان	
		4)خاکے کی اہمیت وافادیت بیان سیجیجے	
16		مفصل جواب لکھئے۔ (کوئی ایک)	سوال نمبر.4.
	-	1) فرحت الله بيك كي خاكه نگاري كا تنقيدي جائزه ليجيِّه.	
		2) نام دیومالی پر نقد تبصره کیجیے۔	
16		خاکے کی تعریف اور اجزائے ترکیبی بیان سیجیجے۔	سوال نمبر.5.

Seat	
No.	

Set

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 **KANNADA**

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.

Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ1 ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆಯ್ದು ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

16

- ಹೊನ್ನು ಎಂದರೆ 1)
 - ಬೆಳ್ಳಿ 1)

2) ಸಂಪತ್ತು

3) **ಬಂಗಾರ**

- 4) ಯಾವುದೂಅಲ್ಲ
- 2) ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿವೆ.
 - ತ್ರಿಪದಿ 1)

2) ಚೌಪದಿ

3) ಷಟ್ಟದಿ

- 3) ಸರಕಾರಿ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಮುಕ್ತಾಯ
 - 1) ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ

- 2) ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯ
- 3) ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದ
- 4) ನಿಮ್ಮ ನಂಬುಗೆಯ

- ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ಎಂದರೆ 4)
 - 1) ನಾಲ್ಕು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು
 - 2) ಚತುರ ಜಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು
 - 3) ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿ (ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ)
 - 4) ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬಣ್ಣ
- ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪತ್ರದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ 5)
 - 1) ಅದಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿರುವದು
- 2) ಆದಷ್ಟು ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಕುವದು
- 3) ಆಡಂಬರವಾಗಿರುವದು
- 4) ಸರಳವಾಗಿರುವದು
- **6**) ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಾಮ ಚಿಹೈಗಳ ಅಗತ್ಯ
 - 1) ಇದೆ

3) ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ

- **4)** ಇರಬಹುದು
- ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ 7)
 - 1) ಪರ್ವ

- 2) ಗೀತಾಂಜಲಿ
- ಶ್ರೀರಾಮಶಯಣದರ್ಶನಂ
- 4) ものわざ

- 8) ಕಡಿವಾಣಹಾಕು ಎಂದರೆ
 - ಹತೋಟಿಮೀರು 1)

2) ಹತೋಟಿಯಲಿಡು

3) ನಿಯಂತ್ರಣಮೀರು

4) ಹದ್ದುಮೀರು

- ರಾವಣನ ಹೆಂಡತಿ 9)
 - ಮಂಡೋದರಿ

ಮಂಥರೆ

3) ಸೀತೆ

	10)	ಕನ್ನಡದ ರಾಷ್ಟಕವಿ ಇವರು			
		1) బి.ఎం.త్ర్మీఁ	2)	ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ	
		3) ಕುವೆಂಪು		ಬೇಂದ್ರೆ	
	11)	ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನ			
		1) ಹಲ್ಲಿಡಿ	2)	ಬಾದಾಮಿ	
		3) ತಾಳಗುಂದ	4)	ಗಂಗಾಧರಂ	
	12)	'ನುಡಿದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು' ಎಂದ	ಪವರು		
	/	1) ಪ್ರಭುದೇವ		ಅಕ್ಕಮ್ಮ	
		3) ದಾಸಿಮಯ್ಯ	4)	ಬಸವಣ್ <u>ಲ</u>	
	13)	, 'ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಲೆ' ಇದರರ್ಥ		د ع	
	10)	1) ಕಠಿಣ ವಿಷಯ	2)	ಕಠಿಣವಾದ ಕಡಲೆ	
		3) ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯ	,	ಬಿರುಸಾದ	
	14	್ ನಾಕುತಂತಿ' ಬರೆದವರು			
	17	1) బి.ఎం.ప్రిఁ.	2)	ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ.	
		3) ಕುವೆಂಪು		ಬೇಂದ್ರೆ	
	15	•		J	
	13	ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿರು ಎಂದರೆ 1) ಮೈಮುರಿದು ದುಡಿ	2)	ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದಿರು	
		3) ತುಂಬಾ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಿರು		ಸುಮ್ಮನಿರು -	
	16		-,	6	
	10	ಕವಿ ಪದದ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪ 1) ಕವಯಿತ್ರಿ	2)	ಕಾರಸಾತಿ	
		3) ವಿದೂಷಿ		ಕಾವ್ಯಗಾರ್ತಿ ಹಾಡುಗಾರ್ತಿ	
		<i>5)</i>	•)		
ಪ್ರ.2		ೆ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)			16
	,	ಗಾದೆಮಾತುಗಳು			
	,	ಸಂವಾದ			
		ಲೇಖನ			
		ವ್ಯವಹಾರ ಪತ್ರ			
		ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು			
	U)	ಸೌಜನ್ಯ			
ಪ್ರ.3	ಈ ಕೇ	ಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ಎರಡಕ್ಕೆ):		16
	1)	ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿ	ತು ಬ	ರೆಯಿರಿ.	
		ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ವಿಳಾಸದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕು	ರಿತು ಒ	ාර්ಯಿರಿ.	
		ಪ್ರಬಂಧ ಲೇಖನ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.			
	4)	ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ) .		
ಪ್.4	ಈ ಕೇ	ಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸವಿಸ್ತಾರ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ (೫	ಬೇಕಾರ	ರ ಒಂದಕ್ಕೆ) :	16
)		ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವವ		J	
		ಶೃ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು			
ء بـ	رو ريـ		a.e		17
ಪ್ರ.೨		ಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸೋದಾಹರಣದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡವುವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಪ		A	16
	ಭಂಷ	ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ	ಉಡಿಸಿ(.	

Seat No.			Set P)
M.	.A. (Sanskrit) (Ser	nester - II) (CBCS) l Souandarya lahari	Examination: March/April-2024 (MA18211)	
-	a Date: Tuesday, 21-0: 11:00 AM To 02:00 P	5-2024	Max. Marks: 80)
सूचना	: 1) सर्व प्रश्न अनिवाय 2) उजवीकडील अंक			
5	उचितं पर्यायं चीत्वा वाक् योग्य पर्याय निवडून वाक् 1) आद्य शंकराचार्यार्न अ) रामरक्षा क) मारुतीरक्षा	क्य पुन्हा लिहा. गो ——या स्त्रोताची रचन ब)	16 हनुमानचालिसा सौंदर्यलहरी	3
2	2) आद्य शंकराचार्यांच अ) पंढरपूर क) शिर्डी	ग जन्म —— गावातील ह ब) ड)	होय. जयपूर कालडी	
3	3) सौंदर्यलहरी हा ग्र अ) श्रीभगत्पाद क) घन्टामाघ	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	कविकुलगुरु महर्षि पतंजली	
4	4) त्रिपुरसुन्दरी म्हणर अ) देविपार्वती क) देवि नर्मदा	ब)	देविसरस्वती देविमहालक्ष्मी	
5	5) सौंदर्यलहरी हि अ अ) मांत्रिक क) वैषयिक	ाद्य शंकराचार्याची —— व ब) ड)	कृती आहे. तांत्रिक सामासिक	
6	3) पार्वतीला —— 3 अ) त्रिपुरसुंदरी क) सीता	ब)	शकुंतला विश्वसुंदरी	
7	7) आद्य शंकराचार्य - अ) वैष्णव क) श्रीविद्या	संप्रदायाचे मानले ज ब) ड)	गतात. श्वेतांबर दिगंबर	
8	3) तांबुलपुरमुखीं —— अ) लक्ष्मीम् क) शारदाम्	— नमामि। ब) ड)	कृष्णम् त्रिपुराम्	

9)	सौंदर्यलहरीचा पूर्वभाग —— आहे. अ) गंगालहरी क) आनंदलहरी	•	करूणलहरी गीतालहरी	
10)	त्रिपुरसुन्दरी म्हणजे —— होय. अ) शक्ती क) रमणी	_ब)	विश्वसुंदरी नदी	
11)	पहिल्या श्लोकामध्ये —— छंद आहे अ) गायत्री क) जगती	ৰ)	अनुष्टुभ त्रिष्टुभ	
12)	त्रिपुरसुन्दरीचे —— हे विशेषण आहे. अ) हरमहिषी क) आत्मिया	ब)	धनदायी वाग्मी	
13)	त्रिपुरसुंदरीच्या भ्रुचक्रात —— हे तत्व अ) बीज क) नाद		अनाहत	
14)	आद्यशंकाराचार्यांचे गुरु —— होय. अ) श्रीगौडपाद क) चाणक्य		वासुदेवानंदसरस्वती श्रीरामदासस्वामी	
15)	आद्य शंकराचार्यांचा तांत्रिक ग्रन्थ —	.— होर ब)		
16)	—— विरचित 'सौंदर्यलहरी। अ) श्रीशंकरभगवत्पूज्यपाद क) तर्कतीर्थ	·	दीपशिखा महाकवी	
अ) ब)	णीं लिखत. (केवलं 4) श्रीभगवत्पाद त्रिपुरादेवि सौंदर्यलहरी तांबुलपुरमुखीं श्रीविद्या त्रिपुरसुंदरीचे तत्ववर्णन			16
	दर्भ उत्तरं लिखत (केवलं 2) चिदानन्दाकारं शिवयुवतिभावेन बिभृषे। शरण्ये लोकानां तव हि चरणावेव निपृ भजन्ति त्वां धन्याः कतिचन चिदानन्दः मुररिपुवराहस्य भवति।	ुणौ	[]	16

ਸ਼.2

Я.3

		SLR-IC-90
प्र.4	सौंदर्यलहरीचे समीक्षण करा.	16
	किंवा तांत्रिकस्त्रोत्राचे वर्णन करा.	
प्र.5	आद्य शंकराचार्याच्या कार्याचा मागोवा घ्या.	16

Seat No.		Set	P
M.A.	. (Economics) (Semester - II) (CBCS) Examination: Marc Indian Economy (MA24206)	h/April-20	24
•	Date: Tuesday, 21-05-2024 11:00 AM To 02:00 PM	Max. Marks	: 80
सूचना	: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.		
	योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 1) भारतात —— भांडवल बाजाराचे नियंत्रण करते. अ) आर. बी. आय. ब) से. बी.		16
2	क) एस. बी. आय. ड) वरीलपैकी नाही 2) EXIM पॉलिसी —— शी संबंधित आहे. अ) निर्यात क) दोन्ही अ आणि ब ड) पर्यटन		
;	3) ''विदेशी चलन व्यवस्थापन कायदा'' —— वर्षी लागू करण्यात आला. अ) 1973		
4	4) जागतिक व्यापार संघटना —— या वर्षी अस्तित्वात आली. अ) 1947		
	5) भारताने —— देशाकडून नियोजनाचे तंत्र स्वीकारले. अ) इंग्लंड ब) अमेरिका क) जपान ड) रशिया		
(3) पहिले औद्योगिक धोरण —— वर्षी जाहीर करण्यात आले. अ) 1948 ब) 1956 क) 1977 ड) 1991		
7	7) दुसरे औद्योगिक धोरण —— वर्षी जाहीर करण्यात आले. अ) 1948		
8	3) नवीन औद्योगिक धोरण —— वर्षी जाहीर करण्यात आले. अ) 1948 ब) 1956 क) 1977 ड) 1991		
ę	9) नवीन आर्थिक धोरण —— वर्षी जाहीर करण्यात आले. अ) 1961		

ਤੰ) 1991

कं) 1981

10)	हे नविन आर्थिक धोरणाचे वैशिष्ट	ट आह)
	अ) उदारीकरण	ब)	खाजगीकरण
	क) जागतिकीकरण	ਫ)	वरील सर्व
11)	`	भार	तीय श्रमिकांची उत्पादकता खुपच
	—— आहे.	- √	
	अ) कमी क) गणान	,	जास्त वरीलपैकी नाही
\	क) समान	9)	परालयम गाहा
12)	लघु उद्योगांमुळे —— घडुन येते.	<u>-</u> -1\	عمارين المناهد
	अ) रोजगार निर्मिती क) उत्पन्नाचे समान वाटप	-	उद्योगांचे विकेंद्रीकरण तरील सर्व
40)	,	,	
13)	''वित्तीय सुधारणा आणि अंदाजपत्रक व्य आले.	ાવસ્થ	१५न बाल —— या वषा लागू करण्यात
	अ) 2000	ब)	2005
	क) 2010	ਫ)	2012
14)	हे वित्तीय धोरणाचे साधन आहे.		
,	अ) कर	ब)	सार्वजनिक खर्च
	क) अंदाजपत्रक	ਫ)	वरील सर्व
15)	मौद्रीक धोरणाची आखणी —— करते.		
	अ) एस. बी. आय.	•	सी. बी. आय.
	क) आर. बी. आय.	ਫ)	वरीलपैकी नाही
16)	भारतात —— नाणेबाजाराचे नियंत्रण क	_	
	अ) आर. बी. आय.	,	सं. बी.
	क) एस. बी. आय.	ਫ)	वरीलपैकी नाही
खाव	गीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्या	ात उ	त्तरे लिहा. 16
	EXIM धोरण म्हणजे काय?		
ৰ)	लघु उद्योगांचे गुण सांगा.		
	मौद्रिक धोरण म्हणजे काय?		
ভ) ~\	नविन औद्योगिक धोरणाची वैशिष्टये स्पष्	ट क	रा.
इ) ई)	व्यवहारतोल म्हणजे काय? नाणेबाजार म्हणजे काय?		
₹)	भागवाजार रहेगल प्रापः		
थोड	क्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)		16
अ)	भारतातील सार्वजनिक उद्योगांची कामगि	री	
ब)	भारतातील आजारी उद्योग		
_	निर्गुतवणूक धोरण		
ভ)	भारतीय श्रमिकांची उत्पादकता		

Я.2

Я.3

SI	R-	IC.	91
UL	_ \ _	10-	- J I

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (व	कोणताही एक))
-----------------------------	-------------	---

16

अ) भारतातील विदेशी व्यापाराची रचना व दिशा स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतातील वित्तीय क्षेत्रातील सुधारणांचे मूल्यमापन करा.

प्र.5 जागतिक व्यापार संघटना म्हणजे काय? जागतिक व्यापार संघटनेच्या भारतीय **16** अर्थव्यवस्थेवरील परिणामांची चर्चा करा.

	_	
Seat	Set	D
No.	Set	

M.A. (Economics) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 Indian Economy (MA24206)

		Indian Economy	y (M <i>F</i>	\24206)	
•		: Tuesday, 21-05-2024) AM To 02:00 PM			Max. Marks: 80
Instr	uction	is: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full i	marks		
Q.1	Fill ir 1)	n the blanks by choosing correct all controls capital market in India		ives given below.	16
		a) RBI c) SBI	b) d)	SEBI None of the above	
	2)	EXIM policy is related with a) Export c) Both a) and b)	b) d)	Import Tourism	
	3)	FEMA (Foreign Exchange Managemera) 1973 c) 2001	ent Ac b) d)	et) is introduced in 1999 2012	_·
	4)	WTO came in to existence in a) 1947 c) 1995	b) d)	1991 2012	
	5)	India has adopted the technique of pl a) England c) Japan	lanning b) d)	g fromcountry. America Russia	
	6)	The first industrial policy is declared i a) 1948 c) 1977	b) d)	 1956 1991	
	7)	The second industrial policy is declar a) 1948 c) 1977	red in _. b) d)	1956 1991	
	8)	The New Industrial Policy is declared a) 1948 c) 1977	in b) d)	 1956 1991	
	9)	The New Economic Policy is declared a) 1961 c) 1981	d in b) d)	 1971 1991	
	10)	is the characteristic feature ofa) Liberalizationc) Globalization	New E b) d)	Economic Policy. Privatization All of the above	
	11)	Productivity of Indian workers is very of workers in developed countries. a) Low c) Equal	b) d)	_ as compare to the pro High None of the above	oductivity

	12)	a) Employment generationc) Equal distribution of income	b)	Decentralization of industries All the above	
	13)	FRBM (Fiscal Reforms & Budget Mai a) 2000 c) 2010	nager b) d)	nent) Bill is introduced in 2005 2012	
	14)	is the instrument of fiscal policial Tax c) Budget	b) d)	Public expenditure All the above	
	15)	Monetary policy is designed by a) SBI c) RBI	 b) d)	CBI None of these	
	16)	a) RBI c) SBI	a. b) d)	SEBI None of the above	
Q.2	a) b) c) d) e)	e Short Answers. (Any Four) What is EXIM policy? State merits of small scale industries What is monetary policy? Explain characteristics of new industria What is balance of payment? What is money market?	ıl polid	ру	16
Q.3	a) b) c)	e Short Answers. (Any Two) Performance of public sector enterprise Sick units in India Disinvestment policy Productivity of workers in India	es in I	ndia	16
Q.4	a)	_	R		16
Q.5	,	Evaluate the financial sector reforms in t is WTO? Discuss its impact on Indiar			16

			OLIX-10-32
Seat No.	t		Set P
M.A	4. (E	conomics) (Semester - II) (CBCS) E Financial Markets and Institu	
•		e: Tuesday, 21-05-2024 00 AM To 02:00 PM	Max. Marks: 80
सूचना		सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.	
	खाली 1)	ल दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जाग राष्ट्रीय शेअर बाजाराची स्थापना —— मध्ये व	करण्यात आली.
		3) 1991 a) 19 क) 1993 s) 19	92 94
:	2)	आंतरराष्ट्रीय वित्त महामंडळाची स्थापना —— अ) 1955 ब) 19 क) 1957 ड) 19	56
;	3)	सेबी ची स्थापना —— साली झाली. अ) 1988 ब) 19 क) 1977 ड) 19	99 66
	4)	एनबीएफसी —— प्रमाणे स्थापन होतात. अ) कंपनी कायदा 1956 ब) कं क) आरबीआय कायदा 1935 ड) या	
	5)	एनबीएफसी —— उपलब्ध करून देण्याचे का अ) कर्ज ब) भा क) रोखे ड) या	
ı	6)	आंतरराष्ट्रीय रोखतेमध्ये —— ची भुमिका महत् अ) एसडीआरएस ब) युर क) डॉलर ड) पौं	गे डॉलर
	7)	सेन्सेक्स ही संकल्पना —— शी संबंधित आहे अ) वस्तू ब) पैर क) भांडवल ड) या	
i	8)	अल्पसूचना कर्जाचा कालावधी —— दिवसांचा अ) 1 ते 7 ब) 1 क) 1 ते 90 ड) 1	ते 30

	9)	IRDA चा कायदा —— साली संमत अ) 1988	झाला ब)	ī. 1999	
		क) 1966	ਥ) ਫ)	1977	
	10)	व्यापारी पत्र कडून वितरीत के			
		अ) आरबीआय क) नाबार्ड	,	सहकारी बॅक कंपनी	
	11)	IDA ची स्थापना —— साली झाली.	٥,	77 1 11	
	' '/	अ) 1960	ब)	1990	
		क) 1950	<u>ਭ</u>)	1991	
	12)	दरवर्षी कंपनी आपल्या भागधारकांना —— म्हणतात.	नफ्या	चा काही भाग वितरीत करते त्यास	
		अ) लाभांश	ৰ)	भाग	
		क) बॉण्ड	ਫ)	व्याजदर	
	13)	भारतातील पहिला रोख बाजार ———		_	
		अ) बेंगलोर क) कलकत्ता	,	मुंबई दिल्ली	
	44\	·	,		
	14)	जागतिक बँकेची स्थापना —— सार्ल अ) 1944	ा झार ब)	ท. 1951	
		क) 1991	., ड)	2001	
	15)	अशियन विकास बँक —— साली स्थ	थापन	झाली.	
	,	अ) 1960	ब)	1866	
		क) 1969	ਫ)	1966	
	16)	सोने व परकीय चलनाच्या तुलनेत च अवमुल्यन होय.	लनाचे		
		अ) समान	ब)	वाढविणे	
		क) शुन्य	ड)	कमी	
Я.2	खाली	लपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.	(को	गतेही चार)	16
	अ)	आंतरराष्ट्रीय रोखतेवर चर्चा करा.			
	ब) क)	तरता विनियम दर स्पष्ट करा. प्राथमिक भांडवल बाजारावर चर्चा कर	л		
	^৭ /) ভ)	पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.	\1.		
	इ) ई)	अल्पसूचना पैसा बाजारावर चर्चा कर	Г.		
	ई)	एनबीएफसीची भुमिका सांगा?			
Я.3	खाली	लपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.	(को	गतेही दोन)	16
	अ) अ)	आयएफसीची कार्ये			
	ब) क)	भांडवल बाजाराची भुमिका एनबीएफसीच्या नियंत्रणासाठी उपाय			
	₄₎₎ ভ)	सेबीची भुमिका			

C		D			-9	2
J	ᆫ	П	.=	U	-3	Z

ਸ.4	खालीलपैकी	प्रश्नांची	उत्तरे लिहा.	(कोणताही	एक
	^	^ ^ ^	^		

16

आयआरडीएची वित्तीय बाजारातील भुमिका सांगा.

किंवा

आशियाई विकास बँकेची उद्दिष्टे आणि कार्ये यावर चर्चा करा.

प्र.5 नाणेबाजार म्हणजे काय ते सांगून नाणेबाजाराची भूमिका स्पष्ट करा.

16

Seat	Sat	D
No.	Set	

M.A. (Economics) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 Financial Markets and Institutions (MA24207)

			Financial Markets and Ir	nstit	utions (MA24207)	
			nesday, 21-05-2024 N To 02:00 PM			Max. Marks: 80
nstr	uctior) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full	marl	KS.	
Q.1	Choo 1)		the correct alternatives from th tional Stock exchange was estab 1991 1993	-		16
	2)	Inte a) c)	ernational Finance Corporation w 1955 1957	as es b) d)	tablished in 1956 1958	
	3)	The a) c)	e SEBI was established in the 1988 1977	b) d)	⁄ear. 1999 1966	
	4)		FCs were established under the Company Act 1956 RBI Act 1935	b) d)	 Company Act 1991 None of these	
	5)		FCs engaged in providing Loans Stocks	b) d)	Shares All of these	
	6)	a) c)	plays an important role in Inte SDRS Dollar	ernati b) d)	onal liquidity. Euro- Dollar Pound	
	7)		concept of SENSEX relate to _ Commodity Capital	b) d)	Market. Money All of these	
	8)		e period of call loan is day 1 to 7 1 to 90	s. b) d)	1 to 30 1 to 365	
	9)	IRE a) c)	DA Act passed in the year. 1988 1966	b) d)	1999 1977	
	10)	Col a) c)	mmercial papers issued by RBI NABARD	 b) d)	Co-operative Banks Company	

	11)	IDA was established in the y a) 1960 c) 1950	rear. b) d)	1990 1991	
	12)	Every year companies distribute as hoders called as a) Dividends c) Bond	amall b) d)	amount of profit to the share Share Rate of Interest	
	13)	The First Stock Market in India is st a) Banglore c) Calcutta	arted b) d)	at Mumbai Delhi	
	14)	World Bank established in the year a) 1944 c) 1991	b) d)	 1951 2001	
	15)	Asian Development Bank was estable a) 1960 c) 1969	olished b) d)	l in the year. 1866 1966	
	16)	Devaluation of Money means and foreign currency. a) To make equal c) To Keep zero	the v b) d)		
Q.2	a) b) c) d) e)	wer the following questions. (Any Discuss on international liquidity. Explain the floating exchange rate. Discuss on Primary capital market. Explain the process of credit creatio Discuss on call money market. State the role of NBFCs.			16
Q.3	a) b) c)	e short answers. (Any Two) Function of IFC. Role of capital Market. Measures to control the NBFCs. Role of SEBI.			16
Q.4	State	ad answers question. (Any One) the the role of IRDA in Financial marke OI uss the objectives and functions of A	R	evelopment Bank?	16
Q.5		t is Money Market? Explain the role o		·	16

Seat No.					Set	P
М	.A. (His				amination: March/April-2024 57 A. D.) (MA01206)	ļ
-		uesday, 21-05 И То 02:00 Р			Max. Marks	s: 80
सूचना		प्रश्न अनिवार्य वीकडील अंक	ि आहेत. पूर्ण गुण दर्शवितात.			
У .1	र एसकरी	जागी योग्य प	र्याग नितदा			16
		रतीय समाजव्य		ा सव	धिक श्रेष्ठत्वाचे अधिकार मिळाले	10
	अ)	ब्राह्मण		ब)	क्षत्रिय	
	,	वैश्य		ਫ)	शुद्र	
	2) भार	रतीय समाज –	वर्णामध्ये विभागत	ग हो	ता.	
	,	दोन			तीन	
	क)	चार		ड)	पाच	
	3) भार होते		चा अभ्यास करणाऱ्या	युरोर्प	ोयन विचारधारेला म्हटले गेले	
	अ)	प्राच्यवाद		ब)	उपयुक्ततावाद	
	क)	मार्क्सवाद		ड)	भांडवलवादी	
	4) भार	रतात आधुनिक	समाजसुधारणाचा पार	ग	— या महामानवाने रचला.	
	अ)	विट्ठल रामर्ज	ो शिंदे	ৰ)	ईश्वरचंद विद्यासागर	
	क)	राजाराम मोह	इन रॉय	ਫ)	स्वामी श्रध्दांनंद	
	5)	— येथे बंगाल	एशिएटीक सोसायटी	वी स्थ	गपना झाली.	
		मुंबई		ब)	कलकत्ता	
	क)	पणजी		ड)	मद्रास	
		इर्नर जनरल - ण्यात आला.	च्या कारकीर्दीत	विधव	। पुरर्विवाहाचा कायदा पारित	
	अ)	लॉर्ड मिन्तो		ब)	लॉर्ड कर्जन	
	क)	लॉर्ड डलहौर	ती	ਫ)	लॉर्ड माऊंटबॅटन	
	7) सत्	यशोधक समाज	जाची स्थापना —— य	ांनी व	मेली.	
		महात्मा फुले		ब)	डॉ. आत्माराम पांडुरंग	
	क)	दादोजी पांडु	रंग		विद्वल रामजी शिंदें	
	8) डॉ.	आत्माराम पां	डुरंग यांनी —— ची ^र	स्थापः	ना केली.	
		ब्राम्हो समाज	_		प्रार्थना समाज	
	क)	सत्यशोधक र	समाज	ਫ)	परमहंस सभा	

9)	लॉर्ड कॉर्नवालीस यांनी —— ही जमीन	महर्	मुल पद्धती सुरू केली.	
	अ) कायमधारा		रयतवारी	
	क) महालवारी	ਫ)	वतनदारी	
10)	हे शहर भारताचे मंचेस्टर म्हणून ३	ओळर	बले.	
	अ) मुंब्ई	•	कोल्हापूर	
	क) पुणे	ਫ)	सांगली	
11)		<u> </u>	— हे शहर प्रसिद्ध होते.	
	अ) पण्जी	,	ढाका	
	क) पुणे	,	मुंबई	
12)	1857 च्या उठावाला —— यांनी पहिले			
		,	लोकहितवादी	
,	क) लोकमान्य टिळक	,	वि. दा. सावरकर	
13)				
	अ) दिल्ली क) आग्रा		बराकपूर चंद्रपुर	
\		,		
14)	1857 च्या उठावात पेशवे नानासाहेब यांग् २१ कानाप		—— यथून इंग्रजाना विरोध कला. - झाँसी	
	अ) कानपूर क) अवध	΄.	पाटणा	
15)		,		
15)	मोगल बादशहा बहादूर शहा जफर याला अ) दमण		जाना —— यथ कदरा पाठपल. दिल्ली	
	क) अंदमान		रंगून	
16)	र राणीचा जाहीरनामा —— साली प्रसिद्ध	•	C1	
10)	अ) 1857	`	1858	
	क) 1859	., ड)	1860	
	,			
_	त्रील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोण्			16
1)	ब्रिटिश राजवटीत भारतातील स्त्रीयांच्या र्ज		तील समस्या सागा.	
2)	ब्राम्हो समाजाची कोणतेही चार तत्वे सांगा महालवारी जमीन महसूल पद्धतीची थोडक्य		गारिनी जिला	
3) 4)	ब्रिटिश राजवटीत भारतीय शेतीचे व्यापारीव			
-	झाँशीची राणी लक्ष्मीबाई विषयी थोडक्यात			
6)	1857 च्या उठाव अपयशी का झाला?	🔾		
,				
_	ा लिहा. (कोणतेही दोन)		^	16
1)	गव्हर्नर जनरल लॉर्ड विल्यम बेन्टीग च्या	सामा	जिक सुधारणा	
2)	जमीन महसूलाची रयतवारी पद्धती मंगल पांडेचे हौतात्म्य			
-	नगल पाड्य हातात्म्य 1857 च्या उठावाचे ठळक परिणाम			
7)	1007 941 001414 0047 41(-11)1			

Я.2

Я.3

SLR-IC-	9	3
---------	---	---

प्र.4	ब्रिटिश राजवटीतील सामाजिक सुधारणांचा आढावा घ्या. किंवा	16
	ब्रिटिशांनी दळणवळण क्षेत्रात केलेल्या सुधारणांची विस्तृत माहिती लिहा.	
प्र.5	1857 च्या उठावाची कारणे विस्तृतपणे लिहा.	16

	_	
Seat	Sat	D
No.	Set	<u> </u>

M.A. (History) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

IV	/I.A. (History of India (1757 A. D.		57 A. D.) (MA01206)	
,		: Tu	esday, 21-05-2024 1 To 02:00 PM		Max. Marks: 80	
Instr	uction) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full r	nark	S.	
Q.1	Select 1)	In tl a)	e Correct Alternatives given belindian social system the Brahmin Vaishya	clas b)	16 ss had got the most privileges. Kshatriya Shudra	
	2)	a)	ian society was divided into Death Birth	b)	na. Post Virtue	
	3)	The	European school of thought that	stud	ied Indian culture was called	
		a) c)	 Orientalism Marxism	b) d)	Utilitarianism Capitalism	
	4)	maı a)	Vitthal Ramji Shinde	b)	India was laid by great Ishwar Chand Vidyasagar Swami Shradhananda	
	5)	a)	ngal Asiatic Society was founded a Mumbai Panaji	at b) d)	 Calcutta Madras	
	6)	Ger a)	e Widow Remarriage Act was pass neral Lord Minto Lord Dalhousie		during the reign of Governor Lord Curzon Lord Mountbatten	
	7)		ya Shodhak Samaj was founded b Mahatma Phule Dadoji Pandurang	b) d)	 Dr. Atmaram Pandurang Vitthal Ramji Shinde	
	8)		Atmaram Pandurang founded the Brahmo Samaj Satya Shodkak Samaj		 Prayer Samaj Paramhansa Sabha	
	9)		d Cornwallis introduced the Permanent Settlement Mahalwari	b)	d revenue system. Ryatwari Watandari	
	10)	a) c)	city became known as Manche Mumbai Pune	ester b) d)	of India. Kolhapur Sangli	

	11)	city was famous for muslin cloth in the pre-British period. a) Panaji b) Dhaka c) Pune d) Mumbai	
	12)	The 1857 Revolt has been called the first Independence War by a) Rabindranath Tagore b) Lokhitwadi c) Lokmanya Tilak d) V. D. Savarkar	
	13)	The first spark of the 1857 Revolt in the military camp of a) Delhi b) Barakpur c) Agra d) Chandrapur	
	14)	In the 1857 Revolt, Peshwa Nanasaheb opposed the British from a) Kanpur b) Jhansi c) Oudh d) Patna	
	15)	Mughal emperor Bahadur Shah Zafar was sent to captivity by the British at	
		a) Daman b) Delhi c) Andaman d) Rangoon	
	16)	The Queen's Manifesto was published in the year a) 1857 b) 1858 c) 1859 d) 1860	
Q.2	1) 3 2) 3 3) 4	e Short Answers to Any Four of the following Questions. State the problems in the life of women in India during the British rule. State any four principles of Brahmo Samaj. Write a brief description of Mahalwari land revenue system. State the reasons for commercialization of Indian agriculture during British rule. Give brief information about Rani Lakshmibai of Jhansi.	16
	,	Why did the Revolt of 1857 fail?	
Q.3	1) (2) (3)	e Short Notes. (Any Two) Governor General Lord William Bentigh's Social Reforms Rayatwari system of land revenue Martyrdom of Mangal Pandey The impacts of 1857 Revolt.	16
Q.4	Revi	ew the social reforms of the British rule. OR	16
		e a detailed account of the improvements made by the British in the field of imunication.	
Q.5	Write	e in detail the causes of the 1857 Revolt.	16

Seat No.		Set I	P					
M	M.A. (History) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024							
•	History of U.S.A. (1914A.D.–1990A.D.) (MA01207) Day & Date: Tuesday, 21-05-2024 Time: 11:00 AM To 02:00 PM Max. Marks: 80							
सूचना	: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य 2) उजवीकडील अंक							
	योग्य पर्याय निवडा. 1) वॉटरगेट प्रकरणा अ) पेट्रीक ग्रे क) जेसी जॅक्सन	त —— यांनी निकसन यांचा बचाव केला. ब) मार्क फेल्ट ड) यापैकी नाही	16					
2	2) निकसन यांचे पर अ) जॉर्ज केनान क) जॉन फॉस्टर	राष्ट्र धोरणाचे प्रभावशाली सल्लागार —— होते. ब) हेन्री किसिंजर ड) अर्थर गोल्डबर्ग						
3	3) व्हिएन्ना येथे 197 यांनी सहया केल्य अ) निकसन, ब्रेझ क) रेगन, बेझनेव्ह	नेव्ह ब) कार्टर, ब्रेझनेव्ह						
4	4) तारका युद्धाची क अ) बुश जॉर्ज क) निकसन रिचर	ज्ल्पना —— यांनी मांडली. ब) कार्टर जिमी र्ड ड) रेगन रेनॉल्ड						
ţ	5) कूवेतचे आखाती अ) जॉर्ज बुश क) जिमी कार्टर	युद्ध —— यांच्या काळात झाले. ब) रेनॉल्ड रेगन ड) रिचर्ड निकसन						
6	3) पुर्नजन्मीत ख्रिश्च अ) रिचर्ड निकसन् क) जॉर्ज बुश	न असे स्वतःला —— म्हणून घेत होते. न ब) जिमी कार्टर ड) रेनॉल्ड रेगन						
7	7) पश्चिम जर्मनीच्या अ) इंग्लंड क) रशिया	पुर्नबांधणीस —— या देशाने विरोध केला. ब) फ्रान्स ड) यापैकी नाही						
8	,	ाध्ये —— या चिनी उपपंतप्रधान यांनी अमेरिकेला भेट अमेरिका संबंध सुधारण्याचे चिन्हे दिसू लागली. ब) हुआंग हुआ ड) डेंग झिओ पिंग						

9)	क	ार्टर प्रशासनाने ए–7 बॉम्ब फेकी र्	वेमाने	विकण्यास —— राष्ट्रास मनाई केली.	
	अ)	इस्त्राइल	ब)	पाकिस्तान	
	क)	इराण	ड)	इराक	
10)		धकाम क्षेत्रात स्ट्रकचरल स्टील फ्रे —— यांनी केला.	म (S	tructural steel frame) याचा स्विकार	
		विल्सन आणि रिचर्डसन	ब)	सॅलिवन आणि रिचर्डसन	
	क)	लायन आणि रिचर्डसन	<u>ਭ</u>)	लायन आणि सॅलिवन	
11)	रि	गनच्या आर्थिक धोरणास —— अ	से म्ह	णतात.	
,		नवीन आर्थिक धोरण			
	ब)	दारिद्रय विरूध्दची लढाई			
	,	रेगनॉमिक्स			
	ਫ)	यापैकी नाही			
12)	स	र्वोच्च न्यायालयाने साली स्ट	त्रीवाद	यांची गर्भपाताची मागणी वैध ठरविली.	
	अ)	1970	ब)	1972	
	क)	1974	ड)	1978	
13)	ज	गण्याचा हक्क समर्थकांनी च			
	,	स्त्रीवादी	•	कृष्णवर्णीय	
	,	रेड इंडीयन	,	यापैकी नाही	
14)		स. 1941 ला बँक व कारखानदार रण्यात आला.	रांच्या	सहकार्यासाठी —— ॲक्ट पास	
			ब)	वॉर पॉवर	
	क)	फेअर लेबर स्टॅडर्ड	ਫ)	नॅशनल डिफेन्स	
15)		ागतिक व्यापार व्यवहाराचे नियमन रण्यात आली.	करण	यासाठी —— संघटना स्थापन	
	,	आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी	,	·	
	क)	जागतिक व्यापारी संघटन	ड)	जागतिक आर्थिक फोरम	
16)		नागतिकीकरण" हा शब्द —— यांग			
	,	पिटर सदरलॅंड	,	थिओडर लेविट	
	ቀ)	रोन्लाड रॉबर्टसन	હ)	यापैकी नाही	
खाल	गेल प्र	प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (क	गेणतेह	ही चार)	16
1)		रगेट घोटाळा याविषयी माहिती लि	हा.	•	
2)		गोमेरी चळवळीची चर्चा करा.	-		
3) 4)		टेनमेंट योजनेचा प्रणेता कोण? त्यां o पॅन्थर चहवळीच्या नेत्यांची नावे			
5)		रेकेतील प्राथमिक शिक्षण पद्धतीची			
6)	जाग	ातिकीकरणाची व्याख्या आणि स्वरू	जप स्प	ष्ट करा.	

ਸ਼.2

		SLR-IC-94
Я.3	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	16
	1) रिचर्ड निकसन यांचे अंतर्गत धोरण	
	2) बुश काळातील अमेरिका— भारत संबंध	
	3) अमेरिका मोटार उद्योग	
	4) सामाजिक सुरक्षा कायदा.	
Я.4	राष्ट्राध्यक्ष रिगन यांच्या परराष्ट्रीय धोरणांचे मूल्यमापन करा. किंवा	16
	जागतिकीकरण अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.	
Я.5	अमेरिकन समाजावरील स्त्री–मुक्ती चळवळीच्या परिणामाचे परिक्षण करा.	16

No. Set P

M.A. (History) (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

IV	I.A. (I		History of U.S.A. (1914A.D.		90A.D.) (MA01207)
•		: Tu	esday, 21-05-2024 1 To 02:00 PM		Max. Marks: 80
Instru	uction) All questions are compulsory.) Figures to the right indicate full i	mark	SS.
Q.1	Select 1)		e appropriate word. was defended Nixon in Waterg Petrick Gray Jessy Jackson	_	court cose. Mark Felt None of these
	2)		oreign policy was the pow George Kennan John foster	b)	advisor of Nixon. Henry Kissinger Arthur Goldberg
	3)	,	and was signed the SA Nixon, Brezhnev Reagan Brezhnev		· II treaty at Vienna in 1979 A.D. Carter, Brezhnev Bush Brezhnev
	4)	,	was laid down the idea of star Bush George Nixon Richard		Carter Jimee Reagan Ronold
	5)	a)	e Gulf-war of Kuwait was fought in George Bush Jimme Carter	b) d)	period. Ronald Reagan Richard Nixon
	6)	a) c)	was called himself as the rebo Richard Nixon George Bush	orn cl b) d)	nristian. Jimme carter Ronald Reagan
	7)	a) c)	was opposed the reconstruction England Russia	on of b) d)	west Germany. France None of these
	8)	sigr a)	e visit of Chinese vice-premier n for the improvement of the Sino- Chau En Lai Zhao Ziyang	ŪSA b)	
	9)	a)	e carter administration refused to s Israel Iran		A-7 bomber fighters to Pakistan Iraq
	10)	,	was introduced structural stell Wilson & Richardson Lion & Richardson	b)	ne in the construction. Salivan & Richardson Lion & Salivan
	11)	The a) c)	Economic policy of Reagen was New Economic policy Reagonomics		War against poverty

	in A.D.				
		a) 1970 c) 1974	b) d)	1972 1978	
	13)	"The right to Live" advocates oppose a) Feminists c) Red Indians	b)	e demand of movement. Black None of these	
	14)	Act for the co-operation of Ba 1941 A. D. a) Social Security c) Fair Labour standard	b)	and Industrialists was passed in War Power National Defence	
	15)	To control the world trade orga a) International Monetary fund c) World Trade Organization	b)	Global Economic Fund	
	16)	is often credited with populariza) Peter Sutherlandc) Ronald Robertson		Theodore Levitt	
Q.2	1) 2) 3) 4) 5)	Explain the Watergate confusion. Discuss the Montegomeri movement. Who was the pioneer of containment Write the leader names of Black pantl Write short answer on primary educat Explain the definition and nature of G	polic her r ion i	novement. n America.	16
Q.3	1) 2) 3)	wer the following question. (Any Tw Internal Policy of Rechard Nixon. America India relation in Bush period. Automobile Industry in America. Social security Act.			16
Q.4		uate the foreign policy of president Re OR		1.	16
Q.5		ain the role of America in Globalization nine an impact of Feminist movement		merican society	16
۵.0	Examine an impact of 1 chimist movement of 7 thereard society.				

Seat No.	Set P
110.	J

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 POLITICAL SCIENCE Human Rights (MA02206)

		Human Rights		
•		e: Tuesday, 21-05-2024 0 AM To 02:00 PM	•	Max. Marks: 80
सूचना	-	सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.		
प्र.1	योग्य	पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.		16
	1)	—— मध्ये फ्रेंच राज्यक्रांती होऊन स्वात		समता व बंधुत्वाची घोषणा झाली.
		अ) 1666	ब)	1680
		あ) 1789	ड)	1856
	2)	1949 च्या तिसऱ्या जिनिव्हा अधिवेशनार्त करते?	ोल क	गेणते कलम युध्दकैद्यांची व्याख्या
		अ) कलम 1	ৰ)	कलम 2
		क) कलम 3	ਫ)	कलम ४
	3)	आंतरराष्ट्रीय गुन्हेगार आंतरराष्ट्रीय फौज परिषद 2010 येथे आयोजित केली.		
		अ) परीस	,	कपाला
		क) हेग	ड)	रिओ दि जेनेरो
	4)	मॅग्ना कार्टा ही हक्काची सनद —— मध		
		अ) 1215	ৰ)	1666
		क) 1789	ड)	1956
	5)	भारतीय संविधानातील कलम 340 संबंधि	त आ	हे.
		अ) निवडणूक आयो्ग	,	संघ लोक्सेवा आयोग
		क) मागासवर्ग आयोग	ड)	वित्त आयोग
	6)	खालीलपैकी हे आंतरराष्ट्रीय मानव	री हव	क संघटना आहे.
		अ) ॲमनेस्टी इंटरनॅशनल		डब्ल्यू.टी.ओ.
		क) आय.एल.ओ.	ਫ)	यापैकी नाही
	7)	भारतीय राज्यघटनेतील खालीलपैकी को	णते व	pलम बालमजुरीवर बंदी घालते?
		अ) कलम 24	ब)	कलम 21
		क) कलम 22	ਫ)	कलम 25
	8)	भारतीय राज्यघटनेतील कलम 17 कशाश	गी संव	बंधित आहे?
	-	अ) अस्पृश्यता निर्मूलन	ब)	पदव्या रद्द करणे
		क) स्वातंत्र्याचा अधिकार	ड)	धर्माचा अधिकार

9)	रेड क्रॉसच्या आंतरराष्ट्रीय समितीचे संस्थ अ) हेन्री ड्युनंट क) रुसो	ब)	कोण होते? एफ.लिबर वरीलपैकी काहीही नाही	
10)	संयुक्त राष्ट्राने मानवाधिकाराची सार्वत्रिक अ) 10 डिसेंबर 1946	्र घोष ब)		
11)	राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगा (NHRC) र अ) मुंबई क) चेन्नई	ब)	ऱ्यालय कोठे आहे? दिल्ली बेंगलूर	
12)	'अल्पसंख्याकांचे भेदभाव प्रतिबंध आणि र उप—किमशनची स्थापना 1947 मध्ये झात अ) महासभा क) मानवी हक्क आयोग	नी. ब)	' या विषयावरील संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद आंतरराष्ट्रीय न्यायालय	
13)	राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाच्या अध्यक्षां अ) पंतप्रधान क) उप–राष्ट्रपती	ৰ)	युक्ती —— द्वारे केली जाते? राष्ट्रपती मंत्रिमंडळ	
14)	भारतात शिक्षणाचा अधिकाराची हमी कोप अ) 19 क) 21 अ	ब)	कलमात दिली आहे? 21 14	
15)	संयुक्त राष्ट्रसंघाचा मानवी हक्क आयोग अ) 1945 क) 1947		- मध्ये स्थापन झाला. 1946 1950	
16)	महिला संरक्षणासाठी कौटुंबिक हिंसा अधि प्राप्त झाला. अ) सुरक्षित नौकरी क) सुरक्षित ठेवी	, वियम् ब)		
टिपा अ) ब) क) इ) ई)	लिहा (कोणत्याही चार) मंग्ना चार्टा म्हणजे काय? विकास आणि निवारा हक्काची व्याख्या क घरगुती हिंसेचे कोणते विविध रुपे आहेत? निर्वासित आणि स्थलांतरीत कामगारांचे ह स्वयंनिर्णयाचा अधिकार स्पष्ट करा. बालकामगार म्हणजे काय?	1	स्पष्ट करा.	16
अ) ब)	क्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार विधेयक स्पष्ट भारतातील दलित आणि आदिवासींच्या मा अल्पसंख्याकांचे हक्क आर्थिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक अधि	नवी ः	हक्कांचे प्रश्न स्पष्ट करा.	16

ਸ਼.2

Я.3

16

प्र.4	सवि	स्तर उत्त	तर लिहा. (को	ाणताही एव	ਰ)							
	अ)	राष्ट्रीय	मानवाधिकार	आयोगाचे	संविधान	अधिकार	आणि	कार्ये	यांची	चर्चा	करा.	

किंवा

- ब) U.N. चार्टर अंतर्गत प्रदान केलेल्या मानवाधिकार तरतुदी सांगा.
- प्र.5 मानवी हक्कांची व्याख्या करा. मानवी हक्कांची उत्पत्ती आणि विकास स्पष्ट करा.

	_	
Seat	Set	D
No.	Set	<u> </u>

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

	•	POLITICAL S			
		Human Rights	(MA	.02206)	
•		e: Tuesday, 21-05-2024 0 AM To 02:00 PM		Max. Marks	: 80
Instr	uction	ns: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full	marks	S.	
Q.1	Fill ii 1)	n the blanks by choosing correct alto In, the French Revolution led to and Fraternity.			16
		a) 1666 c) 1789	b) d)	1680 1856	
	2)	Which Article of the Third Geneva Co of War?		·	
		a) Article 1 c) Article 3	b) d)	Article 2 Article 4	
	3)	The International Criminal Court (ICC a) Paris c) The Hague	•	view Conference, 2010 held at Kampala Rio de Jeneiro	<u> </u>
	4)	The Magna carta of Rights agreed was a) 1215 c) 1789	-	proved in 1666 1956	
	5)	 Article 340 of the Indian constitution (a) a) Election commission b) Union Public Service Commission c) Backward classes commission d) Finance commission 		with	
	6)	On the following is an internat a) Amnesty International c) ILO	ional b) d)	human rights organization. WTO None of the above	
	7)	Which of the following article of the Ir labour? a) Article 24 c) Article 22	ndian b) d)	constitution prohibits child Article 21 Article 25	
	8)	Article 17 of Indian constitution deals a) Abolition of untouchabilityc) Rights to freedom	with' b) d)	Abolition of titles Right to religion	
	9)	Who was the founder of the International Henry Dunant c) Rousseau	onal (b) d)	Committee of Red Cross? F. Liber None of the above	

10)	When was the universal declaration of human rights adopted by UNO? a) 10 th December 1946 b) 10 th December 1947 c) 10 th December 1948 d) 10 th December 1949				
11)	Where is the Headquarter of the NHRC (National Human Rights Commission? a) Mumbai b) Delhi c) Chennai d) Bengaluru				
12)	The UN Sub-Commission on 'The Prevention of Discrimination and Protection of Minorities' was established in 1947 by a) General Assembly b) Security Council c) Commission of Human Rights d) International Court of Justice				
13)	Appointment of Chairperson of National Human Rights Commission is done by? a) Prime Minister b) President c) Vice President d) Cabinet				
14)	In which article 'Right to education' is guaranteed in India? a) 19 b) 21 c) 21 A d) 14				
15)	In United Nations Human Rights Commission was established. a) 1945 b) 1946 c) 1947 d) 1950				
16)	For the Protection of women, the Domestic Violence Act 2005 gave women further rights. a) Secure Job b) Secure Health c) Secure deposit d) Secure home				
 Write Short Answers. (Any Four) a) What is Magna Carta? b) Define right to development and shelter. c) Which are the different forms of domestic violence? d) Explain the Rights of the Refugees and Migrant Workers. e) Explain the Rights to Self Determination. f) What is Child Labour? 					
a) b) c)	Explain the human rights issues of Dalits and Adivasis in India.				
Ans a)	ver the following questions. (Any One) Discuss the Constitution Powers and Functions of National Human Rights Commission.	16			
b)	OR State the Human rights Provisions provided under the U.N. Charter.				
Def	e the human rights Explain the origin and development human rights	16			

Q.2

Q.3

Q.4

Q.5

					•	PLK-IC.	-90
Seat No.						Set	P
M.A	. (Politio			-	Examination: March tem (MA02207)	/April-20	24
		iesday, 21-05 /I To 02:00 PN				Max. Marks	s: 8C
सूचना		प्रश्न अनिवार्य ग्रीकडील अंक	आहेत. पूर्ण गुण दर्शवितात				
	अ)			ब)	केला? भारतीय संसद यापैकी नाही		16
;	अ)	भारत सरकार		ब)	नून वेगळा करण्यात आला भारत सरकार कायदा १९ वरील पैकी सर्व		
;	, अ)	लोकशाहीत्मव	ते भारतीय प्रशासन ह विकेंद्रीकरण ग्यीन व्यवस्था	ब)	कायद्याचे राज्य		
•	ं अह	वालाचे शार्षक भारतीय प्रशा	काय होते? सनापुढील आव्हाने	ৰ)	णासंबंधी सरकारला सादर भारतीय प्रशासनाचे भवित भारतीय प्रशासनाचे स्वरू	तव्य	
ţ	् ब) क)	सामूहिक जब दोन कार्यकार कायदेमंडळ		यातील ः	सुसंवाद		
	् ब) क)	प्रशासकीय क प्रशासकीय क		ं दूर क णे			
	্ अ)	तीय प्रशासन अमेरीकन प्रार हिंदी प्रारूप	हे —— वर आधार रूप	ब)	हे. ब्रिटिश प्रारूप फ्रेंच प्रारूप		
•	अ)	रेग्युलेटिंग ॲ	प्रशासनाचा पाया - क्ट 1773 र कायदा, 1858	ब)	ासून घातला गेला. पीट्स चा भारत कायदा भारत परिषद कायदा, 18		

9)	भारतीय प्रशासकीय व्यवस्थेचे पुनपेरिक्षण अ) ए. डी. गोरवाला क) डी. एम. गोरे	ब)	कोणी लिहिले आहे? पॉल. एच. ॲपलबी यापैकी नाही	
10)	कोणत्या देशातील सनदी सेवक हे पूर्णप अ) फ्रांस क) ग्रेट ब्रिटेन	ৰ)	ाजकीय निरपेक्षता बाळगतात? संयुक्त राज्य अमेरिका भारत	
11)	इ. स. 1947 या वर्षी स्वातंत्र्य प्राप्त भार अ) तीन क) दोन	ৰ)	डे —— आखिल भारतीय सेवा होत्या. चार पाच	
12)	आखिल भारतीय सेवांचा जनक म्हणून र जाते? अ) पंडित जवहरलाल नेहरू क) डॉ. बी. आर. आंबेडकर	ब)		
13)	केंद्र राज्य संबंधाकरिता कोणत्या आयोग अ) सरकारिया आयोग क) राम मनोहर आयोग	ब)	निर्मिती करण्यात आली आहे? मुदलियार आयोग रेड्डी आयोग	
	भारतीय राज्यघटनेतील कोणत्या कलामा आली आहे? अ) कलम 370 क) कलम 242	ब) ड)	कलम 240 कलम 280	
	सद्य परिस्थितीत भारतातील केंद्रीय दक्षत करण्यात आली आहे? अ) ए. एस. राजीव क) सदानंद दाते	ब)	डी. के. मिश्रा व्ही. के. शर्मा	
16)	नवीन आखिल भारतीय सेवांची निर्मिती ह तरतूदी नुसार करण्यात आली आहे? अ) कलम 311 क) कलम 249	ब)	गालीलपैकी कोणत्या संवैधानिक कलम 312 कलम 356	
1) 3 2) 3 3) 3 4) 3 5) 3	ोल प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोण इ. स. 1935 च्या कायद्याचे महत्व स्पष्ट व बांधील नोकरशाही म्हणजे काय? सामान्यतज्ञ या संकल्पनेचे वर्णन करा. जबाबदारीचे महत्त्व सांगा. भ्रष्टाचार म्हणजे काय? ते स्पष्ट करा. लोकायुक्तावर प्रकाश टाका.		चार)	16

ਸ਼.2

SLI	R-IC	-96
-----	------	-----

Я.3	खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)	16
	1) प्रशासनातील विशेषतज्ञाची भूमिका स्पष्ट करा.	
	2) तटस्थ नोकरशाहीच्या महत्वाचे वर्णन करा.	
	 प्रशासनावर नियंत्रणाची गरज का? त्याचे वर्णन करा. 	
	4) प्रशासकीय सुधारणा ही संकल्पना विशद करा.	
प्र.4	भारतीय प्रशासकीय व्यवस्थेच्या मुख्य वैशिष्टयांचे वर्णन करा. किंवा	16
	भारतीय प्रशासनातील अखिल भारतीय सेवांची भूमिका सविस्तररित्या स्पष्ट करा.	
प्र.5	भारतीय प्रशासकीय व्यवस्थेतील केंद्र-राज्य संबंध यावर एक निबंध लिहा.	16

Seat No.						Set	P
M.A.	(Po		e) (Sem - II) (CBC Administrative S		examination: March/Apr em (MA02207)	il-202	24
-		: Tuesday, 21-05 AM To 02:00 PI			Max.	Marks	: 80
Instru	ction	, .	ns are compulsory. The right indicate full n	nark	S.		
	Choo 1)			Act. b)			16
2	2)	a) The Govt. A	eparated Brahmdesh ct. of India, 1935 ct. of India, 1919	b)	The Govt. Act. of India. 1904	1	
3	3)	a) Democratic	owing is not the featu decenterlization cary system	b)	f India administration. Rule of law Panchayat Raj		
2	4)	government regate a) Challenges b) Future of Inc. c) Report on P	of A.D. Gorwala reporarding administrative before Indian adminisdian administration ublic administration dian administration.	refo	ms		
ţ	5)	government? a) Collective re b) The executive c) Co-ordination	esponsibility	e and			
6	6)	a) To remove tb) To strength	he faults with in admi administrative efficier sound relation betwe	inistr ncy	dministrative reforms? ative process. government administration an	d pub	lic
7	7)	Indian administra a) American pa c) Hindi Patter		 b) d)	British Pattern French pattern		
8	8)	a) Regulating A	of the British administ Act. of 1773 ia Act. 1858		n in India was laid by Pits India Act. 1784 Indian Council Act, 1861		
9	9)	Who wrote Re-e a) A.D. Gorwal c) D. M. Gore	xamination of India's la		inistrative system? Paul H. Appleby None of the above		

10)	in which country do the civil servants a) France c) UK		ntain absolute political neutrality? USA India		
11)	Independent India had all India a) Three c) Two	b)	vices in 1947. four Five		
12)	Who among the following Indians ma all India services? a) Pt. Jawaharlal Nehru c) Dr. B. R. Ambedkar	_	Sardar Vallabhbhai Patel	of	
13)	Which commission was appointed for a) Sarkaria commission c) Ram Manohar Commission	b)	Mudaliyar Commission		
14)	In which article of Indian constitution (a) Article 370 c) Article 242		ce commission is provided? Article 240 Article 280		
15)	Who is the current central vigilance co a) A.S. Rajeev c) Sadanand Date	b)	issioner of India? D.K. Mishra V. K. Sharma		
16)	Under which one of the following prov All India Service be created? a) Article 311 c) Article 249		as of the constitution can a view Article 312 Article 356		
1) 2) 3) 4) 5)	te Short Answers. (Any Four) Explain the importance of the Govt. Act What is committed bureaucracy? Describe the concept of Generalist. State the importance of Accountability? What is corruption? Explain it? Focus on the Lokayukta.		India, 1935.	16	
 Answer the following questions. (Any Two) 1) Explain the role of specialist in administration? 2) Describe the importance of neutral bureaucracy? 3) What is the need of control over administration? Explain it? 4) Elucidate the concept of administrative reforms? 					
Des	cribe the salient features of Indian Adm OR	inist	rative system?	16	
Ехр	lain in detail the role of All India Service	s in	Indian Administration.		
Writ	e an essay on central state relationship	in Ir	ndian administrative system.	16	

Q.2

Q.3

Q.4

Q.5

Seat	Sat	D
No.	Set	P

	M	. Cor	n. (Semester - II) (CBCS) E Functional Areas of Ma		nination: March/April-2024 gement (4062-13)	
•			esday, 21-05-2024 To 02:00 PM		Max. Mark	s: 80
Instr	uctic		All questions are compulsory. Figures to the right indicate full	marl	Ks.	
Q.1	A)	Sele 1)	ct the appropriate alternative for Management is the art of know seeing that it is done in the bes	ing w	_	10
			a) Stanley Vance c) Taylor	b) d)	Lawrence appley Elton mayo	
		2)	He Concept of scientific Manag a) Fredrick Taylor c) Eltion Mayo	b)	nt was given by Henry Fayol Peter Drucker	
		3)	Man, machine, material, Inform Production process? a) Input c) Process	b)	& capital are known as what in Output Transformation process	
		4)	The operative functions of pers a) Procurement function c) Controlling function	b)	el management do not cover Development function Maintenance function	
		5)	The management of respective participants seek to attain both a) Human c) Capital			
		6)	 Which feature belongs to Mana a) Experimentation and Obse b) Personal Skills c) Practical Knowledge d) Perfection through practice 	rvatio		
		7)	The main objective of is quality, quantity, the right time a a) Inventory management c) Production Management	and r b)	Material management	
		8)	Functions of Production manag a) Routing c) Follow-up		Inventory control	
		9)	Profession can be characterize a) Existence of knowledge c) Acquisition of knowledge	b)	Professional association	

		 10) means that a person should get orders and instructions from only one superior. a) Unity of direction b) Unity of command c) Unity of discipline d) Unity of remuneration 	
	B)	 In terms of financial incentives, Taylor applied the concept of which gave high motivation to workers. According to principle, each group of activities with the same objective must have one head one plan. Management is oriented definition states that "Management is a process involving planning, organizing, staffing, directing, and controlling human efforts to achieve stated objectives in an organization. The act of checking, regulating and verifying whether everything occurs in conformity with the plan that has been adopted is known as Functional areas of management mean the sum total of all those activities which are performed in an organisation to achieve the objectives of the 	06
Q.2	a) b)		6
Q.3	Ans a) b)	ver the following. Explain Human Resources Information System in details. Explain Importance and functions of Marketing Management.	6
Q.4	Ans a)	ver any one of the following. (Long Answer) What is Human Resource Management? Describe Methods/Types of Training and Development. OR	6
	b)	Explain In details what are the objectives and functions of Production Management?	
Q.5	Ans a)	ver any one of the following. (Long Answer) What is financial Management? Explain sources of finance and funds. OR	6
	b)	What is marketing Management? Write the Difference between selling and Marketing.	

Seat	Set	Р
No.		_

			•	emester - II) (CBCS) E y Analysis and Portfo			•		
•	Date:	Tues	day	/, 21-05-2024 2:00 PM		`	•	Max. Marks: 80)
nstru	ctions	•		uestions are compulsory. ures to the right indicate ful	ll marks	-			
Q.1 <i>I</i>	•	1) T a k	Γhe a) o) c)	correct alternatives given price earnings ratio of a si The growth of the compar The market mood for the The earnings retained and The dividend paid out for	tock refl ny compan d investe	ects ies : ed ir	stock n the company	10	,
	2	, a k	a) o) c)	ne bull market He stock prices are increated Each peak is higher than the Each bottom is higher that Both b) and c)	the prev		•		
	;	·	a) [.]	ital Index bonds are linked BSE Sensex Consumer price index			NSE Nifty BSE-100		
	4	É	a)	aggressive investor buys Money Market Instrument Equity shares	S	<u>b)</u>	 Gold Options and Fut	ures	
	;	, 	a) b) c)	ck exchange Helps in the fixation stock Ensure safe and fair deali Induces good performanc All the above	ngs	: COI	mpany		
	(a k	a) o) c)	Bombay Stock Exchange The Native share and Sto The Native share and stoc The Native Stock Brokers The Native share and stoc	ck Broke ck broke Associa	ers . ers u atior	Association ınion า		
	7	, a k	a) o) c)	are permitted To invest in the listed com To invest in the listed and Not to invest in the deben To invest in shares of liste	unlisted tures	d co	mpanies only	ebentures	
	8	·	a)	of the following factors lead Money supply Unemployment rate		b)	vity stock market Per capita incom Manufacturing a	ne	

		 9) Primary and secondary markets a) Compete with each others b) Complement each other c) Function independently d) Control each other 	
		 SEBI has made it mandatory for the companies to disclose a) The early annual report b) Monthly report and annual report c) Quarterly report and annual report d) Monthly review and annual report 	
	B)	Fill in the blanks. 1) The highly liquid security is 2) Investors invest more in stocks during their 3) The aggressive investor buys more of 4) Primary and secondary markets 5) Standard deviation determine 6) Although derivatives can be used as speculative instruments, businesses most often use them to	06
Q.2	a) b)	wer the following. List of various types of risk. Define new issue market. What is meant by financial risk? What is coefficient of determination?	16
Q.3	Atte	mpt the following. What is Economic analysis? Explain Economic forecasting and stock exchange. Explain the various forms of derivatives and their utility.	16
Q.4	Atte a)	mpt any one of the following. What is portfolio management framework? Explain selection, evaluation and reason to hold portfolio. OR	16
	b)	Explain capital asset pricing model (CAPM) in details.	
Q.5	Atte a)	mpt any one of the following. Explain in details does theory and hoe it is used to determine the direction of stock market. OR	16
	b)	Explain in details the fundamental analysis and what is the utility of the study?	

SLR-IC-99

	_	
Seat	Cat	D
No.	Set	

	M	.B. <i>i</i>	A. (Semester - II) (CBCS) Ex Digital Business		-	
•			uesday, 21-05-2024 И То 02:00 РМ	`	Max. Marks	: 80
Instr	uctior		1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full r	narks.		
Q.1	Choo 1)	Wha) b) c)	the correct alternatives from the nat is Electronic Commerce (EC)? Barter system Traditional buying and selling Commerce using electronic Netw None of this		ons.	16
	2)	a) b) c)	e Internet of Things (IoT) refers to A network of disconnected smart system for online transactions A collection of mobile entertainme A network of interconnected device	device ent ap	es plications	
	3)	a)	B is known as Consumer-to-Buy Consumer-to-Body	b) d)	Consumer-to-Business None of this	
	4)	a)	B is Known as Government-to-Buy Government-to-Business	b) d)	Government-to-Buying None of this	
	5)	a)	ital business Infrastructure refers t Hardware Servers	o the (b) d)	Software	
	6)	a)	eb 2.0 enable to user Reading Data Editing the pages	b) d)	Open page All of the above	
	7)	a)	O is known as Search engine opening Search engine object	b) d)	Search engine optimization None of this	
	8)		C is known as Government to Citizen Government to Corporate	b) d)	Government to City None of this	
	9)	Sm a) b) c) d)	nart homes utilize IoT technology for Disabling remote control of appliar Managing energy consumption at Eliminating the need for physical Restricting access to smart home	nces nd sec light s	witches	
	10)	E-(a) c)	Commerce means Engineering Commerce Electronic commerce	b) d)	Earning Commerce None of these	

	11)	X is example of in web pages. a) Web 2.0 c) Web 4.0	b) d)	Web 5.0 None of these	
	12)	E-Tailing is known a) Electronic Retailing c) Electronic tailing	b) d)	Electronic resource None of these	
	13)	G2E is known as a) Government to Employee c) Government to Earning	b) d)	_	
	14)	 Knowledge management (KM) focuses a) Creating new knowledge from scrab) b) Create, storing, and sharing existing c) Replacing human expertise with ted d) Restricting access to critical information 	atch ng kno echnol	pwledge	
	15)	digital business model involves between business establishments. a) B2C c) B2B	trade b) d)	and transaction dealings C2B P2P	
	16)	M-commerce is known as a) Market commerce c) Mobile commerce	b) d)	Money commerce None of these	
Q.2	Ansv a) b)	wer the following (short answers <i>I</i> Sh Explain Mobile Payments. Explain E-Health in briefly.	ort pr	oblem)	16
Q.3	Ansv a) b)	wer the following (short answers / Sh Smart City, Smart Homes, Smart Gado Mobile Commerce		oblem)	16
Q.4	Ansv a)	wer the following Long answers Explain E-commerce and its types. Of	2		16
	b)	Explain in brief the Internet of Things a		gital Currency.	
Q.5	Com	wer the following (Long problem/Case pany: M/s Shah Beauty Boutique - a nic cosmetics.		• •	16
	traffic	lenge: M/s Shah Beauty Boutique hat and conversion rates over the gement remains strong, but website clic	past	quarter. Their social media	
	optin They	Seting Strategy: M/s Shah Beauty Bout nization (SEO) and social media market regularly post engaging content on Inst products and running targeted ad camp	ing to tagran	drive traffic to their website. n and Facebook, showcasing	

Information to Consider:

Analyze M/s Shah Beauty Boutique's website analytics.

Review recent SEO practices and keyword rankings.

Evaluate the performance of social media campaigns.

Research competitor marketing strategies.

Consider potential technical issues affecting the website.

Possible Causes:

Shifting consumer behavior: Trends in social media platforms or online shopping habits may have changed.

Ineffective SEO: Keywords may not be optimized for current search trends.

Uninspiring social media content: Content might not be engaging enough to drive click-through.

Technical website issues: Loading times or user experience issues might be deterring customers.

Increased competition: New competitors might be utilizing more effective marketing strategies.

Analyze the above case

Provide solutions

Provide best Alternative solution.

Set No.		Set	Р
	M.C.A. (Semest	er - II) (CBCS) Examination: March/April-2024	

M.C.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 Office Automation (MCA01209)

				Office Automation (MCA	01209)	
•			-	/, 21-05-2024 2:00 PM		Max. Marks:	: 80
Instr	uctio	2) Atte	Nos. 1 and 2 are compulsory. Impt any three questions from (ure to right indicate full marks.	Q. No.	. 3 to Q. No. 7	
Q.1	A)	Cho (1)		che correct alternative. rosoft word is software. System Application	b) d)	Compiler Programming	10
		2)	Whi a) c)	ch is not in MS word? Italic Font	b) d)	Bold Magic tool	
		3)	Whi a) c)	ch of the following is an examp Subscript Superscript	le of p b) d)	page orientation? Portrait A4	
		4)	Forr a) c)	matting is performed on Text Menu	b) d)	Table Both (a) and (b)	
		5)	Whi a) c)	ch of the following software is ເ MS Excel Dev C	used f b) d)	or making resume? MS Word Java	
		6)	com a) c)	is the collection of physical of physical of puter system. Hardware MS-Excel	eleme b) d)	ents that constitutes a Software Utility	
		7)	indiv a) c)	is responsible for controlling vidual hardware components of Languages System software			
		8)	A fo a) c)	rmula in Excel always begins v Colon Comma	<i>r</i> ith ar b) d)	n Equal sign Space	
		9)	In E a) c)	xcel, Columns are labelled as \$A\$1, \$A\$2, etc. A1, A2, etc.	b) d)	.· 1,2,3 etc A, B, C, etc	
		10)	Whi a) c)	ch of the following shortcut key Using F5 key Using F1 key	is us b) d)	ed to start the slideshow? Using F3 key Using F6 key	

SLR-IC-100

В)	 Physical components of system are known as Hardware. Windows Operating System is an multitasking operating system. The extension of MS-Word file is .exls Microsoft Access is a Network Database Model. Monitor is an output Device. Power-Point Presentation is a Presentation Program. 	06
Ans a) b) c) d)	Explain characteristics of Computer. What is My Computer on Desktop? Explain it. What is the use of status bar? Explain it. What is Software? Explain with example.	16
Ans a) b)	wer the following. What is MS-Word? Explain Various facilities provided by MS-Word. What is the use of Cut, Copy, Paste option? Explain with example.	16
Ans a) b)	wer the following. What is Header and Footer? Explain with example. Explain the procedure to create sections and sub-sections in a document.	16
Ans a)	swer the following. What is Mail-merge? Explain the procedure of mail-merge with suitable example.	16
b)	Explain the procedure for adding boarders to the specific text and page.	
,	Explain the procedure for adding boarders to the specific text and page. Swer the following. Explain the features of MS-Excel. What is function in MS-Excel? Explain the use of following functions with example. i) MIN ii) MAX iii) AVG iv) SUM	16
	Ansa) b) Ansa) b) Ansa) b)	1) Physical components of system are known as Hardware. 2) Windows Operating System is an multitasking operating system. 3) The extension of MS-Word file is .exls 4) Microsoft Access is a Network Database Model. 5) Monitor is an output Device. 6) Power-Point Presentation is a Presentation Program. Answer the following. a) Explain characteristics of Computer. b) What is My Computer on Desktop? Explain it. c) What is the use of status bar? Explain it. d) What is Software? Explain with example. Answer the following. a) What is MS-Word? Explain Various facilities provided by MS-Word. b) What is the use of Cut, Copy, Paste option? Explain with example. Answer the following. a) What is Header and Footer? Explain with example. b) Explain the procedure to create sections and sub-sections in a document. Answer the following. a) What is Mail-merge? Explain the procedure of mail-merge with suitable

				OLIX-10-102		
Seat No.				Set P		
His	M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 HISTORY (CAMPUS) History of Indian Art and Architecture 1200 to 1818 A.D (MAH221208)					
-	Date: Tuesday, 21-05 11:00 AM To 02:00 PM			Max. Marks: 80		
सूचना	: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य 2) उजवीकडील अंक					
	योग्य पर्याय निवडून रिव 1) मुघल हे महान — अ) चैत्य क) मंदिर	—— निर्माणकर्ते आहेत.	•	16 ਹਿहਾर भवन		
2	2) —— सारखे स्था शैलीस असे म्हणत अ) हौवेल क) डफ	ਜ .	ब)	ग्रापत्य शैलीस ''इंडो—मुस्लीम'' प्रिन्सिप मार्शल		
3	3) अल्लाउद्दिन खिल अ) इब्नखल्दून क) अल्बेरुनी		ब)	ासिध्द संगीत तज्ञ होते. अमीर खुस्रो मिन्हास सिराज		
4	4) घीयासुद्दिनने —— अ) निजामाबाद क) अलाहाबाद			फतेहपुरसिक्री तुघलकाबाद		
ţ	5) तुघलक काळातील —— हि कबर हे अ) इल्बारी क) संगमरवरी	यि.	ब)	कबीरुद्दिन अवलिया या संताची लाल घुमट मौली		
•	6) सिकंदर लोदीच्या महत्त्वाचे स्थापत्य अ) चिश्ती मसजि क) अवलिया दग	होय. द	ब)	हे सय्यद—लोदीच्या कालखंडातील मोट की मसजिद आराम की खिडकी		
7	7) पानिपत मधील 'व अ) सय्यद क) बाबर		ब)	– कालीन स्थापत्य आहे. लोदी अकबर		
8	8) विजापूरचा गोलघु अ) रामदेवराय क) महमद गवान		ब)	ांधले. महंमद आदिलशहा मलिक काफूर		

9)	बहामनी सुलतान —— बांधण्यासाठी । अ) गढी क) किल्ले	विशेष प्रसिध्द आहेत. ब) वाडे ड) तटबंदी
10)	च्या कबरीवर एकूण 52 प्रकारचे अ) हुमायुन क) बाबर	ा कोरीव शिल्प आहे. ब) शेरशाह ड) अकबर
11)	हा प्रख्यात गायक अकबराच्या व अ) उग्रसेन क) तानसेन	दरबारात होत. ब) बैजू बावरा ड) बिरबल
12)	विजयनगर स्थापत्य कलेचा उत्कृष्ट न अ) महाबलीपुरम क) अंबाबाई	मुना म्हणून —— या मंदिराकडे पाहिले जाते. ब) पुरी जगन्नाथ ड) विहुल
13)	च्या कबरेमध्ये बौध्द, हिंदू व मुि आहे. अ) हुमायून क) शहाजहान	स्लम अशा तिन्ही शैलीचा सुंदर संगम झालेला ब) अकबर ड) शेरशहा
14)	या मोघल बादशाहाने चित्रकलेल अ) जहांगीर क) हुमायून	,
15)	प्रतापगड किल्ला हा —— प्रकारचा वि अ) भुईकोट क) गिरिदुर्ग	केल्ला आहे. ब) गढी ड) जलदुर्ग
16)	शिवकाळातील वाड्याचे बांधकाम हे —- अ) गुलबर्गा क) मैसूर	—— शैलीचे आहे. ब) विजापुर ड) बेळगाव
अ) ब) क) ड)	क्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) इंडो मुस्लीम स्थापत्य शैली संगमरवरी स्थापत्य लाल किल्ला मराठेकालीन गढी पहाडी चित्रशैली तानसेन	1
अ) ब)	तरी उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) विजयनगर काळातील स्थापत्य कला. बीबी का मकबरा दक्खन स्थापत्यकलेच बंगालची वास्तुशैली बहामनी कालीन बीदर	1 नमुना

ਸ਼.2

Я.3

SL	R-	IC-1	102
\smile			

प्र.4	दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)	
	अ) मघलकालीन स्थापत्य कलेचा आढावा घ्या.	

किंवा

ब) मध्ययुगीन काळातील प्रांतीय स्थापत्यकलेचा आढावा घ्या.

प्र.5 दक्खन कला व स्थापत्यकलेची ठकळ वैशिष्टये स्पष्ट करा.

16

16

Seat No.	Set P
110.	J

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		HISTORY	CAMI	PUS)	
Н	istor	y of Indian Art and Architectu		•	3)
-		e: Tuesday, 21-05-2024 O AM To 02:00 PM		Max. Marks	s: 80
Instr	uctior	is: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate fu	ll mark	S.	
Q.1	Ansv 1)	ver the following by choosing the Mughals are great builders.	corre	ct option	16
	,	a) Chaitya c) Temple	,	Vihara Building	
	2)	Architectural scholars like ca "Indo-Muslim" Style. a) Howell			
		c) Duff	d)	Princip Marshall	
	3)	In the court of Allauddin Khilji a) Ibn Khaldun c) Alberuni	b)	a famous music expert. Amir Khusro Minhas Siraj	
	4)	Ghiyasuddin built city. a) Nizamabad c) Allahabad	,	Fatehpursikri Tughlaqabad	
	5)	saint Kabiruddin Awliya. a) Ilbari	b)	ighlaq period is the tomb of the	
	6)	c) Marble Built by the Vizier of Sikender Ledi	,	Molly	
	6)	Built by the Vizier of Sikandar Lodi structure of Syed-Lodi period. a) Chishti Masjid c) Avaliya Dargah	b)	Mot Ki Masjid Arama Key window	
	7)	'Kabul Bagh Masjid' in Panipat is a a) Syed c) Babur	b)	period architecture. Lodi Akbar	
	8)	Golghumat of Bijapur was built duri a) Ramdevarai c) Mohammad Gawan		 Muhammad Adilshah Malik Kafur	
	9)	The Bahamani Sultans are particula a) Forts c) Forts	b)	mous for building Castles Fortifications	
	10)	There are a total of 52 types of care a) Humayunc) Babur	_	on the grave of Sher Shah Akbar	

	11)				
		a) Urgasen c) Tansen	b)	Baiju Bawra Birbal	
	12)	this temple is considered as a range and the management and all all all all all all all all all al	mas b)	sterpiece of Vijayanagar architecture Puri Jagannath Vitthal	Э.
	13)	Buddhist, Hindu and Muslim.		confluence of all the three styles of	
		a) Humayun c) Shah Jahan	b) d)	Akbar Sher Shah	
	14)			ng support. Aurangzeb Murad	
	15)	Pratapgad fort is type of fort. a) Bhuikot c) Giridurg	b) d)	Gadhi Jaldurg	
	16)	The construction of palaces during Ch style. a) Gulbarga c) Mysore		Shivaji Maharaj period is Bijapur Belgaum	
Q.2	Wria) b) c) d) e)	ite short answers. (Any Four) Indo Muslim architectural style Marble architecture Red Fort Maratha Gadhi Hill painting style Tansen			16
Q.3	Wri a) b) c) d)	ite short notes. (Any Two) Architecture of Vijayanagar period. Bibi Ka Maqbara is a specimen of Decc Architectural style of Bengal Bahmani period Bidar	an :	architecture	16
Q.4	Atte	empt any One of the following question Review the architecture of Mughal period OR			16
	b)	Review the provincial architecture of the	e m	edieval period.	
Q.5	Exp	plain the silent feature of Deccan art and	arc	hitecture.	16

Seat No. Set	Set P		Seat No.
--------------	-------	--	-------------

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 APPLIED PSYCHOLOGY Organization Psychology (MAAP01208)

		Organization Psychology		
-		e: Tuesday, 21-05-2024 0 AM To 02:00 PM	•	, Max. Marks: 80
सूचन	-	सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.		
Я.1	-	ोल दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या ज		
	1)	—— प्रेरणेचा सिध्दांत असा दावा करतो की जाणीव नसलेले होते.	। मान	वा वतन अनाच्छक आण
		अ) यंत्र म्हणून व्यक्ती	ਕ)	वैज्ञानिक म्हणून व्यक्ती
		क) क्षेत्र सिध्दांत	,	सामाजिक
	2)	ं निष्पादन = (प्रेरणा × क्षमता) – परिस्थितीज	, न्य मर	र्गदा
	_/	खालील सूत्र यांनी विकसित केले		
		अ) मास्लो	ब)	लेविन
		क) प्रिचार्ड	ਫ)	स्किनर
	3)	चेतापदशिता व्यक्तिमत्त्व गुणवैशिष्टये आणि	निष्पा	रनाचा यांच्यातील —— सहसंबंध
	-	आहे.		
		अ) तटस्थ	ब)	सकारात्मक
		क) अ आणि ब दोन्ही	ਫ)	नकारात्मक
	4)	प्रलोभन सिध्दांत मांडतो की वर्तन —— सा	ध्या घ	टकांवर अवलंबून असते.
		अ) एक	ब)	तीन
		क) पाच	ਫ)	सात
	5)	ध्येय—निर्धारण सिध्दांत —— ने प्रस्तावित व	नेला ह	होता.
		अ) ब्रुम	ब)	स्किन्र
		क) लॉक	ਫ)	मास्लो
	6)	प्रेरना वैशिष्ट्य प्रश्नावली (MTQ) साधन —-		_
		अ) व्रुम	,	स्किनर
		क) कान्फेर		बंदुरा
	7)	हर्जबर्गच्या मते कार्यतील असंतोष हा ——		ट्यांचा परिणाम होत.
		अ) आंतरिक	ब) \	बाह्य
		क) आरोग्य	,	यापैकी काहीही नाही
	8)	जॉब वर्णनात्मक निर्देशांक साधन —— मोज		_
		अ) कामाची प्रेरणा क) स्व—सामर्थ्य	,	कार्य समाधान कार्य व्यवस्थापन
		(D) 4-C)―4-1[H5/]	(よ)	こうしょう はっこう はっこう しょうしょう

9)	संघ, रचना म्हणजे कौशल्य, क्षमता, अनुभ सदस्यांच्या —— चा संदर्भ आहे.	ाव आणि	व्यक्तिमत्व वैशिष्ट्यांसह कार्यसं	ब
	अ) अभीवृत्ती	ब)	प्रेरणा	
	र्क) योजना	,	गुणविशेषता	
10)	संघटनात्मक ओळख (OID) चे मूळ	- सिध्दांत	ामध्ये आहे.	
,	अ) सामाजिक ओळख		कार्य समाधान	
	क) प्रेरणा	<u>ਭ</u>)	वर्तन	
11)	जनरल ॲडॉप्टेशन सिंड्रोम (GAS) थिअर्र विभागले.	ो स्ट्रेस वि	रेस्पॉन्सने त्याला —— टप्प्यात	
	अ) पाच	ब)	दोन	
	क) तीन	<u>ਭ</u>)	सहा	
12)	—— वर्तणुकीची पध्दत हृदय आघातजन्	य व्यक्तिग	मत्व म्हणूनही ओळखली जाते.	
,	अ) टाईप ब		टाईप सी	
	क) टाइप ओ	<u>ਭੰ</u>)	टाइप अ	
13)	संघटनात्मक न्यायामध्ये —— प्रकारचे न्य	ग्रय सुचव	गले आहेत.	
,	अ) चार	ड ब)	आठ	
	क) बारा	ਭ)	दहा	
14)	प्रकारचा नेता अपमानास्पद वागतो.			
,	अ) करिश्माई	_	लोकशाही	
	क) प्रभावी	ਭ)	रुळावरुन घसरले	
15)	गरजा सिध्दांताची पदानुक्रम कोणी विकरि	त केली	?	
	अ) त्रूम		मस्लो	
	क) रिकंनर	ਭ)	वेटलेस	
16)	—— वचनबध्दता संघटनेशी भावनिकतेने	जोडते.		
,	अ) सातत्य	ब)	भावनिक	
	क) व्यावसायिक	<u>ਭ</u>)	यापैकी काहीही नाही	
	क्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)			16
अ)	व्यावसायिक बांधिलकी परिभाषित करा.			
ৰ)	संघातील विविधता स्पष्ट करा.			
 /	मास्लो कोणत्याही तीन गरजांबद्दल चर्चा व	करा.		
ड) ਤੇ	करिष्माई नेत्याबद्दल चर्चा करा. कामावरील तणावाचे वर्णन करा.			
इ) ई)	कानापराल रागापाय प्रणंन करा. संघटनात्मक न्यायाचा संक्षिप्त परिचय			
<i>4)</i>	तन्य तरामः नानामा साधारा मारपन			
खार्ल	गिल प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)			16
अ)	I-O मानसशास्त्रातील प्रेरणा सिध्दांताचा त			
ৰ)্	तणाव कमी करणे आणि व्यवस्थापित कर	णे यावर	चर्चा करा.	
क)	नेतृत्वाचे नकारात्मक परिणाम स्पष्ट करा.			
ड)	संस्था आणि लोकांची चर्चा करा.			

Я.2

Я.3

CI.		C-1	$\mathbf{\Omega}$	A
IJЬ	.K-I	 	ľU4	4

प्र.4	खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)	16
	अ) कार्य समाधानाचा तपशीलवार अभ्यास आणि कार्य समाधानाचे मोजमाप	

अ) कार्य समाधानाचा तपशीलवार अभ्यास आणि कार्य सम्ब) विविधतेचा अर्थ आणि गतिशीलता याबद्दल चर्चा करा.

प्र.5 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16 प्रेरणा परिभाषित करा आणि कार्य प्रेरणेसाठी आधुनिक सिध्दांतबद्दल चर्चा करा.

Seat No.	Set P
----------	-------

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024

		APPLIED PSYCH			
		Organization Psychology	y (MA	•	
-		e: Tuesday, 21-05-2024 D AM To 02:00 PM		Max. Marks	: 80
Insti	uctior	ns: 1) All questions are compulsory. 2) Figures to the right indicate full mar	ks.		
Q.1	Multi 1)	iple choice questionstheory of motivation claimed huma	an beh	avior was involuntary and	16
		without conscious aware.a) Person as Machinec) Field theory	b) d)	Person as Scientist Social	
	2)	Performance = (Motivation × ability) – si Following formula developed by a) Maslow c) Pritchard	tuatior b) d)	nal constraints Lewin Skinner	
	3)	Personality Characteristics of neuroticisr performance motivation. a) Neutral c) Both a and b	,	correlated with	
	4)	Reinforcement theory proposes that beh elements. a) one c) five	,	•	
	5)	Goal-setting theory was proposed by a) Vroom c) Locke	b) d)	Skinner Maslow	
	6)	Motivational trait questionnaire (MTQ) in a) Vroom c) Kanfer		ent developed by Skinner Bandura	
	7)	According to Herzberg job dissatisfaction characteristics. a) intrinsic c) health	b) d)	the result of extrinsic none of these	
	8)	Job descriptive index instrument used to a) work motivation c) self efficacy	meas b) d)	ure job satisfaction work management	
	9)	Team composition refers to the or abilities, experiences, and personality cha) attitude c) policy			

	10)	Organizational identification (OID) has its a) Social identity c) Motivation	roots b) d)	s in theory. Job satisfaction Behavior	
	11)	General adaptation syndrome (GAS) theo stages. a) Five c) Three	ory str b) d)	ress response divided it into Two Six	
	12)	The behavior pattern is also known a) type B c) type O	n as tl b) d)	he coronary -prone personality type C type A	-
	13)	In organizational justice type of justal a) four c) twelve	stice h b) d)	nave been suggested. eight ten	
	14)	type of leader behaves abusively.a) Charismaticc) Effective	b) d)	Democratic Derailed	
	15)	Who developed hierarchy of need theory? a) Vroom c) Skinner) b) d)	Maslow Veteles	
	16)	commitment an emotional attachm a) Continuance c) Occupational	ent to b) d)	an organization. Affective None of these	
Q.2	Writa) b) c) d) e)	te Short Answer (Any Four) Define occupational commitment. Explain team diversity. Discuss Maslow any three needs. Discuss about charismatic leader. Describe stressors at work. Brief introduction of organizational justice.			16
Q.3	Ans a) b) c) d)	bwer the following questions. (Any Two) Detail history of motivation theory in I-O ps Discuss reducing and managing stress. Explain negative leadership outcomes. Discuss organizations and people.	ychol	ogy.	16
Q.4	Ans a) b)	swer the following question in detail. (An The detail study of job satisfaction and mea Discuss about the meaning and dynamics	asure	ment of job satisfaction.	16
Q.5		swer the following question in detail. ine motivation and discuss about modern a	nnrna	ches to work motivation	16

Seat No.		Set	Р
	M.A. (Semeste	r - II) (CBCS) Examination: March/April-2024	

		APPLIED F Sports Psycho	_		
-		te: Tuesday, 21-05-2024 00 AM To 02:00 PM		ľ	Max. Marks: 80
	Π:1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवित	ात.		
प्र.1		म्या जागा भरा.	•	\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\\	16
	1)	—— खेळ आणि ऍथलेटिक कामगि आणि वर्धित करण्यावर लक्ष केंद्रित		नविज्ञानिक पैलू समजून घेण्य	ावर
		अ) फॉरेन्सिक मानसशास्त्र क) विकासात्मक मानसशास्त्र			
	2)	यांना क्रीडा मानसशास्त्राचे ज अ) कोलमन ग्रिफिथ			
		क) हॉवर्ड गार्डनर		नॉर्मन द्रिपलेट जॉन वॉटसन	
	3)	—— मध्ये लवचिकता, आत्मविश्वार क्षमता सामाविष्ट आहे.	त आणि	ा दबावाखाली लक्ष केंद्रित कर	रण्याची
		अ) मानसिक तयारी क) टीम डायनॅमिक्स			
	4)	चा संदर्भानुसार गुण वैशिष्ट्य दोन व्यक्ती एकमेकांपेक्षा भिन्न असल			आधारे
		अ) बुद्धिमत्ता क) व्यक्तिमत्व	ब) ड)	वृत्ती क्षमता	
	5)	हा प्रक्षेपण तंत्रांचा एक प्रकार		` 0	
		अ) रोर्शच इंकब्लॉट टेस्टक) स्व-निवेदन प्रश्नावली	,		
	6)	मनाच्या तर्कशुद्ध आणि जागर			
		अ) ईड क) सुपर इगो	,	इगो लिबिडो	
	7)	APA या शब्दाचा अर्थ —— आहे. अ) ऑस्ट्रियन सायकोलॉजिकल असे ब) एशियन सायकोलॉजिकल असो क) अमेरिकन सायकोलॉजिकल असे ड) अमेरिकन फिलॉसॉफिकल असो	सिएशन नोसिए१	ान ।न	
	8)	SMART हे क्रीडा मानसशास्त्राच्या -			

ब) वेळेचे व्यवस्थापन ड) ध्येय सेटिंग

अ) मानसिक तयारी क) टीम डायनॅमिक्स

9) --- मध्ये क्रीडापटू त्यांची कौशल्ये आणि कामगिरी वाढविण्यासाठी मानसिक प्रतिमेची शक्ती ओळखू लागतात. अ) व्हिज्युअलायझेशन ब) मानसिक कणखरपणा क) मानसिक तयारी ड) स्व-निरीक्षण 10) 1898 मध्ये --- मानसशास्त्राज्ञांनी सायकलस्वारांच्या कामगिरीवर अभ्यास केला. ब) नॉर्मन ट्रिपलेट अ) कोलमन ग्रिफिथ क) रेमंड कॅटल ड) कार्ल रॉजर 11) --- प्रेरणा आहे. अ) खेळात यश मिळवण्याची इच्छा ब) मनोवैज्ञानिक ड्राइव्ह जी वर्तनाला उर्जा देते आणि निर्देशित करते क) ऍथलेटिक कामगिरीसाठी आवश्यक शारीरिक श्रम ड) खेळांमध्ये सहभागासाठी मिळालेली बाह्य बक्षिसे —— हा प्रेरणेचा मानसशास्त्रीय दृष्टिकोन नाही. 12) अ) ड्राइव्ह कपात सिद्धांत ब) प्रोत्साहन सिद्धांत क) मास्लोची गरजांची पदानुक्रम ड) शारीरिक श्रम सिद्धांत ब) प्रोत्साहन सिद्धांत --- सिद्धांत सूचित करतो की प्रेरणा मूलभूत जैविक गरजा पूर्ण करण्याच्या 13) इच्छेतून निर्माण होते. अ) ड्राइव्ह कपात सिद्धांत ब) प्रोत्साहन सिद्धांत क) मास्लोची गरजांची पदानुक्रम ड) साध्य प्रेरणा सिद्धांत ——— हा आत्मविश्वास आहे. 14) अ) अपयशाची भीती ब) एखाद्याच्या क्षमता आणि योग्यतेवर विश्वास क) आव्हाने टाळणे ड) बाह्य प्रमाणीकरणावर अवलंबून राहणे आत्मविश्वासाचा कामगिरीवर कसा प्रभाव पडतो? अ) यामुळे प्रेरणा पातळी कमी होते ब) त्याचा कामगिरीवर कोणताही परिणाम होत नाही क) हे प्रेरणा पातळी आणि कार्यप्रदर्शन वाढवते ड) ते प्रेरणेचा प्रकार ठरवते. —— हा आत्मविश्वासाचा घटक नाही. अ) सकारात्मक स्व–संवाद ब) अवास्तव ध्येये सेट करणे क) एखाद्याच्या क्षमतेवर विश्वास ड) अडथळ्यांचा सामना करताना लवचिकता

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) क्रीडा मानसशास्त्रात मानसिक तयारी म्हणजे काय? थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) क्रीडा मानसशास्त्रामध्ये संघ गतिशीलतेची भूमिका स्पष्ट करा.
- व्यक्तिमत्व म्हणजे काय? थोडक्यात स्पष्ट करा.
- स्व–निरीक्षणाचे फायदे स्पष्ट करा.
- खेळातील लोकांना प्रभावीपणे कसे प्रेरित करावे?
- आत्मविश्वास म्हणजे काय? ते स्पष्ट करा.

SLR-IC-105

प २	खालीलपैकी	कोणत्यादी	दोन	पश्नांन्री	उत्तरे	लिहा	
л.5	Gicheran	971-1(9101	41.1	NY II MI	0111	reigi.	

16

- अ) खेळ म्हणजे काय? क्रीडा मानसशास्त्रात कामगिरीचे विश्लेषण का महत्त्वाचे आहे ते स्पष्ट करा?
- ब) प्रोजेक्टिव्ह तंत्र म्हणजे काय? व्यक्तिमत्व मूल्यांकनाचे स्वरूप म्हणून प्रोजेक्टिव्ह तंत्रांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) क्रीडा मानसशास्त्र परिभाषित करा आणि कार्यप्रदर्शनातील माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) प्रेरणा म्हणजे काय? खेळाडूंच्या प्रशिक्षणातील घटक स्पष्ट करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

16

- अ) क्रीडा मानसशास्त्र म्हणजे काय? खेळातील व्यायामाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) प्रेरणेची व्याख्या करा आणि क्रीडा व्यक्तीमध्ये अचिव्हमेंट प्रेरणा आणि स्पर्धात्मकता कशी विकसित करावी हे स्पष्ट करा?

प्र.5 खालील प्रश्नाचे सविस्तरपणे उत्तर लिहा.

16

आत्मविश्वास म्हणजे काय? आत्मविश्वासाचे मूल्यांकन कसे करायचे ते समजावून सांगा आणि आत्मविश्वास निर्माण करण्याच्या धोरणांचे स्पष्टीकरण करा.

Seat] [_
No.	Set	Р

	M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2024 APPLIED PSYCHOLOGY						
	Sports Psychology (MAAP01209)						
•		: Tuesday, 21-05-2024) AM To 02:00 PM		Max. Marks:	80		
Instr	uction	s: 1) All questions are compulsory.2) Figures to the right indicate full m	narks	S.			
Q.1	Choo 1)	ese the Correct Answer. focuses on understanding and of games and athletic performance. a) Forensic Psychology bevelopmental Psychology	b)	ancing the psychological aspects Sport Psychology Counseling Psychology	16		
	2)	regarded as the father of sport a) Coleman Griffith c) Howard Gardner	•	ychology. Norman Triplett John Watson			
	3)	involves resilience, confidence pressure. a) Mental Preparation c) Team Dynamics	e, an b) d)	d the ability to stay focused under Motivation Mental Toughness			
	4)	refers to the unique set of trait that define an individual and distingui a) Intelligence c) Personality		ehaviors, thoughts, and patterns nem from others. Attitude Ability			
	5)	is a type of projective techniquea) Rorschach Inkblot Testc) Self Report Inventory	b) d)	Case Study Interview			
	6)	a) ID c) Superego	b)	ous part of the mind. Ego Libido			
	7)	The word APA stands for a) Austrian Psychological Association b) Asian Psychological Association c) American Psychological Associat d) American Philosophical Associat	tion				
	8)	The SMART is related principl a) Mental Preparation c) Team Dynamics		sport psychology. Time Management Goal Setting			
	9)	In Athletes starts to recognize enhance their skills and performance a) Visualization c) Mental Preparation	b)				
	10)	In 1898 psychologist conducte a) Coleman Griffith c) Raymond Cattle		study on cyclists' performance. Norman Triplett Carl Roger			

11)	 is motivation. a) The desire to achieve success in sports b) The psychological drive that energizes and directs behavior c) The physical exertion required for athletic performance d) The external rewards received for participation in sports 	
12)	is NOT a psychological perspective on motivation. a) Drive reduction theory b) Incentive theory c) Maslow's hierarchy of needs d) Physical exertion theory	
13)	theory suggests that motivation arises from the desire to fulfill basic biological needs. a) Drive reduction theory b) Incentive theory c) Maslow's hierarchy of needs d) Achievement motivation theory	
14)	is self-confidence. a) The fear of failure b) The belief in one's abilities and worth c) The avoidance of challenges d) The reliance on external validation	
15)	How does self-confidence influence performance? a) It decreases motivation levels b) It has no impact on performance c) It enhances motivation levels and performance d) It determines the type of motivation	
16)	is NOT a component of self confidence. a) Positive self-talk b) Setting unrealistic goals c) Confidence in one's abilities d) Resilience in the face of setbacks	
Writa) b) c) d) e)	te Short Answer. (Any Four) What is mental preparation in sport psychology? Explain in brief. Explain the role of dynamics in Sport Psychology. What is Personality? Explain in brief. Explain the benefits of self-observation. How to motivate sports people effectively? What is self Confidence? Explain it.	16
Ans a) b) c) d)	wer the following Questions. (Any Two) What is sport? Explain why the performance analysis is important in sport psychology? What is projective technique? Explain the types of projective techniques as form of personality assessment. Define Sports Psychology and explain the role media in the performance. What is motivation? Explain the components of training of sports person.	16
Ans a) b)	wer the following Questions. (Any One) What is sports Psychology? Explain the importance of exercise in sport. Define Motivation and explain how to develop an Achievement motivation	16

Q.2

Q.3

Q.4

16

Q.5 Answer the following Question in Details.
What is self Confidence? Explain how to assess the self-confidence and strategies in Building Self-confidence.